

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Journal of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561 Vol. 1 No. 1 January - June 2018

ISSN 2630-0516

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ภายใต้การดำเนินงานของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้จัดทำวารสารวิชาการขึ้นเพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ ผลจากการค้นคว้า วิจัย แง่มุมต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชน

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่มีคุณภาพด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ฤเดช เกิดวิชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียรี ยอดฉิม

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา

บรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ์

มหาวิทยาลัยรังสิต

ศาสตราจารย์ ดร.วรเดช จันทรศร

ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ

ศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ รัศมี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวดี

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ ตันทรางษ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ

ดร.ศยามล เจริญรัตน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดร.มณฑรัตน์ รุ่งเรืองธรรม

มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการประเมินบทความ

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ

มหาวิทยาลัยรังสิต

ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา น้อยจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

กองการจัดการ

ว่าที่ ร.ต.หญิง สุรีพร พวงทอง

นายณรงค์ฤทธิ์ คิดเห็น

นายไพรัช ศิริวัฒนพิศาล

นายวุฒิพงศ์ เนียมบุญ

นายกฤษณ์ปกรณ์ บุญมา

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม)

เจ้าของวารสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ออกแบบปก

นายณรงค์ฤทธิ์ คิดเห็น

สำนักงาน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทัยนอก
แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทร. 0 2160 1051, 0 2160 1280 โทรสาร. 0 2160 1283
Email: hr_ssrujournal@ssru.ac.th เว็บไซต์ <http://www.journal.ssru.ac.th/index.php/hssru>

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ดี-วิทย์ 589/1091 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด
กรุงเทพมหานคร 10700 โทรศัพท์ 08 1132 1651

ต้นฉบับทุกเรื่องที่พิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษร

บทบรรณาธิการ

การเดินทางย่อมมีก้าวแรกเป็นจุดเริ่มต้นเสมอ เช่นเดียวกับ วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาฉบับนี้ เป็นปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2561) ได้รวบรวมบทความวิจัยมานำเสนอจำนวน 7 บทความ ซึ่งมีเนื้อหาด้านการบริหารการศึกษา 5 เรื่อง ได้แก่ การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ที่เสนอผลการศึกษาในแง่มุมมองการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยให้ความสำคัญกับบุคลากรทางการศึกษาและกระบวนการ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีบทความด้านการเมืองการปกครอง เนื้อหาเกี่ยวกับทุนนิยมในการเมืองระดับท้องถิ่น นำเสนอมุมมองการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้ระบบทุนนิยม และบทความสถาบันการคลังและการใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้วิเคราะห์การใช้จ่ายของภาครัฐด้วยกรอบด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานะเศรษฐกิจสังคมได้อย่างน่าสนใจ

จากมิติอันหลากหลายของบทความทั้ง 7 เรื่อง ที่เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นับเป็นก้าวแรกที่สำคัญและท้าทายสำหรับการพัฒนาคุณภาพวารสารให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้รับสารประโยชน์จากวารสารฉบับนี้ ขอขอบคุณสมาชิกวารสาร ที่ให้ความสนใจติดตามวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยท่านสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://ojs.hs.ssru.ac.th/>

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

หน้า

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 An Evaluation of Education Quality Promotion Project Based on Her Royal Highness Princess Mahachakri Sirindhorn's Initiation in the Border Patrol Police's School under Border Police Sub – Division 13 กาญจนา ทองเนตร, พรรณี สุวตธี, ดวงใจ ชนะสิทธิ์ <i>Kanjana Thongnate, Pannee Suwatthee, Duangjai Chanasid</i>	6
แนวทางส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง อำเภอวัดเพลง และอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี Guidelines to Promote Internal Quality Assurance of Early Childhood Development Centers under Sub-District Administrative Organization of Ratchaburi Province พชร ฝ่องวัฒน์ <i>Patchara Pongwat</i>	17
พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 School Administrators' Management Behaviour Effectiveness: Ratchaburi Primary Educational Service Area Office I อรพิมล คำสีแก้ว, พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ <i>Onpimon Kamsikaew, Phornsak Sucharitrak</i>	32

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย	หน้า
คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 Leadership Characteristics of Primary School Administrators in relations to the concept of Learning Organisation: A Case Study of Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1 วรรณมน เมธีวิวัฒน์, นิมิตร มั่งมีทรัพย์ Wassamon Metreeviwat, Nimitr Mungmeesup	46
บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 The Role of School Administrators in Promoting Students' Ethics and Morals in Schools under the Office of Ratchaburi Primary Educational Service Area I ฉลองชัย คำสีแก้ว, พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ Chalongchai Kamsikaew, Phornsak Sucharitrak	62
กลุ่มทุนและสถานะของรัฐทุนนิยมในการเมืองระดับท้องถิ่น Capital Groups and Condition of Capitalist State in Local Politics ศรัณย์ จิระพงษ์สุวรรณ Sarun Jirapongsuwan	76
การใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชน Public Spending and People's Quality of Life เจตน์ ดิษฐอุทุม Jate Didthaudom	98

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13

กาญจนา ทองเนตร¹, พรรณี สุวดี², ดวงใจ ชนะสิทธิ์³

^{1,2,3}สาขาการบริหารการศึกษา สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม,

Email : kajana241027@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 จำนวน 166 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และผู้ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผลกระทบ ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านตัวป้อน ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน ผู้ปกครอง และศิษย์เก่า ควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะกับการจัดการเรียนการสอนทางไกล ควรพัฒนาครูที่สอนวิชาภาษาอังกฤษ และควรจัดกิจกรรมแข่งขันทักษะทางวิชาการภายในโรงเรียน ตลอดจนควรเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดสรรอัตรากำลังครูให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง

คำสำคัญ: โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา, โครงการพระราชดำริ, โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

An Evaluation of Education Quality Promotion Project Based on Her Royal Highness Princess Mahachakri Sirindhorn's Initiation in the Border Patrol Police's School under Border Police Sub – Division 13

Kanjana Thongnate¹, Pannee Suwatthee², Duangjai Chanasid³

^{1,2,3} Branch Master of Education Thesis in Educational Administration of under the
Nakhon Pathom Rajabhat University
Email : kajana241027@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to: 1) evaluate the education quality promotion project based on Her Royal Highness Princess Mahachakri Sirindhorn's initiation in the border patrol police's school under border patrol police sub-division 13; and 2) study the guidelines for developing the procedure of education quality promotion project based on Her Royal Highness Princess Mahachakri Sirindhorn's initiation in the border patrol police's school under border patrol police sub-division 13. The research informants consisted of 2 groups. The first group was the questionnaire respondents selected by purposive sampling including 166 administrators, teachers and students. The second group was interview respondents, selected by purposive sampling including 15 heads of basic educational institution committee. The research instruments were questionnaire and semi-structured interview developed by the researcher with IOC content validity between 0.67-1.00, and with internal consistency reliability coefficients at 0.97 and 0.88. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The investigation found:

1) the overall level of the procedure of education quality promotion project was at a high level, with the highest mean on 'impact', followed by 'process', 'outcome and input', respectively; and

2) the guidelines for developing the procedure of education quality promotion project were outlined as: (1) create alliance network with private sectors, parents and alumni, (2) develop information technology system for long-distance learning, and (3) support English language teachers, promote academic expertise, enhance internal competition within schools, and advise the border patrol police sub-division to increase the number of teachers, as well as creating opportunities for the career.

Keywords: Quality Education, Royal Project, The Border Patrol Police

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคนให้คนมีคุณภาพ ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้พระราชทานไว้ให้กับหน่วยงานสนองโครงการพระราชดำริฯ เกี่ยวกับแนวโน้มการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความตอนหนึ่งว่า “...การศึกษา คือ การพัฒนาคน พัฒนาชาติ ให้คนมีความรู้ที่จะสามารถสร้างคนให้มีความรู้ทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น สร้างชาติให้มีความสุขและรุ่งเรืองได้...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), 2558 : 11) จากพระราชดำรัสดังกล่าวจะเห็นว่า พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมของประเทศ โดยใช้กระบวนการศึกษาเป็นเครื่องมือเสริมพลังให้กับกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงริเริ่มงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เมื่อปี พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นโรงเรียนตามพระราชดำริ และในพระอุปการะของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อสอนหนังสือให้แก่ชาวเขาและประชาชนที่อาศัยอยู่ห่างไกลการคมนาคม ด้วยทรงมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลความยากลำบากได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พระองค์ท่านได้ทรงกำหนดโครงการพัฒนาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้สอดคล้องกับปัญหาของพื้นที่ที่มีความหลากหลาย โดยมีกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแกนหลักในการดำเนินงานตลอดจนมีผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมดำเนินงานเป็นการพัฒนาแบบ “องค์รวม” ที่ครอบคลุมทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา อาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยทรงดูแลตั้งแต่ทารกในครรภ์มารดาไปจนถึงเด็กวัยเรียนและเยาวชน ซึ่งโครงการตามพระราชดำริ

ที่ดำเนินงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีจำนวนทั้งสิ้น 8 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน 2) โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน 3) โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร 4) โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา 5) โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ 6) โครงการฝึกอาชีพ 7) โครงการส่งเสริมสหกรณ์ และ 8) โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริระยะที่ 4 พ.ศ.2550-2559 (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2552 : 1)

ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานเป็นครูผู้สอน ซึ่งรับผิดชอบงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 จึงสนใจที่จะศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินด้วยแบบจำลองการประเมินเชิงระบบ (system approach) ของ Katz and Kahn (1996 อ้างถึงใน วีรวุฒิ อิมสำราญ, 2553 : 6-7) มาใช้ในการประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 ซึ่งยังไม่ปรากฏว่ามีการประเมินในรูปแบบนี้มาก่อน ผลจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและครูผู้สอน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปปรับปรุง การดำเนินงานโครงการให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13

2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13

ระเบียบวิธีวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) และพรรณนา (descriptive research) มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยได้ใช้ประชากรเป็นผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 181 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 15 คน ครูผู้สอนทั้งหมดของแต่ละโรงเรียน จำนวน 106 คน และตัวแทนนักเรียน โดยเลือกจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ที่มีผลการเรียนดี โรงเรียนละ 3 คน จำนวน 45 คน รวมทั้งสิ้น 166 คน และกลุ่มผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จะประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โดยเลือกจากผู้ที่มีตำแหน่งเป็นประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับวิจัยครั้งนี้มี 3 ชุด เป็นแบบสอบถาม จำนวน

2 ชุด และแบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ใช้สอบถามความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีต่อการดำเนินงานโครงการฯ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

1) สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) จำนวน 5 ข้อ

2) สอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ได้ประเมินในด้านตัวบ่งชี้ ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) โดยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ใช้สอบถามความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

1) สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ อายุ และระดับชั้นที่เรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) จำนวน 3 ข้อ

2) สอบถามเกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ประเมินสรุปผลหลังการดำเนินงาน ผลลัพธ์ และผลกระทบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน (rating scale) กำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ จำนวน 19 ข้อ

ชุดที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ใช้ในการสัมภาษณ์ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2) การวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ Best (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 121)

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ใช้ค่าความถี่ในการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยตารางประกอบการบรรยาย จำแนกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพ ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 121 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 57.90 อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 42.98 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 56.20 มีตำแหน่งหน้าที่เป็นครูผู้สอน จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 87.60 และมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 51.20 และพบว่าสถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็น

นักเรียน จำนวน 45 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 51.10 อายุระหว่าง 10-15 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 91.10 คน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา พบว่า ด้านผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการ ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.49) และด้านผลลัพธ์ ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.51) ส่วนด้านตัวป้อน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนา การดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านตัวป้อน (Input: I) ประเด็นทรัพยากรการเงินในข้อที่เกี่ยวกับโรงเรียนได้รับเงินบริจาคจากหน่วยงานอื่นเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมในโครงการอย่างต่อเนื่อง พบว่า โรงเรียนควรเสนอความต้องการกับทางภาคเอกชนขอรับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมโครงการ ควรใช้ระบบโรงเรียนคู่พัฒนาให้การสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมโครงการ และควรมีการสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครองและศิษย์เก่าให้การสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมโครงการ 2) ด้านกระบวนการ (Process: P) ในประเด็นการจัดการเรียนการสอนทางไกลในข้อที่เกี่ยวกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทางไกลได้เป็นอย่างดี พบว่า โรงเรียนควรพัฒนาด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะกับการจัดการเรียนการสอนทางไกล ควรขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และควรจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีมาจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอ 3) ด้านผลลัพธ์ (Output: O) ในประเด็นความรู้และทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในข้อที่เกี่ยวกับนักเรียนได้

พัฒนาความรู้และทักษะวิชาภาษาอังกฤษด้านการอ่าน การเขียน สูงขึ้น พบว่า โรงเรียนควรขอสนับสนุนบุคลากรที่สำเร็จสาขาวิชาภาษาอังกฤษโดยตรง ควรพัฒนาครูผู้สอนโดยการจัดอบรมการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และควรพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและการสอนเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน และ 4) ด้านผลกระทบ (Impact: I) ในประเด็นการได้รับรางวัล/ชื่อเสียงเกียรติยศ ในข้อที่เกี่ยวข้องครูและนักเรียนได้รับรางวัลความเป็นเลิศทางวิชาการสามารถสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียนได้อย่างภาคภูมิใจ พบว่า โรงเรียนควรจัดกิจกรรมแข่งขันทักษะทางวิชาการภายในโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัดควรเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน และควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนานตนเอง

อภิปรายผล

1. การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13 สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ ดังนี้

1.1 การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาฯ ด้านตัวป้อน (Input: I) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ประเด็นทรัพยากรมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในจำนวน 4 ประเด็น และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อนั้นพบว่า ผู้บริหารและ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ครูมุ่งมั่นทุ่มเทในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูพึงพอใจในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมโครงการฯ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และโรงเรียนมีการจัดอาคารสถานที่ได้ปลอดภัยเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณี ภูติกา (2550 : 102-103) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง

การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการตามพระราชดำริ ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ของประชาชนในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ที่ 24 ผลการวิจัยพบว่า ด้านโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ในการสนับสนุนสิ่งจำเป็นในการปรับปรุงอาคารตลอดจนสิ่งแวดล้อมเพื่อเกื้อหนุน ให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา การรณรงค์การพัฒนาโรงเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ เมื่อบสน (2554 : 126-127) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความเหมาะสมด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่เหมาะสมกับบุคลากร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

1.2 การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาฯ ด้านกระบวนการ (Process: P) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ประเด็นการปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในจำนวน 7 ประเด็น และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อนั้นพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาอื่น เพื่อช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งโรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมการเกษตรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางอาชีพอย่างยั่งยืน และครูได้มีโอกาสดำเนินการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิไลพรรณ เสรีวัฒน์ (2555 : 219) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลผลการวิจัยพบว่า ในด้านกระบวนการ

เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวนโยบายการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ งามอาจ นัยพัฒน์ (2549 : 115) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องประเมินโครงการภายใต้แผนงานพัฒนาเด็กเล็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: กรณีศึกษาการดำเนินงานตามโครงการ ณ โรงเรียน ดชด. บ้านถ้ำหิน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี พบว่า ผู้บริหาร ครูโครงการฯ นักเรียน มีความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โดยมีการขอรับการสนับสนุนจากสถานศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาช่วยเหลือนักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน และพบว่า การดำเนินโครงการนี้มีความก้าวหน้าขึ้นจากในอดีตและมีส่วนส่งเสริมคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสำหรับการพัฒนาครูผู้สอน มีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1.3 การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาฯ ด้านผลลัพธ์ (Output: O) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ประเด็นพัฒนาการของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในจำนวน 2 ประเด็น และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อนั้นพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า นักเรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาภาษาไทยด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนสูงขึ้น นักเรียนให้ความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น และนักเรียนรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทิพย์ กลิ่นทุม (2553 : 106-109) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการรณรงค์การอ่านของโรงเรียนวัดหนองสองห้อง

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินโครงการรณรงค์การอ่านตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองในด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก

1.4 การประเมินโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาฯ ด้านผลกระทบ (Impact: I) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ประเด็นความพึงพอใจของชุมชน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในจำนวน 3 ประเด็น และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อนั้นพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโครงการฯ นักเรียนเรียนรู้งานตามกิจกรรมโครงการอย่างมีความสุข และนักเรียนพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโครงการฯ ข้อค้นพบ จากการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพรรณ เสรีวัฒน์ (2555 : 219) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียนได้รับเกียรติบัตร รางวัล และได้ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำคัญต่าง ๆ ในทุกระดับเพิ่มขึ้น ได้รับคำยกย่องจากสื่อต่าง ๆ และจากชุมชน ผู้ปกครองพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล ให้ความไว้วางใจและเห็นความสำคัญในการเตรียมบุตรหลานเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และอารีรัตน์ ภาคพิศเจริญ (2551 : 633-641) ได้ทำการวิจัยเรื่องวิธีปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาและการพัฒนาครูตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: กรณีศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านต้นมะม่วง พบว่า ครูตำรวจตระเวนชายแดนที่เข้าสู่อาชีพครูด้วยการสมัครใจโดยโอนย้ายจากฝ่ายความมั่นคงมาปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอน และ

การผลิตครูจากโครงการศุภยา เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสร้างความพร้อมด้านอัตรากำลังในการสนองโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยการคัดเลือกจากผู้สมัครที่เป็นศิษย์เก่าโรงเรียน ดชด. โดยต้องทำภารกิจ 3 ประการ คือ การเป็นครูผู้ให้ความรู้ การเป็นนักพัฒนาชุมชน และการเป็นตำรวจผู้พิทักษ์ความมั่นคงสันติสุข แม้ว่าจะต้องแบกรับภาระหนัก แต่มีความภูมิใจในความเป็นครูของโรงเรียนที่รองรับโครงการตามพระราชดำริฯ ใช้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การเรียนรู้ร่วมกันแบบพี่สอนน้อง”

2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านตัวป้อน (Input: I) พบว่า โรงเรียนควรเสนอความต้องการกับทางภาคเอกชน ควรใช้ระบบโรงเรียนคู่พัฒนา ให้การสนับสนุน และการสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครองและศิษย์เก่า สามารถนำแนวทางการพัฒนาจากแนวทางใน การบริหารการศึกษาตาม สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2550) ในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 – 2559) ที่ได้เสนอการนำแผนไปสู่การปฏิบัติไว้ว่า ควรสนับสนุนการจัดทำแผนปฏิบัติงาน ของสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมในการพัฒนาแผน และการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยเสริมสร้างการประสานงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ให้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาสถานศึกษา สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานของสถานศึกษา

2.2 ด้านกระบวนการ (Process: P) สรุปได้ว่า โรงเรียนควรพัฒนาด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะกับการจัดการเรียนการสอน

ทางไกล ควรขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และควรจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีมาจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอ สามารถนำแนวทางการพัฒนาจากข้อค้นพบในงานวิจัยของ ไพโรจน์ คงเกิด (2553 : 79-81) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการจัดการศึกษาวิถีทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพ่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาโครงการดังกล่าวควรมีครูคอยดูแลและให้คำแนะนำนักเรียนอยู่ในห้องเรียน ตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม อีกทั้งควรมีอุปกรณ์รับสัญญาณสำรองไว้ที่ส่วนกลางเพื่อใช้ในกรณีที่เครื่องรับสัญญาณ เครื่องใดเครื่องหนึ่งเสีย และควรจัดสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความพร้อมเหมือนกับโรงเรียนต้นทาง

2.3 ด้านผลลัพธ์ (Output: O) สรุปได้ว่า โรงเรียนควรขอสนับสนุนบุคลากรที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษโดยตรง ควรพัฒนาครูผู้สอน โดยการจัดอบรมการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และควรพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และ จัดให้มีการสอนเพิ่มเติม นอกเวลาเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาเรียม นิลพันธุ์, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม, ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย, อุบลวรรณ ส่งเสริม และ ชัยวัฒน์ แก้วพินางม (2556 : 149-151) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาครูภาษาอังกฤษของสถาบันภาษาอังกฤษ ตามโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กับมูลนิธิเทมาเส็ก (Temasek Foundation) และศูนย์ซีมีโอ เรลค์ (SEAMEO RELC) ประเทศสิงคโปร์ ด้วยการใช้รูปแบบการพัฒนาครูภาษาอังกฤษ DATANE

2.4 ด้านผลกระทบ (Impact: I) สรุปได้ว่า โรงเรียนควรจัดกิจกรรมแข่งขันทักษะทางวิชาการ

ภายในโรงเรียน อีกทั้งหน่วยงานต้นสังกัดควรเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน และควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนานตนเอง สอดคล้องกับวิจัยของ สราวุธ เมื่อบสน (2554 : 127) เรื่องการประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสนอว่า ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าร่วมโครงการ ที่ได้ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อกิจกรรม เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทั้งตนเองและผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 โรงเรียนควรนำข้อเสนอแนะจากข้อมูลที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ด้วยการส่งเสริมการพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทางไกล พัฒนาความรู้ และทักษะวิชาภาษาอังกฤษ ด้านการอ่าน การเขียน ของนักเรียนให้สูงขึ้น ครูและนักเรียนควรพัฒนาผลงานให้ได้รับรางวัลความเป็นเลิศทางวิชาการที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียนได้อย่างภาคภูมิใจ และควรมีการวางแผนกับหน่วยงานอื่นเพื่อให้การสนับสนุนด้านการเงินที่จะนำช่วยเหลือกิจกรรมในโครงการอย่างต่อเนื่อง

1.2 ต้นสังกัดและหน่วยงานสนองโครงการพระราชดำริฯ ควรให้การสนับสนุนด้านบุคลากรทางการศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนผู้เรียนและให้ตรงตามสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษการศึกษา รวมทั้งงบประมาณ และสื่อการเรียนการสอนเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.3 ผู้บริหาร ครูผู้สอน ควรพัฒนา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความหลากหลาย และพัฒนาห้องสมุดให้ทันสมัยเป็นแหล่งเรียนรู้ให้

ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเหมาะสม

1.4 ครูผู้สอนควรร่วมกับชุมชนและ ผู้ปกครองจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาการให้กับนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 13

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การประเมินโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยประยุกต์รูปแบบการประเมินที่หลากหลายให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมิน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชน ใน การเรียนรู้ทางวิชาการของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการถอดบทเรียนจากการดำเนินกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรม ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในโครงการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เอกสารอ้างอิง

- ธานี ภูติกา. (2550). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนของประชาชนในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. อุดรธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญทิพย์ กลิ่นทุม. (2553). *การประเมินโครงการรักการอ่านของโรงเรียนวัดหนองสองห้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. นครปฐม.
- ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคล. และอารีรัตน์ ภาคพิศเจริญ. (2551). *วิธีปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาและการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: กรณีศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านต้นมะม่วง*. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ สุข ม ช น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 5(6-7), 633-641.
- ไพโรจน์ คงเกิด. (2553). *การประเมินโครงการจัดการศึกษาวิธทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3*. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารนวัตกรรมการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช.
- มาเรียม นิลพันธุ์, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม, ศิริวรรณ วนิชวัฒนวรชัย, อุบลวรรณ ส่งเสริม และ ชัยวัฒน์ แก้วพินงาม. (2556). *การประเมินโครงการพัฒนาครูภาษาอังกฤษของสถาบันภาษาอังกฤษ ตามโครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กับมูลนิธิเทมาเล็กและ SEAMEO RELC ประเทศสิงคโปร์ (รายงานการวิจัย)*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลพรรณ เสรีวัฒน์. (2555). *การประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- วีรภูมิ อิ่มสำราญ. (2553). *บทบาทของสถาบันแม่เรื่งแห่งชาติ กับภารกิจด้านโรคมะเร็งในระดับนานาชาติ*. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ. กรุงเทพฯ.
- สรารุณ เมื่อบสน. (2554). *การประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2558). *สมเด็จพระเจ้าฟ้านักการศึกษาไทย*. *วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*, 13(2), 11.
- สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2552). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2550). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550-2559)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

องอาจ นัยพัฒน์. (2549). ประเมินโครงการ ภายใต้แผนงานพัฒนาเด็กเล็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: กรณีศึกษาการดำเนินงานตามโครงการ ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี. *วารสารภาควิชาการวัดผลและ วิจัย การศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 7 (1-2-3), 115.

แนวทางส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง อำเภอวัดเพลง และอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

พชร ฝ่องวัฒน์

สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง,

Email : pongwat1946@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 2) แนวทางส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทำหน้าที่บริหารสถานศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองจำนวน 56 คน อำเภอวัดเพลง 6 คน และอำเภोजอมบึงจำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้น 102 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1.ระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดระบบบริหารและสารสนเทศการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเน้นจุดเด่นที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กการประเมินคุณภาพการศึกษาและการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนตามลำดับ

2. แนวทางส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ 1) ให้ความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกับครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็ก 2) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเน้นจุดเด่นที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมให้ครูหรือผู้เกี่ยวข้องได้รับการฝึกอบรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ 3) สร้างความรู้ความตระหนัก และให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมินคุณภาพการศึกษา 4) กำหนดนโยบายการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ทุกปี โดยยึดหลักการและแนวทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารติดตามตรวจสอบและนิเทศ/ประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ 5) ต้นสังกัดแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นคณะทำงาน เพื่อกำหนดกรอบและแนวทางการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาโดยเน้นความสอดคล้องกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, องค์การบริหารส่วนตำบล, จังหวัดราชบุรี

Guidelines to Promote Internal Quality Assurance of Early Childhood Development Centers under Sub-District Administrative Organization of Ratchaburi Province

Patchara Pongwat

Education Program In Educational Administration, Muban Chombueng Rajabhat University

Email : pongwat1946@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were to investigate: 1) the levels of Internal Quality Assurance (IQA) in Early Childhood Development Centers under Muang District Sub-district Administrative Organization in Watplang District and Chom-Bueng District of Ratchaburi Province, and; 2) the guidelines to promote the Internal Quality Assurance of these Childhood Development Centers. The sample population included 102 experts comprised of 56 educational administrators, heads of Early Childhood Development Centers, teachers or teacher-assistants of Early Childhood Development Centers from Muang District, 6 from Watplang District and 40 from Chom-Bueng District. The research instruments were focused-group reports and five-rating scale questionnaire. The content validity of the questionnaire was .94 while the reliability was at .95. Statistical analysis used mean, percentage, standard deviation and content analysis. The result showed:

1) the overall level of Internal Quality Assurance in the Early Childhood Development Centers under the following areas was at high level; with the highest mean on administrative operation based on the education development plan, followed by management of administration and information system, creation of the educational quality improvement plan based on the strength reflecting the identity of the Early Childhood Development Centers, the educational quality assessment, and the composition of yearly educational quality assessment report for the authorities and the public, respectively; and

2) the guidelines for centers promotion included a provision of Information Technology knowledge to teachers and teacher-assistants, an establishment of educational quality improvement plan along with personnel trainings as well as regular follow ups, an enhancement on quality assessment awareness, and an appointment of a working committee responsible for outlining appropriate framework and an assessment report in accordance to its goals and objectives.

Keywords: internal quality assurance, childhood development center, education, Sub-district Administrative Organization, Ratchaburi

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนั้นการศึกษาจึงมีความจำเป็นสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัยโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน สภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เรียกว่าเป็นยุคทองของข่าวสาร ความรู้ หรือสารสนเทศ การศึกษาคือความรู้จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาชีวิตให้ทันต่อสังคมโลก การจัดการศึกษาจึงมุ่งจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ปลูกฝังให้ประชากรมีความรู้ ความสามารถ ทั้งทางวิชาการในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนั้น การศึกษาจึงมีความจำเป็นสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน สภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เรียกว่าเป็นยุคทองของข่าวสาร ความรู้ หรือสารสนเทศ การศึกษาคือความรู้จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาชีวิตให้ทันต่อสังคมโลก การจัดการศึกษาจึงมุ่งจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ปลูกฝังให้ประชากรมีความรู้ความสามารถทั้งทางวิชาการในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ : 2546) ซึ่งในอดีตเรายังไม่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้เด็กก่อนวัยเรียน เนื่องจากสภาพของสังคมที่ยังมีแม่หรือปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่มีคนคอยดูแลเด็กที่บ้าน จะนำเด็กไปโรงเรียนเมื่ออายุครบเกณฑ์ การเลี้ยงดูเป็นการเลี้ยงด้วยประสบการณ์และความรักรวมถึงความอบอุ่นในครอบครัว แต่ในสังคมปัจจุบันมีความเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ไม่มีคนเลี้ยงดูเด็กอยู่ที่บ้าน พ่อแม่ต้องทำงานนอกบ้าน บางครั้งต้องนำเด็กไปฝากไว้ที่อื่นหรือจ้างคน

มาเลี้ยงที่บ้าน ซึ่งผู้เลี้ยงดูเด็กได้มีความรู้ ความสามารถในการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี เลี้ยงดูเพราะค่าจ้างขาดความรักความเอาใจใส่อย่างจริงจัง ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างหลากหลาย รัฐบาลเองก็เห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงพยายามส่งเสริมให้มีหน่วยงานเข้ามารับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อมุ่งพัฒนาเด็กตั้งแต่วัยก่อนเรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต (จงจิตต์ ฤทธิ์รงค์ และสุภรต์ จรัสสิทธิ์ : 2560) ดังจะเห็นได้จาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ; พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ; พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 13 (1) ที่ระบุว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา แก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล มาตรา 14 (1) ระบุว่า บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคล ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ มาตรา 18 (1) ระบุว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยให้จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นหน่วยงานหนึ่งที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้เป็นผู้จัดการการศึกษาปฐมวัยและการศึกษา

ขั้นพื้นฐานตาม มาตรา 18 (3) หมายความว่า การจัดการศึกษา ปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงาน จัดการศึกษาออกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด และในส่วนของ มาตรา 41 หมายความว่า องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น จึงรับโอน การศึกษาระดับปฐมวัยโดยเฉพาะในระดับ ก่อนวัยเรียน คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากหน่วยงาน อื่น ๆ ที่จัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ก่อน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีผลบังคับใช้ อีกทั้งในมาตรา 42 ยังกำหนดให้กระทรวงกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและ ได้มาตรฐานการศึกษา รวมถึงต้องดำเนินการดูแล ให้องค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดการศึกษาต้อง ดำเนินการให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2555) กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของ องค์กรบริหารส่วนตำบลจึงได้กำหนดกรอบแนวคิด การประกันคุณภาพภายในให้องค์กรปกครอง ท้องถิ่นถือเป็นหลักปฏิบัติโดยได้กำหนดไว้ ในมาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรฐานที่ 12 จำนวน 5 ด้าน คือ 1) จัดระบบบริหารและ สารสนเทศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) จัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นจุดเด่นที่จะสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ดำเนินงานตาม

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ประเมินคุณภาพ การศึกษา และ 5) จัดทำรายงานคุณภาพ การศึกษาประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัดและ สาธารณชน

ในส่วน of ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถึงแม้จะได้ให้ ความสำคัญและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับใน การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและ รองรับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (สมศ.) แล้วก็ตาม จากการปฏิบัติงาน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกำกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ที่ผ่านมามีได้รับการประเมินคุณภาพ การศึกษาในรอบสองจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน การศึกษา และผลการประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านการประเมินอยู่ใน ระดับพอใช้ ในส่วนของครูผู้ดูแลเด็กก็ยังขาด ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของการจัดสรรสเนเทศ ในการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นระบบ ที่ชัดเจน และขาดแคลนบุคลากรที่รับผิดชอบ ในการจัดระบบสเนเทศเพื่อการประกัน คุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งหาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านการประเมินในรอบที่สาม อยู่ในระดับดีขึ้นไป จะได้รับการยกระดับจาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษา (กรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น, 2553) ด้วยสภาพปัญหา ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพและแนวทาง ส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพัฒนาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในมาตรฐานที่ 12 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด องค์กรบริหารส่วนตำบลอำเภอเมือง อำเภอดงเพรง และอำเภอยอมบึง จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ผลการวิจัย จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำไปใช้ในการพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามหลัก

วิชาการเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และมีประสิทธิภาพตามข้อกำหนดของหน่วยงานต้นสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมืองจำนวน 24 แห่ง อำเภอวัดเพลง 3 แห่ง และอำเภอจอมบึง 19 แห่ง รวมทั้งสิ้น 46 แห่ง โดยผู้วิจัยเจาะจงให้บุคลากรทุกคนในแต่ละศูนย์พัฒนาเด็ก ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ให้ข้อมูล รวมจำนวนทั้งสิ้น 102 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานที่ 12 จำนวน 5 ด้าน คือ

1) จัดระบบบริหารและสารสนเทศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเน้นจุดเด่นที่จะสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4) ประเมินคุณภาพการศึกษา

5) จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เสนอหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความตรงเท่ากับ .67-1.00 และผ่านการทดลองเครื่องมือวิจัย มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .948

2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อสรุปแนวทางการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการสนทนากลุ่ม (Discussion group) ของผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากที่ปรึกษาแล้ว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสอบถาม

1.1 ขออนุญาตและขอความร่วมมือให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูล

1.2 แจกแบบสอบถามไปให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดจากแบบสอบถามและวัตถุประสงค์ในการจัดทำวิจัย และได้ข้อมูลจริงจากประชากรที่กำหนดโดยผู้วิจัยและพร้อมรับคืนกลับมาภายใน 30 วัน

1.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ไปใช้ในการสนทนากลุ่มในระยะที่ 2 ต่อไป

2) การสนทนากลุ่ม (focus group)

2.1 กำหนดวัน เวลา สถานที่ เพื่อทำการสนทนากลุ่ม

2.2 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ส่งไปถึงผู้เชี่ยวชาญ

เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

2.3 ดำเนินการสนทนากลุ่มโดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7 คน ประกอบด้วยประธานคณะกรรมการอำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หัวหน้าฝ่ายการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) อย่างละ 1 คน และครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง อำเภอวัดเพลง และอำเภोजอมบึงอีก 3 คน รวม 7 คน

2.4 ประมวลและสรุปผลการสนทนากลุ่ม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับการประกันคุณภาพภายในโดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ตอนที่ 2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อสรุปแนวทางการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการสรุปข้อมูล เป็นการบรรยายลักษณะข้อมูลเท่านั้น เช่น ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง อำเภอวัดเพลง และ

อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.72$) เมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกันเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\mu = 3.85$) ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\mu = 3.84$) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเน้นจุดเด่นที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\mu = 3.79$) ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ($\mu = 3.60$) และด้านการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน ($\mu = 3.51$) ตามลำดับ

2. แนวทางส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง อำเภอวัดเพลง และอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศของศูนย์ฯ พบว่า ควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มีความรู้และทักษะเพียงพอต่อการจัดระบบสารสนเทศในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ และกรรมการอำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการให้คำปรึกษา กำกับดูแลการบริหารและการดำเนินงานให้ครบถ้วน

2.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์ฯ โดยเน้นจุดเด่นที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์ฯ พบว่า ครูหรือผู้เกี่ยวข้องควรได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์ฯ อย่างถูกต้อง มีการกำหนดอัตลักษณ์ให้ชัดเจนตามบริบทของศูนย์ฯ แต่ละแห่ง รวมถึงมีโครงการหรือกิจกรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างหรือส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ตามที่กำหนด

2.3 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนา

คุณภาพการศึกษาของศูนย์ฯ พบว่า ครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กและผู้เกี่ยวข้องควรได้รับการฝึกอบรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้ครบทุกคน ผู้บังคับบัญชาควรมีการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานตาม แผนปฏิบัติการประจำปีอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2.4 ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาของศูนย์ฯ พบว่า ควรให้ความรู้กับบุคลากรทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะบุคคลที่ต้องรับผิดชอบด้านการศึกษาให้มีความรู้และความตระหนักที่จะมีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์ฯ อีกทั้งควรได้รับการติดตามตรวจสอบและให้คำแนะนำจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2.5 ด้านการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนของศูนย์ฯ ต้นสังกัด พบว่า ควรให้ความสนใจกับการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษา โดยมีการจัดทำในรูปแบบของคณะกรรมการที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำรายงานการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาควรได้รับการตรวจสอบก่อนนำเสนอต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

อภิปรายผล

1. ระดับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง อำเภอดงหลวง และอำเภอดมขาม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอก และได้รับข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอกดังกล่าว หน่วยงานจึงตระหนักและดำเนินการปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพ

ภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในสังกัดของตน ซึ่งผลการวิจัยที่อยู่ในระดับมาก เช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา เงินบาท (2557) ได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี พบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณีย์ สายด้วง (2558 : 76) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการดำเนินการภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย มีค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การพิจารณาสาระสำคัญ มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเป้าหมายความต้องการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หน่วยงาน ชุมชนและท้องถิ่น ตามลำดับ ระดับการดำเนินการอยู่ในลำดับสุดท้าย คือ การกำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรให้สอดคล้องกับโครงการ/กิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวิ กาญจนนฤนาท (2554 : 87) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอธาดูปทุมม จังหวัดนครพนม พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอ ธาดูปทุมม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านที่ 3 ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่ 4 ด้านการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิตา ศิริบุรณ (2559 : 107) ได้ศึกษาเรื่องแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐาน การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า การดำเนินงาน ตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยผู้บริหาร รองลงมาคือ ด้านผลผลิต ด้านปัจจัยครู และด้าน กระบวนการ อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ฝ่ายบริหารโรงเรียนสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด และคณะครูโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามได้ เร่งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายในซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สามารถ ปรับให้โรงเรียนของตนเองอยู่ในระดับที่มีคุณภาพ มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผลจากการประเมินพบว่าอยู่ใน ระดับมาก

2. แนวทางส่งเสริมการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง อำเภอวัดเพลง และอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 ด้านการจัดระบบบริหารและ สารสนเทศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรให้ความรู้

ความเข้าใจแก่ครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กในด้านเทคโนโลยี สารสนเทศให้มีความรู้และมีทักษะเพียงพอ ต่อการจัดระบบสารสนเทศในศูนย์ฯ อย่างมี ประสิทธิภาพ ที่เป็นเช่นนี้เพราะส่วนใหญ่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบุคลากรเป็นจำนวนน้อยและ ส่วนใหญ่ขาดทักษะการจัดระบบบริหารสารสนเทศ ที่ชัดเจน ประกอบกับไม่มีเวลาเพียงพอจึง จำเป็นต้องให้ความรู้และทักษะในด้านระบบ บริหารและสารสนเทศของศูนย์ฯ เพื่อให้สามารถ ทำงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สีลาภรณ์ เทียนบุตร (2555 : 77-78) เรื่อง การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลบ้านขอ อำเภอ เมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านการตรวจสอบข้อมูล ปัญหาที่พบมาก คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ในการตรวจสอบข้อมูล ไม่มีผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบ ข้อมูลโดยตรง ขาดเครื่องมือในการตรวจสอบ ข้อมูล ขาดงบประมาณในการตรวจสอบข้อมูล และไม่มีเวลาตรวจสอบข้อมูล การจัดข้อมูลยังไม่เป็น สัดส่วนและเป็นระบบ ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดหา บุคลากรหรือแต่งตั้งผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน ควรเพิ่ม บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดระเบียบ ข้อมูล และควรจัดอบรมบุคลากรในการจัดระเบียบ ข้อมูลหรือคลังข้อมูล รวมทั้งกรรมการอำนวยการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการให้คำปรึกษา กำกับ ดูแล การบริหาร และการดำเนินงาน ให้ ครบถ้วน ควรมีการประชุมอย่างเป็นระบบและมี รายงาน การประชุมทุกครั้ง และยังสอดคล้องกับ งานวิจัย ของ วันเพ็ญ พรหมการ (2555 : 82) เรื่อง การดำเนินการ ประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับ การประเมินคุณภาพภายนอก ของโรงเรียนที่มีการ จัดการศึกษา ระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอ เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงรายพบว่า แนว ทางการพัฒนา การดำเนินการประกันคุณภาพ ภายในนั้น ผู้บริหาร ควรให้ความสำคัญของ การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน

ประกันคุณภาพภายใน ที่ชัดเจน โดยเข้ามาบริหารจัดการและมีส่วนร่วม ทุกขั้นตอน คอยกำกับติดตาม ดูแลช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนพัฒนาอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาที่เพียงพอ เพื่อนำไปวิเคราะห์วางแผนการดำเนินการประกันคุณภาพ ภายในอย่างเป็นระบบ จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร

2.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นจุดเด่นที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์ฯ ครูหรือผู้เกี่ยวข้องควรได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์ฯ อย่างถูกต้อง มีทักษะในการทำ SWOT ทั้งนี้เป็นเพราะผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพทักษะการวิเคราะห์สภาพของสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอก (SWOT) จึงไม่นำเอาข้อมูลจำเพาะของสถานศึกษามาเป็นส่วนประกอบของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ สอดคล้องกับจิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ (2556 : 278) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สถานศึกษาต้องมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ นอกจากนี้ควรมีการกำหนดอัตลักษณ์ให้ชัดเจนตามบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง โดยความเห็นชอบของกรรมการอำนวยการศูนย์ฯ ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกคน รวมทั้งการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมต้องครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของศูนย์ฯ ที่ชัดเจน และมีโครงการหรือกิจกรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างหรือส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ตามที่กำหนดและเพื่อสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์ฯ ทั้งนี้เพราะในการจัดทำ

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยขาดกระบวนการมีส่วนร่วม ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดโครงการหรือกิจกรรม ไม่ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ อิศระ เวียงสมุทร (2552) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนน้ำพองพัฒนศึกษาจังหวัดมหาสารคาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การจัดทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีความสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานและตัวบ่งชี้ และในหนึ่งโครงการควรจะมีกิจกรรมหลากหลายกิจกรรมที่เป็นหมวดหมู่ประเภทเดียวกัน ไม่ควรมีโครงการมากเกินไป เพื่อสะดวกต่อการกำกับติดตามและการประเมินผลโครงการ ทั้งยังสอดคล้องกับขวัญแพร่ อุทัยมา (2557 : 177) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า แนวทางเตรียมการและการวางแผนดำเนินการ เริ่มจากการศึกษาเพื่อวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อใช้เป็นข้อมูลและดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

2.3 ด้านการดำเนินงานตามแผน พัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กควรได้รับการฝึกอบรม การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้ครบทุกคนและควรเป็นการฝึกอบรมร่วมกับผู้เกี่ยวข้องและผู้รับผิดชอบทุกระดับเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ผู้บังคับบัญชาควรมีการนิเทศติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และควรมีการประชุมปรึกษาหารือผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อร่วมกันจัดทำรายงานผลการดำเนินการตามโครงการและ

กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี อย่างครบถ้วนและถูกต้องทั้งนี้เป็นเพราะครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กมีภาระงานสูงต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาไม่มีเวลาเพียงพอที่จะศึกษาหาความรู้ ในด้านการประกันคุณภาพภายในเพิ่มเติม หน่วยงานต้นสังกัดไม่ให้ความสนใจอย่างเพียงพอ การสนับสนุนการดำเนินงานไม่ชัดเจน ทั้งด้านงบประมาณ การให้ความรู้เพิ่มเติมการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม และการติดตามตรวจสอบนิเทศ การดำเนินงานตามแผนอย่างใกล้ชิดซึ่งสอดคล้องกับ อภิรติ นุ่มมีศรี (2556) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัด นครสวรรค์ พบว่า ด้านกระบวนการ ครูผู้ดูแลเด็ก ยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการประเมินพัฒนาการ ที่ถูกต้อง และไม่ให้ความสำคัญในการประเมินพัฒนาการของเด็ก ควรจัดให้มีการอบรมให้มีความรู้ในการประเมินพัฒนาการที่ถูกต้องและ เพื่อให้เห็นความสำคัญของการประเมินพัฒนาการเด็ก และยังสอดคล้องกับ จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษา ขนาดเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สถานศึกษา ควรมีการประชุมมอบหมายงานและกำหนดหน้าที่ บุคลากร คณะทำงานต้องศึกษารายละเอียดของ แผนการดำเนินการ ในขั้นการดำเนินงานตามแผน คณะทำงานต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนด รวมทั้งสรุปผลการดำเนินงาน ผู้บริหารมีการ ประชุมติดตามการดำเนินงานการนิเทศให้ความช่วยเหลือ คณะทำงานควรร่วมกันพิจารณาความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และในขั้นตอนการทบทวนการดำเนินงานผู้บริหาร ควรมีการกำกับติดตามเป็นระยะ และเป็นไป ทำนองเดียวกับ ขวัญแพรว อุทัยมา (2557 : 176-177) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการประกันคุณภาพภายใน ตามมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัด มหาสารคาม พบว่า แนวทางด้านการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัด มหาสารคาม หน่วยงานต้นสังกัดจัดประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ เข้าใจในวิธีการดำเนินการ รวมถึงจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรได้ใช้เป็นแนวทาง สำหรับปฏิบัติ ในการดำเนินการมีการแต่งตั้ง เจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบการดำเนินการตามแผน เพื่อให้การช่วยเหลือ สนับสนุน และแก้ปัญหา เน้นการสร้างกระบวนการทำงานเป็นทีม ในด้าน การตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษาควรมีการตรวจสอบทุกขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอน การดำเนินงาน และตรวจสอบหลังการดำเนินงาน นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเข้าที่ประชุม คณะกรรมการเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข พร้อมจัดทำรายงานเสนอให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

2.4 ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หน่วยงานต้นสังกัดควรให้ ความสนใจในการให้ความรู้กับบุคลากรทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องโดยเฉพาะบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ ด้านการศึกษาให้มีความรู้และความตระหนักที่จะ มีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ต้องทำความเข้าใจว่าการประเมิน คุณภาพการศึกษาเป็นหัวใจของการประกัน คุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทุกฝ่ายควร มีส่วนร่วมที่ชัดเจนทั้งในการส่งเสริมให้มียุทธศาสตร์ มีทักษะในการประเมินอย่างถูกต้อง สามารถ ดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน ตามกระบวนการที่กำหนด และควรได้รับการติดตาม ตรวจสอบและให้คำแนะนำจากผู้บังคับบัญชาหรือ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เนื่องจากขาดการให้ความรู้กับผู้ที่ทำหน้าที่ การประเมินคุณภาพภายใน ผู้ประเมินมีเวลาน้อย

มีการปฏิบัติงานประจำและงานพิเศษของหน่วยงานต้นสังกัดมาก ไม่มีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดระยะเวลาการประเมินคุณภาพภายใน อีกทั้งยังขาดแหล่งข้อมูลที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ เนตรแสง (2552 : 68) ที่ได้วิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสี่แยกเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต 2 พบว่าการดำเนินการประกันคุณภาพภายในมีปัญหาการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพที่ไม่ได้วางแผนให้ตรงตามเป้าหมายให้ชัดเจน ไม่เป็นลำดับขั้นตอน ผู้มีส่วนได้เสียไม่ได้มีส่วนร่วม ไม่มีการกำหนดระยะเวลาและงบประมาณ การดำเนินงานไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ขาดการประสานงานระหว่างบุคคล ไม่มีการกำหนดแผนการกำกับติดตามที่ชัดเจน เครื่องมือที่ใช้กำกับติดตามไม่สอดคล้องกันกับการตรวจสอบการประกันคุณภาพภายใน ไม่มีการกำหนดบุคคลเพื่อตรวจสอบที่ชัดเจน ทุกภาคส่วนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ และยังสอดคล้องกับ สวัสดิ์ บุญมี (2552 : 96-97) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอดงเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า 1) สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพทุกขั้นตอน 2) สถานศึกษาต้องกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณเพื่อเร่งรัดและสนับสนุนกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องได้จัดทำคู่มือเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา 3) สถานศึกษาต้องมีการส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องประกันคุณภาพการศึกษา ให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเร่งรัดการประเมินคุณภาพอย่างจริงจัง 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมกับสถานศึกษากำหนดนโยบายแผนงานจัดทำโครงการ

นิเทศ กำกับ ติดตาม เร่งรัด ให้มีคณะกรรมการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ให้ประสานสอดคล้องกับปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษา 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมกับสถานศึกษา จัดทำโครงการอบรมเพื่อพัฒนาครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องให้ได้รับการเพิ่มพูนศักยภาพมีความสามารถในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงยังสอดคล้องกับ ขวัญแพรว อุทัยมา (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ด้านการประเมินคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) แนวทางเตรียมการและการวางแผน องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดอบรมให้ผู้บริหารท้องถิ่นและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อสร้างความตระหนักและให้เห็นความสำคัญของการประเมินคุณภาพการศึกษา 2) แนวทางการดำเนินงาน องค์การบริหารส่วนตำบลจัดอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการเพื่อให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินและเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และการแปลผลข้อมูล 3) แนวทางการตรวจสอบคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งสองชุดจัดทำสรุปผลการประกันคุณภาพการศึกษาประจำปี ซึ่งต้องบอกถึงจุดเด่น จุดด้อย จุดที่ควรพัฒนาและเสนอแนะแนวทางพัฒนา ตามแนวทางของคณะกรรมการแต่ละชุด 4) แนวทางการปรับปรุงพัฒนาแก้ไข องค์การบริหารส่วนตำบลนำข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาจากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาประจำปี มาพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานและแผนการปฏิบัติการประจำปีต่อไป

2.5 ด้านจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมาจากการกำหนด เป็นนโยบายให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องจัดทำรายงานคุณภาพ การศึกษาทุกปี และควรสนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการจัดทำ รายงานคุณภาพการศึกษา การดำเนินการควร เป็นในรูปแบบคณะกรรมการ ภายในรายงานต้อง แสดงการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานในครั้งต่อไป การจัดทำ รายงานคุณภาพการศึกษาควรได้รับการตรวจสอบ ก่อนนำเสนอต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน ต้นสังกัดควรใช้รายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปีไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้เป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจน ซึ่ง สอดคล้องกับ วิจิตรดา เงินบาท (2557) พบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคในการประกันคุณภาพ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งผู้บริหารและครู ผู้ดูแลเด็ก พบว่า เมื่อมีการดำเนินการประกัน คุณภาพภายในแล้วจำเป็นต้องทำรายงาน การประกันคุณภาพการศึกษาประจำปี เพื่อ นำเสนอหน่วยงานต้นสังกัด แต่พบว่าบุคลากรมี จำนวนน้อยและขาดความรู้ความเข้าใจการประกัน คุณภาพภายใน ทำให้การจัดทำเรื่องเอกสารข้อมูล สารสนเทศมีอุปสรรค มีการดำเนินงานตามแผน ค่อนข้างน้อย ดังนั้นแนวทางในการดำเนินการ จึงควรจัดให้มีการสนับสนุนจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ติดตามดูแล กำกับ และนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติงานของศูนย์บรรลุวัตถุประสงค์ ด้านการปฏิบัติงานบุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ การทำงานเป็นทีมจะส่งผลต่อความสำเร็จของงาน ประกันคุณภาพการศึกษา และยังสอดคล้องกับ ขวัญแพรว อุทัยมา (2557) พบว่า แนวทางการจัดทำ รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอ

หน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม คือ 1) นายก องค์การบริหารส่วนตำบล แต่งตั้งคณะทำงานหรือ ผู้รับผิดชอบจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปี จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจให้ ผู้ที่รับผิดชอบทราบว่า รายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปีคือการแสดงภารกิจการทำงานและ ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) คณะกรรมการจัดทำรายงานคุณภาพประจำปี ประชุมเพื่อตรวจสอบรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปีว่าที่ความสอดคล้องกับเป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือไม่ และ 3) เพื่อให้การจัดทำรายงานคุณภาพ การศึกษา คณะกรรมการหรือผู้ที่รับผิดชอบ การจัดทำควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา และปฏิบัติตามแผนเพื่อที่จะได้ มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และแนวทางอย่างชัดเจน เมื่อจัดทำรายงานแล้วเสร็จควรมีคณะกรรมการ ตรวจสอบความสอดคล้องก่อนประชาสัมพันธ์ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ พร้อมเสนอแนะ แนวทางการปรับปรุงแก้ไข และนำผลจาก การวิเคราะห์ข้อมูลไปปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพ ปีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็น หน่วยงานต้นสังกัด ควรให้ความสำคัญกับ ด้านจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เสนอหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กทั้งนี้เพราะจากผลการวิจัย พบว่า การจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เสนอหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น

1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมการอบรม ให้

ความรู้กับครูหรือผู้เลี้ยงดูเด็กและบุคลากร ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้และทักษะเพียงพอต่อการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามระบบหลักเกณฑ์และวิธีประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ.ศ. 2553 มีการกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดระยะเวลาในการประเมินคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน ควรสร้างความสำนึกให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีความตระหนักว่าการประเมินคุณภาพตามระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติงาน ผู้เกี่ยวข้องจึงต้องมีการตื่นตัวอยู่เสมอ บันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานตรงตามสภาพจริงและเป็นปัจจุบัน มีการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย ต้นสังกัดและผู้บริหารจึงควรให้กำลังใจและมีการนิเทศ ให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อให้สะดวกและประหยัดเวลา ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงกำหนดให้มีการจัดทำรายงานสรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาทุกปี

1.3 ครูหรือผู้เกี่ยวข้องควรได้รับ การฝึกอบรมให้ความรู้ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างถูกต้อง มีทักษะในการทำ SWOT มีการนำข้อมูลจำเพาะของสถานศึกษามาเป็นส่วนประกอบของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพให้ครบถ้วน ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบบริหารข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนา การประเมินคุณภาพการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานประสานและพัฒนา การจัดการศึกษา ท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2555). *คู่มือ แนวทางการจัดการศึกษาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น
- ขวัญแพร อุทัยมา. (2557). *แนวทางการประกัน คุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา ของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วน ตำบล ในเขตจังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- คำสอน นันแก้ว. (2552). *การดำเนินงาน การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ชั้น พื้นฐาน อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย. เชียงราย.
- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และสุรardt จรัสสิทธิ์. (2560). *สถานเลี้ยงเด็กในบริบทสังคมเมือง: พัฒนา การเพื่อความมั่นคงของชาติ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ. (2556). *การพัฒนา รูปแบบการประกันคุณภาพภายในที่มี ประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาธุชฎี บัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินทาง การศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

ธนาวิ กาญจนนฤนาท (2554) การดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอธวัชบุรี จังหวัดนครพนม. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 16-21.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553, 22 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก. หน้า 1-3.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-23.

ไพโรจน์ เนตรแสง. (2552). แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสีแยกเขาดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์.

วนิดา ศิริบูรณ์. (2559). แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐาน การประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.

วรรณิ สายด้วง. (2558). การพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลุม อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร

การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. กำแพงเพชร.

วันเพ็ญ พรหมการ. (2555). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ของโรงเรียนที่มี การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย (รายงานการวิจัย). เชียงราย: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วิจิตรา เงินบาท. (2557) การศึกษาแนวการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี (รายงานการวิจัย). ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สวัสดิ์ บุญมี. (2552). สภาพการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอตะพานหิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). แนวทางการนำนโยบายปญญูปการศึกษไปสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สีลาภรณ์ เทียนบุตร. (2555). การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านซอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา. พะเยา.

อภิตี นุ่มมีศรี. (2556). แนวทางการพัฒนา
การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของ ศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัด
นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พระนครศรีอยุธยา.

อิสระ เวียงสมุทร. (2552). การพัฒนา การ
ดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ของ
โรงเรียนน้ำพองพัฒนศึกษา รัชมังคลา
ภิเชก อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. การ
ค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. มหาสารคาม.

พฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

อรพิมล คำสีแก้ว¹, พรศักดิ์ สุจริตรักษ์²

^{1,2}สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Email: mota30_@hotmail.com¹, dr_singha@hotmail.com²

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน จำนวน 254 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว กรณีเมื่อพบความแตกต่างจะนำไปทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน ด้านการกำหนดเป้าหมาย ด้านการจูงใจ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการตัดสินใจ และด้านการเป็นผู้นำ

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลางไม่แตกต่างกัน แต่พฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ นั้นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพ, ผู้บริหารสถานศึกษา

School Administrators' Management Behaviour Effectiveness: Ratchaburi Primary Educational Service Area Office I

Onpimon Kamsikaew¹, Phornsak Sucharitrak²

^{1,2} Educational Administration under the Muban Chom Bueng Rajabhat University,
Email: mota30_@hotmail.com¹, dr_singha@hotmail.com²

Abstract

The purposes of this study were to: 1) explore the effectiveness of management behavior in school administrators working under the office of Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1 ; and 2) to compare the effectiveness between different school sizes. The sample consisted of 254 head administrators and teachers selected using stratified random sampling. The research used 5-scale rating questionnaire with .988 reliability and statistical analyses were percentage, mean, standard deviation and One-way Analysis of Variance using Scheffe Method. The results showed:

1) the overall level of management behavior effectiveness in school administrators under the office of Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1 was at a high level, with the highest mean in performance control, followed by goals defining, motivation, communication, decision making and leadership, respectively; and

2) the finding revealed there was no significant difference in management behavior amongst small and medium sized schools, however, a statistical significant difference were found with small and large sized schools as well as between medium and large sized schools at statistical significance of 0.05.

Keywords: management behavior, effective school administrators, primary educational service, Ratchaburi

บทนำ

โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้โลกไร้พรมแดน การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้สามารถพัฒนาประเทศ พหุติกรรมที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบทบาทในการปฏิบัติงาน ประสานงาน ประสานความคิด สร้างขวัญกำลังใจ จูงใจให้แก่ทีมงาน หรือครูผู้ร่วมงาน ให้มีความร่วมมือร่วมใจ พึงพอใจ และมีความรักใคร่สามัคคีกันในทุกหมู่คณะ ให้ปฏิบัติงานทุกอย่างเพื่อไปสู่จุดหมาย การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากองค์การหรือหน่วยงานใดที่สามารถหาผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ ให้ปฏิบัติงานในองค์การได้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก็เป็นที่แน่ใจได้ว่าการบริหารในองค์การหรือหน่วยงานนั้นจะเจริญก้าวหน้า สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมาน รังสียกฤษฎ์, 2551 : 3) ซึ่งพหุติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษาที่จะสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากพหุติกรรม ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม และพึงประสงค์ จะไปกระตุ้น ชักนำ โนมน้าวให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพึงพอใจร่วมมือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์ นโยบาย และมีคุณภาพ ได้มาตรฐานที่วางไว้ หากผู้บริหารสถานศึกษามีพหุติกรรมไม่เหมาะสมหรือไม่พึงประสงค์ อาจส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติงานหย่อนประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผลน้อย ในการบริหารงาน สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ และผู้บริหารสถานศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องได้รับ

การพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ (สมคะเน โตวัฒนา, 2557 : 63)

จากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 121) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ 1) เป็นผู้กำหนดรูปแบบหรือแนวทางการประสานงานว่า มีแนวทางรูปแบบของความสัมพันธ์ควรจะเป็นรูปแบบใดและการประสานสัมพันธ์จะทำโดยทางใด 2) เป็นผู้ประสานงานและสร้างความสัมพันธ์ด้วยตนเอง หรือในบางครั้งจะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับแหล่งวิทยาการหรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาชุมชน 3) เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน และในบางครั้งผู้บริหารจะเป็นผู้ริเริ่มที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี มีประโยชน์แก่ชุมชน และ 4) เป็นผู้แก้ปัญหาปัญหาบางประการของชุมชนไม่สามารถตกลงกันได้ จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือแนะนำจากบุคคลภายนอก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน

กรมวิชาการ (2543 : 72) กล่าวถึง โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จทางด้านการจัดการศึกษานั้น องค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในอันดับต้น ๆ คือ พหุติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้แสดงออกกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารด้วยความพึงพอใจ เพราะความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรย่อมทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้วางไว้ นั่นคือ ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มนุษย์จะเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้นได้นั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา

ซึ่งผู้บริหารจะต้องปรับตัว ปรับวิธีการบริหาร เพื่อให้เกิดความก้าวหน้ากับผู้ร่วมงาน การบริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับคนและงานเท่า ๆ กัน ความสัมพันธ์อันดี การตั้งใจ ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ การพัฒนาให้ก้าวหน้า มันคงยั่งยืน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ผู้ร่วมงานให้ความจงรักภักดีต่อสถาบัน ผู้บริหารจะต้องสามารถนำคณะครูเป็นที่พึ่งและเป็นแบบอย่างให้กับครูได้ด้วย ดังนั้นพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่นำมาซึ่งผลสำเร็จของการบริหาร

ทั้งนี้ พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาจะแสดงออกอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้บริหารแต่ละคน ในการใช้พฤติกรรมเพื่อทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับและปฏิบัติตาม ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของครู เพราะความพึงพอใจของครู เป็นส่วนสำคัญที่จะส่งเสริมให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องควบคุมและสั่งการให้ประสานงานเชื่อมโยง ทั้งการวางแผนนโยบายสู่การปฏิบัติการจนสำเร็จลุล่วง ทั้งนี้หลักการบริหารยังต้องอาศัยทักษะ ในการสื่อสาร การสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มองไกลอย่างต่อเนื่อง และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถที่จะกำหนดกลยุทธ์ในการบริหาร สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสม เป็นผู้ที่ไม่ติดการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีความสามารถ ในการสื่อสารให้ได้ผล สามารถบริหารทรัพยากรบุคคล มีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหาร (กรมวิชาการ, 2542 : 7-10)

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2546 : 25) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการกำหนดนโยบายแนวทางการบริหาร สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ แต่ด้วยปัญหาหลัก ของการจัดการศึกษาไทยในช่วงที่ผ่านมาหลายด้าน หนึ่งในนั้นคือปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหาร และการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีสาเหตุมาจากการบริหารแบบรวมศูนย์ไว้ที่ ส่วนกลาง การขาดเอกภาพด้านนโยบาย การมีส่วนร่วม ของประชาชน และการจัดสรรงบประมาณ ทำให้ ผู้ปฏิบัติต้องคอยรับ คำสั่งจากส่วน กลาง ขาดการมีส่วนร่วมคิดและร่วมทำจากผู้ที่มี ส่วนได้ส่วนเสีย การประสานงานด้านนโยบาย และด้านการปฏิบัติขาดประสิทธิภาพ การบริหาร งบประมาณยังไม่มีประสิทธิภาพขาดความโปร่งใส และที่สำคัญคือปัญหาความด้อยประสิทธิภาพของ ผู้บริหาร ขาดระบบการตรวจสอบและประเมิน ผู้บริหาร

พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารที่จะทำให้ โรงเรียนประสบความสำเร็จทางด้าน การจัดการศึกษานั้น องค์ประกอบสำคัญของ ความสำเร็จในอันดับต้น ๆ คือ พฤติกรรม การบริหารที่ได้แสดงออกถึงความร่วมมือกับ บุคลากร สังคม และชุมชน ให้เกิดการยอมรับ ให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม จะส่งผลให้ สถานศึกษาประสบความสำเร็จ ซึ่งปัจจัยหลัก ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำของสถานศึกษา ที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อ การจัดการศึกษาโดยตรงจะต้องเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบและกระบวนการปฏิรูป การศึกษา (นิโรธ สมัตตภาพวงศ์, 2550 : 5) ดังที่ Likert (1967, อ้างถึงใน สุพจน์ วิชยศรี, 2550 : 12) ได้วิจัย พบว่า การจัดองค์การบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ ที่ใช้บริหารแล้วจะได้ทั้งงานและ น้ำใจคนนั้น ต้องเกิดจากองค์ประกอบของ

การบริหารสำคัญ 6 ประการ กล่าวคือ แบบการบริหารใด มีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะ การปฏิบัติ หรือสภาพการจ้องการบริหาร ขององค์ประกอบต่อไปนี้ คือ 1) การเป็นผู้นำ (leadership) 2) การจูงใจ (motivation) 3) การติดต่อสื่อสาร (communication) 4) การตัดสินใจ (decision making) 5) การกำหนดเป้าหมาย (goal setting) และ 6) การควบคุมการปฏิบัติงาน (control) เพราะฉะนั้นภารกิจหลักทั้ง 6 งานของ โรงเรียนจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องแสดง พฤติกรรมการบริหารให้เหมาะสมกับงานทั้ง 6 งาน เพื่อนำพาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างสูงสุด

มงคล ศรีมหาพรหม (2549 : 6) กล่าวว่า ปัจจุบันแม้ว่าการจัดการศึกษาของประเทศไทย ในระยะที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่าประสบผลสำเร็จ ในด้านการขยายการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ การขยายพื้นที่ก่อสร้างอาคาร การจัดซื้อครุภัณฑ์ แต่เมื่อพิจารณาถึงด้านคุณภาพการศึกษา พบว่า กำลังเป็นจุดวิกฤติของระบบการศึกษาไทย นั่นคือ คุณภาพการบริหารการศึกษาต่ำลงกว่าก่อน สอดคล้องกับ สุวิชา วิริยมานุวงศ์ (2554 : 3) กล่าวว่า สาเหตุที่สำคัญคือ การขาดการมีส่วนร่วม กับชุมชน ซึ่งมีผลมาจากพฤติกรรมการบริหาร การศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามองว่าเป็นหน้าที่ ของรัฐ สถานศึกษา ผู้บริหารและครูที่มีระบบ ราชการเป็นกลไกสำคัญของการจัดการ ส่งผลให้ การจัดการศึกษาของไทยแปลกแยกจากวิถีชีวิต ไม่มีกลไกทางสังคมที่เข้ามาตรวจสอบคุณภาพของ ผู้บริหารและครู ซึ่งในการบริหารจัดการโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพนั้น ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญ ประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้อง ดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย โดยต้องอาศัย

นโยบายและการบริหารจัดการเป็นหลัก บทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับศักยภาพของ โรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียน บทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่เอื้ออำนวย ต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา ในโรงเรียน ทำนองเดียวกันกับ Stogdill (1974, อ้างถึงใน รุ่งสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544 : 12) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริหารหรือผู้นำนั้นมีความสำคัญยิ่ง ในการบริหารงานให้สัมฤทธิ์ผลความสำเร็จ ในผลงาน มีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถของ ผู้บริหารหรือผู้นำ พฤติกรรมผู้บริหารหรือผู้นำ เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานนั้นมีลักษณะ การปฏิบัติงานอย่างไร มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพเพียงใด ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่สุด ที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำ ในการบริหารงานเพื่อรวมพลังและใช้ประโยชน์ ของบุคคลที่มีอยู่ให้ช่วยกันทำงาน และต้องรู้จัก วิธีแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ การดำเนินการต่าง ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยให้บุคลากร ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจและก่อให้เกิด ความร่วมมือจากผู้ร่วมงานอย่างเต็มที่ เพราะหาก พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารตรงกับความต้องการ ของผู้ร่วมงานมากเพียงไร ผลผลิตขององค์การ จะสูงขึ้นมากเท่านั้น เช่นเดียวกับ วินัย ทิมย้ายงาม (2549) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบ ความสำเร็จหรือล้มเหลวในการบริหารงาน พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย หากผู้บริหารสถานศึกษา มีพฤติกรรมเหมาะสมแล้ว การบริหารก็จะได้รับ ความร่วมมือจากคณะครูอาจารย์ทุกคนโดยได้ ทั้งงานและน้ำใจการบริหารก็จะประสบ ความสำเร็จ แต่ถ้าพฤติกรรมทางการบริหาร ขัดแย้งกับคณะครูอาจารย์ในโรงเรียนย่อมจะ เกิดปัญหาขึ้นได้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ราชบุรี เขต 1 (2559 : 19-21) ระบุว่า เฉพาะ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานมีภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา
ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยผลผลิต คือ
นักเรียนที่มีคุณภาพตามความต้องการของสังคม
แต่ในการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ที่ผ่านมา
พบว่า การดำเนินงานยังประสบปัญหา
หลายประการ เช่น

1. ปัญหาด้านการเป็นผู้นำของผู้บริหาร
สถานศึกษา เช่น ผู้บริหารไม่ค่อยอยู่โรงเรียน
ขาดการนิเทศภายใน และขาดแคลนอัตรากำลังครู
เป็นต้น

2. ปัญหาด้านการสร้างแรงจูงใจของผู้บริหาร
สถานศึกษาต่อความศรัทธาของครู พบว่า
สถานศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะปัญหา
ในโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก
ยังมีปัญหาด้านการย้ายโรงเรียน

3. ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า มี
การสื่อสารส่วนใหญ่จากระดับบนลงล่าง สำหรับการ
การสื่อสารในระนาบเดียวกันมีน้อย สำหรับการแจ้ง
ข่าวสารของทางราชการให้ครูทราบนั้น พบว่า
ในโรงเรียนขนาดเล็กยังขาดการประชุม
อย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่ใช้เป็นหนังสือเวียน

4. ปัญหาด้านการตัดสินใจ พบว่า ในภาพรวม
สถานศึกษา อำนาจการตัดสินใจส่วนใหญ่จะสั่งการ
มาจากด้านบนและฝ่ายบริหารเป็นหลัก ครูยังขาด
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

5. ปัญหาด้านการกำหนดเป้าหมาย พบว่า
ขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง
ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ส่วนการควบคุม
การปฏิบัติงานนั้นยังขาดกระบวนการติดตาม

ตรวจสอบที่เป็นรูปธรรม ขาดการนิเทศติดตาม
และขาดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ
สถานศึกษา เป็นต้น

6. ปัญหาการควบคุมการปฏิบัติงาน เช่นด้าน
เกี่ยวกับครูพบว่า ครูบางส่วนยังไม่ปรับเปลี่ยน
วิธีการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
การนิเทศติดตามยังทำไม่ต่อเนื่อง ขาดแคลนครู
บางโรงเรียนครูไม่ครบชั้น จัดครูเข้าสอน
ไม่ตรงตามความรู้ความสามารถและวิชาเอก
ทำให้ครูคนเดียวต้องสอนหลายชั้นและหลายวิชา
ครูมีภารกิจและงานอื่น ๆ มากเกินไปนอกเหนือ
จากการเรียนการสอน เช่น งานของด้านยาเสพติด
งานด้านกีฬา งานด้านศาสนา เป็นต้น ผู้บริหาร
บางส่วนทอดทิ้งโรงเรียนไม่ค่อยอยู่โรงเรียน
การดำเนินงานนิเทศภายในยังไม่ประสบผลสำเร็จ
ขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัด
การศึกษา เป็นต้น การประชาสัมพันธ์ถึงศักยภาพ
ของสถานศึกษาแต่ละแห่งยังไม่เพียงพอ การสร้าง
เครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนองค์กรภาครัฐและ
เอกชนยังไม่เพียงพอ และความเข้าใจไม่ตรงกันใน
การจัดการเรียนการสอนระหว่างสถานศึกษากับ
ภาคเอกชนและสถานประกอบการ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึง มี
ความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มี
ประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี
เขต 1 ว่าอยู่ในระดับใด มีพฤติกรรมกรรมการบริหาร
ที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาด้านใดบ้าง
ที่ส่งผลต่อการมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา
ของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใน
จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ตลอดจนงานสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง
พัฒนา กำหนดนโยบาย และวางแผนการ เพื่อให้
การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารมีประสิทธิภาพ
ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริหาร

ที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการบริหารของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบระดับพฤติกรรมกรรมการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เป็น หน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 182 แห่ง โดยจำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 104 แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง 53 แห่ง และโรงเรียนขนาดใหญ่ 25 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1, 2559 : 4-9)

ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, อ้างถึงใน อีรวุฒิ เอกะกุล, 2549 : 129)

ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 127 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นและเทียบสัดส่วน (stratified random sampling) จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 73 แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง 37 แห่ง และโรงเรียนขนาดใหญ่ 17 แห่ง กำหนดผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียน ๆ ละ 2 คน ประกอบด้วย หัวหน้าวิชาการ 1 คน ครูผู้สอน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 254 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

1) ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน จำแนก ดังต่อไปนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1, 2559 : 11)

1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก (มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา)

1.2 โรงเรียนขนาดกลาง (มีนักเรียน 121-400 คน)

1.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 401 คน ขึ้นไป)

2) ตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Likert (1967, 197-211) จำนวน 6 ตัวแปร ดังนี้ 1) การเป็นผู้นำ (leadership) 2) การจูงใจ (motivation) 3) การติดต่อสื่อสาร (communication) 4) การตัดสินใจ (decision making) 5) การกำหนดเป้าหมาย (goal setting) และ 6) การควบคุมการปฏิบัติงาน (control)

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ในเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรตามที่ศึกษาในครั้งนี้จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการเพื่อถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check-list) จำนวน 3 ข้อ สอบถามเกี่ยวกับ 1) เพศ 2) ตำแหน่ง 3) ขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามแนวทฤษฎีของ Likert (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 69-70) โดยเลือกตอบเกี่ยวกับพฤติกรรม การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหาร โรงเรียนจำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเป็น ผู้นำ (leadership) 2) การจูงใจ (motivation) 3) การติดต่อสื่อสาร (communication) 4) การตัดสินใจ (decision making) 5) การกำหนด เป้าหมาย (goal setting) 6) การควบคุมการปฏิบัติงาน (control)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการเก็บ รวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เพื่อ ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยถึงผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงหัวหน้า ฝ่าย วิชาการ และครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง โดยนำส่งแบบสอบถามที่ซองเอกสารของ โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 และ ขอความร่วมมือ จากผู้ตอบแบบสอบถามส่งคืนแบบสอบถามที่ กล่องรับแบบสอบถามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 หลังจาก ได้รับแบบสอบถามแล้ว 2 สัปดาห์

3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืน มา ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ ของ

การตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการ วิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดย ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ทาง สถิติ

1) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ ของการตอบแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถาม

2) วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) แล้ว นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3) วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการบริหาร ที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน แล้ว นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินค่าระดับ ความคิดเห็นเฉลี่ย (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538 : 73) โดยถือว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จาก การตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในช่วงใด แสดงว่าพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 อยู่ในระดับนั้น

4) วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรม การ บริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง มีความแตกต่างกันจะนำไปทดสอบรายคู่ด้วย วิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพของ ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน ใช้การแจกแจงค่าความถี่ (frequency) และ ค่าร้อยละ (percentage) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 254 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.5 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50 เท่ากัน ทั้งหัวหน้าฝ่ายวิชาการและครูผู้สอน ส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ร้อยละ 57.5 รองลงมาตามลำดับ โรงเรียนขนาดกลาง ร้อยละ 29.1 และโรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 13.4

2. ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเป็นผู้นำ (leadership) 2) ด้านการจูงใจ (motivation) 3) ด้านการติดต่อสื่อสาร (communication) 4) ด้านการตัดสินใจ (decision making) 5) ด้านการกำหนดเป้าหมาย (goal setting) 6) ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน (control) โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า ระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารมอบหมายให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.60$) ผู้บริหารมีการกำหนดให้บุคลากรจัดทำร่างข้อตกลงของผลผลิตของสถานศึกษา และกำหนดผู้รับผิดชอบ ($\bar{X}=4.59$) ผู้บริหารมีการแจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงานให้บุคลากรที่รับผิดชอบทราบ และแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน ($\bar{X}=4.58$) ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์นโยบาย

จุดมุ่งหมาย และขอบข่ายของงานได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}=4.57$) บุคลากรยอมรับมาตรฐานวิธีการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารกำหนด ($\bar{X}=4.57$) ผู้บริหารจัดให้มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.56$) ผู้บริหารมีการประเมินความก้าวหน้าของการบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานขององค์กร ($\bar{X}=4.55$) ผู้บริหาร ดำเนินการให้มีการสรุปรายงานผล เสนอแนะการปฏิบัติงาน และนำมาพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.54$) ผู้บริหารมีการกำหนดมาตรฐาน วิธีการปฏิบัติของบุคลากรที่สามารถปฏิบัติงาน และบรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจขององค์กรได้ ($\bar{X}=4.53$) ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่า พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกันส่งผลให้พฤติกรรมกรรมการบริหารโดยภาพรวมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าแตกต่างกันในทุกด้าน โดยพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลางไม่แตกต่างกัน แต่พฤติกรรม การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการบริหารที่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ระดับ พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารต้องมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ผู้ร่วมงานยอมรับ และเชื่อมั่นในการปฏิบัติตน เป็นที่เคารพนับถือ สามารถให้คำปรึกษา และแก้ปัญหา ในหน่วยงานตัวเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมยศ นาวิการ (2550 : 19-20) กล่าวว่า ความสำเร็จในอันดับต้น ๆ คือ พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน ที่ได้แสดงออกกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้เกิดการยอมรับ และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารด้วยความพึงพอใจ เพราะความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ย่อมทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้วางไว้ นั่นคือ ผู้เรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข มนุษย์จะเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้นได้นั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการ คือ ผู้บริหารโรงเรียน เพราะความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาถือว่าร้อยละ 50 เป็นผลเนื่องมาจากผู้บริหาร ผู้บริหารจึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาและการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจและความรับผิดชอบสูงสุด ถ้าผู้บริหารไม่มีความเข้าใจและไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนก็จะเกิดความล้มเหลว จึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นผู้บริหาร พฤติกรรมการบริหารจะแสดงออกอย่างไรนั้น

ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้บริหารแต่ละคน ในการใช้พฤติกรรมเพื่อทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับและปฏิบัติตาม ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูเพราะความพึงพอใจของครูเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งเสริมให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชีรา เลิศมณีรัตน์ (2557) เรื่อง พฤติกรรม การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ 3) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคะเน โตวัฒนา (2557) ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะผู้ร่วมงานเกิดความเชื่อในการร่วมปฏิบัติงานและมองภาพรวม พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาของตนเองต่อมาตรฐานวิชาชีพด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบ

วิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณต่อสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพทำให้ผู้ร่วมงานยึดเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่เคารพนับถือ และเป็นที่ไว้วางใจในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานเกิดการตระหนักรู้ในการกิจ วิสัยทัศน์ของทีมและองค์การ ซึ่งเป็นค่านิยมของวัฒนธรรมในสังคมไทยที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำให้ผู้ร่วมงานยึดเป็นแบบอย่างที่ดีและเกิด ความเคารพนับถือ เป็นที่ไว้วางใจของผู้ร่วมงาน ส่งผลทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความเคารพนับถือ ในการร่วมปฏิบัติงานทำให้พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พ.ศ. 2540 คุณสมบัติเบื้องต้นที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ คือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพ ได้แก่ การเป็นผู้ริเริ่ม ผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมจัดงาน หรือกิจกรรม รวมทั้งการเป็นผู้เสนอผลงาน และเผยแพร่ผลงานขององค์กรเพื่อให้สมาชิกยอมรับ และเห็นคุณประโยชน์ของผู้บริหาร ที่มีต่อการพัฒนาองค์การ ทำให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา ต่อการบริหารงาน ตลอดจนการนำองค์กร ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมโดยส่วนรวม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Likert (1961, อ้างถึงใน สุพจน์ วิชัยศรี, 2550 : 12) พบว่าการจัดองค์การบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพที่ใช้บริหารแล้วจะได้ทั้งงานและน้ำใจคนนั้นต้องเกิดจากองค์ประกอบของการบริหารสำคัญ 6 ประการ กล่าวคือ แบบการบริหารมีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับลักษณะการปฏิบัติ หรือสภาพการจัดองค์การบริหารขององค์ประกอบต่อไปนี้ คือ 1) การเป็นผู้นำ (leadership) 2) การจูงใจ (motivation) 3) การติดต่อสื่อสาร (communication)

4) การตัดสินใจ (decision making) 5) การกำหนดเป้าหมาย (goal setting) และ 6) การควบคุมการปฏิบัติงาน (control) เพราะฉะนั้นภารกิจหลักทั้ง 6 งานของโรงเรียนจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพียงใดนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมการบริหารให้เหมาะสมกับงานทั้ง 6 งาน เพื่อพาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิโรธ สมัตตภาพงค์ (2550 : 5) ที่กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมบริหารที่จะประสบความสำเร็จทางด้านการจัดการศึกษานั้น องค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในอันดับต้น ๆ คือ พฤติกรรมการบริหารที่ได้แสดงออกถึงความร่วมมือกับบุคลากรสังคมและชุมชน ให้เกิดการยอมรับให้ความร่วมมือ และปฏิบัติตาม จะส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 แตกต่างกัน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง ด้านการตัดสินใจ พบว่า แตกต่างกันระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง ด้านการกำหนดเป้าหมาย พบว่า แตกต่างกันระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน พบว่า แตกต่างกัน

ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีความพร้อมของทรัพยากรการบริหารมากกว่า โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้ง แสดงพฤติกรรม และบทบาทของผู้บริหารมี ประสิทธิภาพมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และ ขนาดเล็กส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง นั้นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัจด์ กระจำน (2549) ศึกษาความพึงพอใจของครู ต่อพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ เพียรพันธุ์ กิจพาณิชย์เจริญ (2552) ศึกษาสมรรถนะการบริหารวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครที่ พบว่า สมรรถนะการบริหาร ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไสภณ จันทวงศ์ (2556 : 78-80) ได้ศึกษาการบริหาร ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองคาย เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า เมื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารครูผู้สอน และ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริพร โพธิ์ภักดี (2558 : 47) ศึกษาสมรรถนะการบริหารงานของ ผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12

พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ที่มีขนาด แตกต่างก็มีทัศนะต่อสมรรถนะการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดย ภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรสร้างความตระหนัก ให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของ พฤติกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของ ผู้บริหารสถานศึกษา และสร้างพฤติกรรมการบริหาร ของผู้บริหารที่ดีให้เกิดขึ้นในองค์กรนั้น ๆ เพื่อ นำสู่การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างความตระหนักให้ผู้บริหาร และ ผู้เกี่ยวข้อง ในโรงเรียน ขนาด เล็ก เห็นความสำคัญของการเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การติดต่อสื่อสาร และด้านการจูงใจให้มากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษา มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สนับสนุน การศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการวางแผน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ต่อไป

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศึกษาราชบุรี เขต 1 ควรส่งเสริม สนับสนุน และ พัฒนาผู้บริหาร ให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการ พัฒนาตนเองในด้านการเป็นผู้นำ ด้านการ ตัดสินใจ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการจูงใจ

ให้มากขึ้น โดยนำปัญหาที่ได้จากการศึกษานี้มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังมีปัญหายู่โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจุดบกพร่องของตนด้านต่าง ๆ

1.5 ควรนำผลของการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการบริหารงานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

2.2 ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ในรูปของกรณีศึกษาโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบกับ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2542). *การประกันคุณภาพของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
กรมวิชาการ. (2543). *แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2549). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*.
อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
นิโรธ สมัตตภาพวงศ์. (2550). *ปัจจัยพฤติกรรมกรรมการบริหารที่ส่งผลต่อวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ*

ประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เพียรพันธุ์ กิจพาณิชย์เจริญ. (2552). *สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

มงคล ศรีมหาพรหม (2549). *พฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ที่สัมพันธ์กับความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนธีการพิมพ์.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วินัย ทิมย้ายงาม. (2549). *พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์. ฉะเชิงเทรา.

- สังกัด กระจ่าง. (2549). *ความพึงพอใจของครูต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. ฉะเชิงเทรา.
- สมคะเน โตวัฒนา. (2557). พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, 1(1), 63.
- สมยศ นาวิก. (2550). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สมาน รังสิโยภักดิ์. (2551). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. (2559). *แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2559*. ราชบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2546). *การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุชีรา เลิศมณีรัตน์. (2557). *พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี.
- สุพจน์ วิชัยศรี. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการบริหารกับมาตรฐาน การบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- สุริพร โพธิ์ภักดี. (2558). *สมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12*. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 8(1), 47.
- สุวิชา วิริยมานวงษ์. (2554). *บทบาทและการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาในประเทศไทย ที่คัดสรร*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- โสภณ จันทวงศ์. (2556). *การศึกษากาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- Likert, R. (1967). *The human organization*. New York: McGraw-Hill.

คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วรรณชน เมธีวิวัฒน์¹, นิมิตร มั่งมีทรัพย์²

^{1,2}สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง,

Email : wassamon_@hotmail.com¹, nimirm@gmail.com²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณลักษณะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 2) ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 366 คน ได้จากตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของเครื่อชี้และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 หรือ 95% เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.60-1.00 และความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .82 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า

1. คุณลักษณะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านงานที่ปฏิบัติ ด้านบุคลิกภาพ ด้านทางสังคม ด้านทางกาย ด้านสติปัญญา และด้านภูมิหลังทางสังคม
2. ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านโอกาสในการเรียนรู้ ด้านมุมมองภายนอกองค์กร ด้านมุมมองภายในองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร และด้านกลยุทธ์องค์กร
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดยคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ สัมพันธ์กับลักษณะองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านมุมมองภายในองค์กรและด้านมุมมองภายนอกองค์กร สูงกว่าด้านอื่น ($r = .56$) ส่วนคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารด้านภูมิหลังทางสังคมสัมพันธ์กับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านโครงสร้างองค์กร ในระดับต่ำกว่าด้านอื่น ($r = .18$)

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้นำ, ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้

Leadership Characteristics of Primary School Administrators in relations to the concept of Learning Organisation: A Case Study of Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1

Wassamon Metreeviwat¹ Nimitr Mungmeesup²

^{1,2}Educational Administration under the Muban Chom Bueng Rajabhat University,

Email : wassamon_@hotmail.com¹, nimirm@gmail.com²

Abstract

The purposes of this research were to examine: 1) leadership characteristics of primary school administrators working under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1; 2) the components of 'learning organisation' in the following area; and 3) the relationship between leadership characteristics and learning organisation components. The samples included 336 administrators and teachers working in primary schools in which they were administrated by the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1 selected by stratified random sampling technique using Krejcie and Morgan Table with a reliability of .05. The research instrument was a 5-rating scale questionnaire approved by experts with content validity between 0.60-1.00 and reliability at .82. The statistics used in data analysis were percentage, Mean, and Standard Deviation. The hypothesis was tested using Pearson's Correlation Coefficient. Subsequently, the research results showed:

1) leadership characteristics were at a high level overall, with highest mean on 'attention to their own duty' followed by the 'personality', 'the social', 'physical appearance', and 'social background', respectively; and

2) endorsement of learning organisation components on the overall was also at a high level, with highest mean on 'learning opportunity', 'external perspective', 'internal perspective', 'organization structure', and 'organization strategy.'; and

3) there was a statistically significant between the relationship of leadership characteristics of primary school administrators and the components of learning organization at .05, in which the correlation between 'administrator's leadership characteristics' and the 'internal and external perspective of the learning organisation' was at the highest level ($r = .56$) while the correlation between 'social background characteristics of school administrators' and 'learning organisation' was at the lowest level ($r = .18$)

Keywords: Leadership Characteristics, Learning Organisation

บทนำ

ปัจจุบันพัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสาร (ICT) ได้ก้าวผ่านอุปสรรคทั้งในด้านพื้นที่และเวลาอันส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิตทั้งในด้านธุรกิจ การเมืองและสังคมด้านต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสดังกล่าวแล้วอย่างสิ้นเชิงเงื่อนไขความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ (Learning) ของบุคคลอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ จนกล่าวได้ว่าความสามารถของหน่วยงานสถานศึกษาในการปรับตัวตามทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นได้กลายเป็นตัวชี้วัดคุณภาพและความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย กล่าวเฉพาะสังคมไทยรัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีการเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกดังกล่าวอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), 2552 : 2) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถสร้างสรรค์พัฒนาองค์ความรู้ความสามารถ และกระจายข้อมูลข่าวสารสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้เพราะหากสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการสร้างสรรค์ และแพร่กระจายความรู้ ข้อมูลข่าวสารให้กับสังคมและชุมชนได้อย่างเหมาะสมแล้วจะก่อให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้แก่หน่วยงานและสังคมต่อไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรค และเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (อภิสิทธิ์ กัมพลาวลี, 2546 : 24)

กล่าวกันว่า ลักษณะกระแสของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนผ่านจากยุคของการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดลอมเข้าสู่ยุคของการใช้ข้อมูลข่าวสารมาเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาคนและสังคมเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นแนวคิด “องค์กรแห่งการเรียนรู้” จึงกลายเป็นเครื่องมือการบริหารจัดการองค์กรที่ผู้บริหารเกือบทุกภาคส่วน

ทั้งองค์กรภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชน ต่างพยายามนำมาใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในองค์กรมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือสถานศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน ที่ทำเป็นอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาครูและนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดังกล่าวในอนาคต โดยจะต้องมีการบริหารจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ (สพฐ., 2550 : 24) อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาพบว่า สถานศึกษาหลายต่อหลายแห่งได้รับเลือกเข้าโครงการองค์กรแห่งการเรียนรู้เพราะความพร้อมของผู้บริหารและบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่มีคุณลักษณะกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ดีและเต็มใจให้ความร่วมมือทำให้องค์กรแห่งการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ (มาโนช จันทร์แจ่ม, 2555 : 2) ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 มีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ เพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารให้เป็นผู้ที่สามารถจัดองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

บททวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

สนธิ์ บุญทิม (2550 : 127) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในช่วงปฏิรูปการศึกษา ตามความคาดหวังของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด 2) เมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้บริหารและครูที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกด้านของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า มีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน

อนุชิต วรรณสุทธิ์ (2546 : 26) ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพในอนาคต ซึ่งได้สอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 4 ด้าน ด้วยกัน คือ 1) ด้านความสามารถด้านวิชาการ 2) ด้านความสามารถทางวิชาการ 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านความสามารถในการบริหาร พบว่า คุณลักษณะด้านความสามารถการเป็นผู้นำ ได้แก่ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถจูงใจ ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง หนักแน่น คล่องแคล่ว เฉลียวฉลาด มีไหวพริบดี ส่วนด้านความสามารถทางวิชาการ

พบว่า ผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดนโยบาย เป้าหมายหลักของสถานศึกษา เป็นผู้ใฝ่รู้ สื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ในด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารควรมีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน กล้าหาญ อดทน ซื่อสัตย์ และตรงต่อเวลา และด้านความสามารถในการบริหาร ผู้บริหารควรมีการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ส่งเสริมบุคลากรให้เกิดความมุ่งมั่นพัฒนา มีการประสานงานเชิงบวก

บังอร อินทราณี (2546 : 21) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเขตการศึกษา 5 พบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ คุณลักษณะทางกาย คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน คุณลักษณะทางสังคม คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ คุณลักษณะภูมิหลังทางสังคม และคุณลักษณะทางสติปัญญา ส่วนความสัมพันธ์ของคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีค่าสหสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง

สุภาวดี คำเกลี้ยง (2550) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งคุณลักษณะผู้บริหารทั้ง 6 ด้าน คือ ลักษณะทางกาย ภูมิหลังทางสังคม สติปัญญา บุคลิกภาพ ความเกี่ยวข้องในงาน และลักษณะทางสังคมของผู้บริหารมหิดล เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านตัวงานอยู่ในระดับมาก บุคลากรทั้ง 3 กลุ่มสาขาวิชา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน และมีความคิดเห็น

เกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ไม่แตกต่างกัน

จักรพรรดิ วัฒนา (2547 : 139) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษาธิการจังหวัดในทศวรรษหน้า (ค.ศ. 1995-2005) โดยศึกษาคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะทางการบริหารและด้านวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพเป็นด้านที่ศึกษาธิการจังหวัดและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเห็นด้วยกับ ผู้ทรงคุณวุฒิสูงเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ คุณลักษณะด้านทักษะทางการบริหาร และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ตามลำดับ

นพ นิตย ชื่นบุญโส (2544) วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่า 1) คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนทั้งด้านวิชาชีพ และด้านส่วนตัวตามความคิดเห็นของครูอาจารย์อยู่ในระดับมาก 2) คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในประเภทของโรงเรียนต่าง ๆ มีคุณวุฒิการศึกษาต่างกันและมีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน 3) แนวทางสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารและการหาโอกาสศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงาน 4) แนวทางสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะด้านส่วนตัว ได้แก่ การเข้ารับการอบรมในหลักสูตรการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหาร การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูอาจารย์และบุคคลทั่วไป และการร่วมปฏิบัติงานเป็นคณะหรือทีมงาน

ชนิษฐา จินตากุล (2550) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อ

การบริหารโรงเรียนทางเลือก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกมีคุณลักษณะผู้นำที่มีคะแนนสูงสุดในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ดังนี้ 1) คุณลักษณะผู้นำด้านกายภาพ พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการเลือกเครื่องแต่งกายได้เหมาะสม 2) คุณลักษณะผู้นำด้านภูมิหลังส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริหารแสดงลักษณะของผู้มีครอบครัวที่เห็นความสำคัญและสนับสนุนให้ทุ่มเทกับการทำงานได้อย่างเต็มที่ 3) คุณลักษณะผู้นำด้านสติปัญญาและความสามารถ พบว่า ผู้บริหารมีความสามารถให้คำปรึกษาแนะนำสอนงานด้านการศึกษาอย่างเป็นกัลยาณมิตร 4) คุณลักษณะผู้นำด้านบุคลิกภาพ พบว่า ผู้บริหารมีความกล้าคิด กล้าพูดและกล้าทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องดีงาม 5) คุณลักษณะผู้นำด้านลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน พบว่า ผู้บริหารเสียสละเวลาและประโยชน์ส่วนตนเพื่อผลสำเร็จขององค์กร 6) คุณลักษณะผู้นำด้านสังคม พบว่า ผู้บริหารได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองที่เข้าพบและปรึกษา นอกจากนี้ คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนทางเลือก คือ คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

กิงกาญจน์ เพชรศรี (2543) ได้ทำวิจัยเรื่องศักยภาพการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ ผลการศึกษาพบว่า พนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพฯ มีความเห็นว่ ศักยภาพในการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกในแต่ละองค์ประกอบเรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย พบว่า อันดับแรก คือ ด้านพลวัตการเรียนรู้ มีคะแนนอยู่ในระดับมาก อันดับสอง คือ ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กร มีคะแนนอยู่ในระดับมาก อันดับสาม คือ ด้านการเพิ่มอำนาจแก่บุคคล มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง อันดับสี่ คือ ด้านการจัดการความรู้ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และอันดับสุดท้าย คือ ด้านเทคโนโลยี

มาลี ธรรมศิริ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยผ่านหน่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในฐานะส่วนขยายของการอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันขององค์กรไทยอยู่ในระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ปานกลางและมีความเป็นไปได้สูง ในระบย่อด้านวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ นอกจากนั้นพบว่า ลักษณะไทยที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ปรับตัวตามกาลเทศะและโอกาส 2) การเรียนรู้ว่าจะทำอะไรอย่างไร เพื่อบรรลุจุดประสงค์ของการศึกษา 3) ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น ส่วนลักษณะไทยที่ไม่เอื้อต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การนิยมการรวมอำนาจ 2) การปราศจากการริเริ่ม 3) ทำตามคำสั่งและหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ 4) ความอ้อมค้อมและไม่แสดงออกอย่างชัดเจน

สุพัตรา จารุวัฒนพานิช (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้แนวทาง การส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร พบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ในวัยทำงาน ซึ่งผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้ชี้แนะตนเองมากกว่าผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ และมีความพร้อมที่จะเรียนมากกว่าเด็ก การเรียนรู้เป็นผลมาจากแรงจูงใจภายใน ไม่มีใครบังคับ และหากเข้าใจถึงการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้จะมีผลทำให้การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเป็น การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ชนกพรพรณ ดิลกโกมล (2546 : 226) ทำการวิจัยเรื่องวัฒนธรรมองค์กรที่มีกับองค์การแห่งการเรียนรู้ : บริบทในบริษัทเบ็ทเทอร์ฟาร์มา จำกัด พบว่า บริษัทนี้มีลักษณะวัฒนธรรมองค์กรในภาพรวม 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการปรับตัว 2) การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องใน

การปฏิบัติพันธกิจ และ 3) ความสอดคล้องต้องกัน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ บริษัทเบ็ทเทอร์ ฟาร์มา จำกัด อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ลักษณะวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องต้องกัน มีความสัมพันธ์กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสามารถใช้เป็นตัวพยากรณ์ในการคาดคะเนลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งประสิทธิภาพของการพยากรณ์มีค่าเท่ากับร้อยละ 39.5 กลยุทธ์ที่สำคัญเป็นอันดับแรกในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การรักษาสมดุลระหว่างการเรียนรู้และความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาของทั้งพนักงานและองค์กร

พัชรา พันธุ์เจริญ (2546 : 84) วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศการสื่อสารในองค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย กับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม พบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับสูง 2) บรรยากาศการสื่อสารในองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศการสื่อสารในองค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการศึกษาครั้งนี้ยังสามารถใช้ในการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายพยาบาล

มลฤทัย แก้วกิริยา (2546 : 76) วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาตนเอง การสนับสนุนจากองค์กรกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล ตามการรับรู้ของ

พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ค่าเฉลี่ยโดยรวมของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล การพัฒนาตนเอง และสนับสนุนจากองค์กรโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับสูง 2) การพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การสนับสนุนจากองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลือชัย จันทรพี (2546 : 253) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย พบว่า 1) สภาพของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า อยู่ในระดับมาก และตามความคิดเห็นของครู พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2) ระดับของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยในภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า อยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย พบว่า ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของรูปแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พันธกิจและยุทธศาสตร์วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ บรรยากาศในการทำงาน

โครงสร้างองค์กร การดำเนินงานด้านการจัดการ การจูงใจ และระบบองค์กร

ศิริมา ธนานิมิตร (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในประเทศไทย พบว่า คุณลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การเรียนรู้ระหว่างองค์กร ส่วนคุณลักษณะอื่น ๆ อีก 9 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย ระบบสารสนเทศ และการพลิกแพลงรางวัลตอบแทน อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และพบว่า แนวทางการส่งเสริมองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เป็นไปตามหลักการของความมีวินัยห้าประการของเซ็นเก้ (Senge) คือ 1) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ 2) รูปแบบทางความคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง 3) การสานวิสัยทัศน์ 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) การคิดอย่างเป็นระบบ และอีกสิ่งหนึ่งที่พบเพิ่มจากหลักการทั้ง 5 คือ การเป็นพยานในความเชื่อและความศรัทธาในศาสนา

ปาติกา นิธิประเสริฐกุล (2547 : 81) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยด้านภาวะผู้นำและองค์กร แห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับสูง 3) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเชิงจัดการแบบ การจัดการโดยการยกเว้น และองค์กรแห่ง

การเรียนรู้ด้านแบบแผนความคิดอ่าน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านความคิดเชิงระบบสามารถพยากรณ์และส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

พระมหาวัลย์ สังขสุจิต (2548 : 171-172) วิจัยเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากับโรงเรียนคาทอลิก พบว่า 1) องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคกลางอยู่ในระดับปานกลางทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ส่วนองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนคาทอลิกในภาคกลางโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านองค์กร ด้านสมาชิก และด้านความรู้ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ และด้านเทคโนโลยี 2) องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากับโรงเรียนคาทอลิก โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .50

ภิรมย์ โชติแดง (2543 : 123) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 พบว่า 1) ปัจจัยการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับสูง 3) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาใช้ระบบบริหาร คือ ระบบการปรึกษาหารือ 4) ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 มีสองปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยการบริหารโรงเรียนด้านการควบคุมงาน และปัจจัยการบริหารด้านภาวะผู้นำ

ปิติชาย ต้นปิติ (2547) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีตัวแปรจำนวน 12 ตัวแปร ที่สามารถอธิบายความแปรปรวน

ประสิทธิผลองค์กรได้ 78% ดังนี้ 1) ระบบย่อยการจัดการ (การควบคุม) 2) ระบบย่อยการจัดการ (การนำ) 3) ระบบย่อยเทคโนโลยี 4) ระบบย่อยการจัดการ (การจัดองค์กร) 5) การจัดทำหลักสูตร 6) ความร่วมมือจากชุมชน 7) ความสามารถของนักเรียน 8) ระบบย่อยโครงสร้าง 9) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ 10) ระบบย่อยจิตสังคม 11) ความสามารถของผู้บริหาร และ 12) ระบบย่อยเป้าหมาย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนิวรี เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน รวม 336 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารตามแนวคิดของ Bass, Bernard M. (1980) และนำแนวทางองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รานิวรี เขต 1 ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 182 โรงเรียนโดยจำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก 104 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดกลาง 53 โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ 25 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รานิวรี เขต 1, 2559 : 4-9)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยการใช้การคิดคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, : 608-610, อ้างถึง

ใน ธีรภูมิ เอกะกุล, 2549 : 129) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 127 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นและเทียบสัดส่วน (stratified random sampling) จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก 73 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดกลาง 37 โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ 17 โรงเรียน กำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย หัวหน้าวิชาการ 1 คน ครูผู้สอน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 254 คน

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 1 จำนวน 336 ฉบับ ได้รับตอบกลับเป็นแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 336 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product moment)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย จำแนกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชนบุรี เขต 1

ตอนที่ 3 ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชนบุรี เขต 1

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ทั้งนี้ ผลการวิจัยเป็นไปดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 66.37 และเพศชาย จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 33.63 เป็นครูผู้สอน จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 59.23 เป็นผู้อำนวยการ จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 23.51 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 13.39 และรองผู้อำนวยการ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.87 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 55.65 รองลงมา คือ อายุ 31-40 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 16.37 อายุ 20-30 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 14.88 และอายุ 41-50 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 13.10 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 66.37 รองลงมา คือ ปริญญาโท จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 32.14 ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.19 และปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 63.69 รองลงมา คือ ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 16.07 ทำงานระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 14.58 และทำงาน 11-15 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.65

2. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการเกี่ยวข้องกับงาน ($\bar{X} = 4.44$) ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 4.38$) ด้านทางสังคม ($\bar{X} = 4.37$) และด้านทางกาย ($\bar{X} = 4.34$) พบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณลักษณะทางกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้
แต่งกายสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องตามกาลเทศะ
($\bar{X}$ = 4.54) มีบุคลิกภาพดี เหมาะสมกับความเป็นผู้นำ
($\bar{X}$ = 4.35) มีลักษณะกระตือรือร้น คล่องแคล่ว
ในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.34) และมีสุขภาพ
ด้านร่างกายแข็งแรง ($\bar{X}$ = 4.13) ลักษณะองค์กร
แห่งการเรียนรู้สถานศึกษามีด้านกลยุทธ์ โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในลำดับมากทุกข้อ
เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ สถานศึกษา
มีการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานอยู่เสมอ
($\bar{X}$ = 4.12) สถานศึกษากำหนดนโยบายและ
กลยุทธ์เป็นกระบวนการแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.10)
นโยบายต่าง ๆ ของสถานศึกษาสะท้อนให้เห็น
คุณค่าของบุคลากรทุกคน ไม่ใช่เฉพาะคุณค่าของ
ผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น ($\bar{X}$ = 4.09) และ
นโยบายของสถานศึกษาได้รับอิทธิพลจาก
ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\bar{X}$ = 3.75)
ตามลำดับ

3. ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ย
จากมากไปหาน้อย คือ ด้านโอกาสในการเรียนรู้
($\bar{X}$ = 4.15) รองลงมาคือ ด้านมุมมองภายนอก
องค์กร ($\bar{X}$ = 4.10) ด้านมุมมองภายในองค์กร
($\bar{X}$ = 4.05) ด้านโครงสร้าง ($\bar{X}$ = 4.03) และ
ด้านกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.00) ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง
คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับลักษณะ
องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับลักษณะองค์กร
แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านกลยุทธ์
มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05 ทุกคู่ เมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์

พบว่า ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ
สถานศึกษาด้านกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับ
คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารในทิศทางเดียวกัน
โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระดับปานกลาง
ได้แก่ คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน (r = .54)
คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ (r = .52) คุณลักษณะ
ทางสังคม (r = .52) ระดับต่ำ ได้แก่ คุณลักษณะ
ทางสติปัญญา (r = .47) คุณลักษณะทางกาย
(r = .37) และระดับต่ำมาก ได้แก่ คุณลักษณะภูมิหลัง
ทางสังคม (r = .27)

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำ
ประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์
งานวิจัยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ราชบุรี เขต 1 ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ใน
ระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไป
น้อย คือ ด้านเกี่ยวกับกับงาน ด้านบุคลิกภาพ
ด้านทางสังคม ด้านทางกาย ด้านสติปัญญา และ
ด้านภูมิหลังทางสังคม อาจเป็นเพราะบทบาท
หน้าที่ของผู้บริหารที่จำเป็นต้องมอบหมายงานให้
ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนตามความรู้ความสามารถ
พร้อมกับให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานตาม
นโยบายของสถานศึกษาและกฎเกณฑ์
ที่สถานศึกษากำหนดอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้
การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมักแสวงหา
ความรู้ และเทคนิคในการบริหารงานด้านต่าง ๆ
โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีและประสบการณ์ มีการค้นคว้า
จนรู้ชัดและรู้จริงสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้
ในการบริหาร และมีประสบการณ์ในการทำงาน
(จรัส อติวิทยาภรณ์, 2554) ผลการวิจัย
ในประเด็นดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยหลายชิ้น
Davenport, Thomas H. and Pressak Laurence.

(1998) ศึกษาพบว่าองค์กรจะมีการอบรมผู้บริหารเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมองค์กรของตนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนี้ 1) หัวหน้าทีมได้ปฏิบัติบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยการสนับสนุนความร่วมมือและนำศักยภาพของทีมมาใช้ 3) ผู้นำมีพฤติกรรมที่เหมาะสม 4) มีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือข้อสงสัย แลกเปลี่ยนความรู้ของทีม 5) มีการแบ่งปันความรู้และข้อมูลสารสนเทศเพื่อช่วยในการเรียนรู้ของทีม 6) ผู้นำส่งเสริมให้ทีมมีโอกาสที่จะเรียนรู้ภาพรวมและวิธีปฏิบัติ รวมทั้งการตัดสินใจที่มีผลต่อระบบ และ 7) ผู้นำส่งเสริมให้สมาชิกในทีมมีโอกาสเรียนรู้ความเป็นผู้นำด้วยตนเอง สุภาวดี คำเกลี้ยง (2550) ได้วิจัยคุณลักษณะของผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหิดลพบว่า ลักษณะผู้นำของผู้บริหารในภาพรวมและรายด้าน 6 ด้าน คือ คุณลักษณะทางกาย ภูมิหลังทางสังคม สติปัญญา บุคลิกภาพ ความเกี่ยวข้องในงาน และลักษณะทางสังคม ของผู้บริหารมหิดลอยู่ในระดับมากทุกด้าน ขนิษฐา จินตากุล (2550) วิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนทางเลือก พบว่าผู้บริหารโรงเรียนทางเลือกมีคุณลักษณะผู้นำ 6 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะผู้นำด้านกายภาพ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการเลือกเครื่องแต่งกายได้เหมาะสม 2) คุณลักษณะผู้นำด้านภูมิหลังส่วนบุคคล ผู้บริหารแสดงลักษณะของผู้มีครอบครัวที่เห็นความสำคัญ และสนับสนุนให้ทุ่มเทกับการทำงานได้อย่างเต็มที่ 3) คุณลักษณะผู้นำด้านสติปัญญาและความสามารถ ผู้บริหารมีความสามารถให้คำปรึกษาแนะนำสอนงานด้านการศึกษาอย่างเป็นกัลยาณมิตร 4) คุณลักษณะผู้นำด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารมีความกล้าคิดกล้าพูด และกล้าทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องดีงาม 5) คุณลักษณะผู้นำด้านลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน ผู้บริหาร

เสียสละเวลาและประโยชน์ส่วนตนเพื่อผลสำเร็จขององค์กร และ 6) คุณลักษณะผู้นำด้านสังคม ผู้บริหารได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองที่เข้าพบและปรึกษา มีคะแนนสูงสุด และยังพบอีกว่าคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนทางเลือก คือ คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานและคุณลักษณะ ด้านบุคลิกภาพ

2. ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาทุกด้าน ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านโอกาสในการเรียนรู้ ด้านมุมมองภายนอกองค์กร ด้านมุมมองภายในองค์กร ด้านโครงสร้าง และด้านกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต้องทำหน้าที่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสังคม เป็นองค์กรที่มีการสร้างช่องทางเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากร ควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอก โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เอื้ออำนวยให้เกิดโอกาสในการหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) เพื่อนำไปสู่การพัฒนา และสร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็ง (Core competence) เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (วินัย แก้วน้อย, 2560) ซึ่งการชี้ประเด็นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับ Pedler, Burguynne & Boydell (1988 อ้างถึงใน สุพจน์ นิมิตรบรรณสาร, 2554 : 21-23) ที่ศึกษาลักษณะบริษัทที่มีการเรียนรู้ (The Learning Company) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านกลยุทธ์ (Strategy) ใช้การเรียนรู้เป็นกลยุทธ์ขององค์กร มีการสร้างนโยบายแบบมีส่วนร่วม โดยที่สมาชิก/บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดของนโยบายหรือกลยุทธ์นโยบายที่มีอิทธิพลในมุมมองของการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) ด้านการมองภายในองค์กร (Looking in) การให้ข่าวสารข้อมูลในการทำความเข้าใจกัน

มีการยกย่องผู้ปฏิบัติงานดีเด่นเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน สร้างการตรวจสอบ และควบคุมการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ 3) ด้านโครงสร้าง (Structures) สำหรับการกระจายอำนาจการดำเนินงาน 4) ด้านการมองภายนอก (Lookingout) พนักงานเปรียบเสมือนผู้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงาน จึงมีการรวบรวมข้อมูลขององค์กรนำกลับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และรายงานข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดภายนอกองค์กรเพื่อปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงาน และ 5) ด้านโอกาสในการเรียนรู้ (Learning Opportunities) องค์กรมีการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ของพนักงาน การพัฒนาตนเองอาจมีประโยชน์สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกด้วย นั่นคือ มีโอกาสวิเศษคุณูปการ และทรัพยากรมาก ที่สามารถใช้ประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ที่เปิดให้เข้าถึงได้ง่ายทั่วทั้งองค์กรที่การขยายตัวของความจำเป็นในการเรียนรู้ของบุคคลมาจากการประเมินผล และการวางแผนอาชีพ

3. ลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยคุณลักษณะทางกาย คุณลักษณะภูมิหลังทางสังคม บุคลิกภาพ คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน และคุณลักษณะทางสังคมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านคือ ด้านกลยุทธ์ ด้านมุมมองภายในองค์กร ด้านโครงสร้าง ด้านมุมมองภายนอกองค์กร และด้านโอกาสในการเรียนรู้ นั้นเป็นเพราะโดยทั่วไปผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้อำนาจที่มากับตำแหน่ง (Position power) ของตนในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายให้สำเร็จตามที่ต้องการ ทั้งอำนาจเชิงวิชาชีพยึดข้อปฏิบัติที่มาจากเกณฑ์และมาตรฐานที่เห็นพ้องตรงกันและยึดถือร่วมกันของผู้ประกอบวิชาชีพ และอำนาจเชิงคุณธรรมซึ่งเป็น

อำนาจ ที่เกิดขึ้นจากการยึดถือในค่านิยมที่องค์กรยอมรับร่วมกันว่าสิ่งใดถูกต้องและดีงามตามหลักการแห่งศีลธรรม โดยใช้กลยุทธ์หลักเป็นเครื่องมือดำเนินการ ได้แก่ การใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ แบบทางการ และการให้รางวัลหรือยกย่องความดีความชอบผู้ปฏิบัติงาน เมื่อสามารถปฏิบัติงาน ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ ซึ่งเป็นลักษณะของ ผู้บริหารที่พึงประสงค์ในการขับเคลื่อนสถานศึกษา ของตนไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2548) สอดคล้องกับ ปาลิกา นิธิประเสริฐกุล (2547) ที่วิจัยเรื่องปัจจัยด้านภาวะผู้นำและองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพื้นที่ ชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และ องค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับสูง และสอดคล้องกับ พเยาว์ สุดรัก (2553) ที่วิจัยเรื่องศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองกับการสร้างและสานวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมกับการสร้างและสานวิสัยทัศน์ และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์กับการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเอง ด้านบุคลิกภาพ ด้านทางสังคม

ด้านสุขภาพร่างกาย และด้านสติปัญญาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผลการวิจัยนี้พบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านดังกล่าวยังเด่นชัดน้อยกว่าด้านลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคารสถานที่ และการจัดกิจกรรมทางด้านวิชาการให้เด่นชัด สามารถเป็นภาพลักษณ์ของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะ จากผลการวิจัยนี้พบว่า ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษายังขาดความเด่นชัด ทางด้านมุมมองภายนอกองค์กร ด้านมุมมองภายในองค์กร ด้านโครงสร้าง และด้านกลยุทธ์

1.3 เขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนโครงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและหรือ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ สร้างเสริมภาพลักษณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างโดดเด่น ทั้งนี้เพราะจากผลการวิจัยนี้พบว่าคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานกับ ลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านมุมมองภายในองค์กรและด้านมุมมองภายนอกองค์กร มีความสัมพันธ์ต่อกันสูงกว่าด้านอื่น ขณะเดียวกัน คุณลักษณะ ภูมิหลังทางสังคมของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อกันค่อนข้างต่ำ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจกับลักษณะปัจจัยภาวะผู้นำที่มีผลกับความแปรปรวนของปัจจัยลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาจำแนกตามสังกัดและขนาด

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การบริหารที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 หรือ เขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง

- กิงกาญจน์ เพชรศรี. (2542). *ศักยภาพการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ. ภาควิชาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ.*
- ชนิษฐา จินดากุล. (2550). *คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนทางเลือก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.*
- จรัส อติวิทยากรณ์. (2554). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.*
- จักรพรรดิ วัฒนา. (2550). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาธิการจังหวัดในทศวรรษหน้า (ค.ศ. 1995-2005). วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพฯ.*
- ชนกพรรณ ดิลกโกมล. (2546). *วัฒนธรรมองค์กรที่มีกับองค์การแห่งการเรียนรู้ : บริบทในบริษัทเบียร์เทอร์ฟาร์มา จำกัด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.*

- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2549). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. อุบลราชธานี: วิทยาอาอฟเซทการพิมพ์.
- นพนิตย์ ชื่นบุญใส. (2544). *การศึกษาคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- บังอร อินทราณี. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. นครปฐม.
- ปาลิกา นิธิประเสริฐกุล. (2547). *ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- ปิตินาย ตันปิต. (2547). *การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- เพียว สุตรัก. (2553). *ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี การบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชวมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี.
- พระมหาถวัลย์ สังขสุจิต. (2548). *องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากับโรงเรียนคาทอลิก*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- พัชรา พันธุ์เจริญ. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศการสื่อสารในองค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้า ทอผู้ป่วยกับความเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ภิรมย์ โชติแดง. (2543). *ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- มฤทัย แก้วกิริยา. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาตนเอง การสนับสนุนจากองค์กร กับการเรียนรู้ของฝ่ายการพยาบาล ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาล เอกชน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- มาลี ธรรมศิริ. (2543). *การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยผ่านหน่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.*

- ลือชัย จันทรีเป. (2546). รูปแบบการเป็นองค์กร
แห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษา
คาทอลิกในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
อุตสาหกรรมดุสิตบัณฑิต สาขาการบริหาร
อาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ.
- วินัย แก้วน้อย. (2560). การศึกษาพฤติกรรม
การจัดเก็บความรู้ในคลังความรู้ออนไลน์เรื่อง
กีฬาและสุขภาพ เพื่อส่งเสริมการจัดเก็บ ความรู้
ของอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพล
ศึกษา วิทยาเขตยะลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาส
ตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสาร
การศึกษา มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.
สงขลา.
- ศิริมา ธนานิมิตร. (2546). แนวทางการเสริมสร้าง
องค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดมูลนิธิ
แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
นครปฐม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(2550). แนวทางการกระจายอำนาจ การ
บริหารและการจัดการศึกษาให้ คณะกรรมการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
ตามกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ
กระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ.
2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
(2552). แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการ
เรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์ ชูมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรี.
(2559). ข้อมูลสารสนเทศ ปี 2559. สืบค้น
จาก <http://www.ratchaburi1.org/>
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎี
และปฏิบัติ ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่
สมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิริรัตน์
เอ็ดดูเคชั่น.
- สุนีย์ บุญทิม. (2550). การติดตามผลการดำเนินงาน
ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
ปีงบประมาณ 2550 เขตตรวจราชการที่ 5.
ลพบุรี: กลุ่มติดตามและประเมินผลสำนัก
ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 5.
- สุพจน์ นิมิตรบรรณสาร. (2554). ความคิดเห็นของ
พนักงานที่มีต่อการพัฒนาองค์กรแห่ง การ
เรียนรู้ของบริษัทไทยออยล์ จำกัด (มหาชน). การ
ค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- สุพัตรา จารุวัฒนพานิช. (2543). องค์กรแห่ง
การเรียนรู้: แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการ
เรียนรู้ด้วยตนเองของพนักงานธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ภาคนิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศา
สตร์มนุษย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- สุภาวดี คำเกลี้ยง. (2550). คุณลักษณะของผู้บริหาร
และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- อนุชิต วรรณสุทธิ. (2546). การศึกษาคุณลักษณะ
ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพในอนาคต สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์.

- อภิสิทธิ์ กัมพลาวลี. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์* การเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ไยไหม.
- Bass, Bernard M. (1980) *Stogdill's handbook of leadership*. New York: The free Press.
- Davenport, Thomes H. and Pressak Laurence. (1998) *Working Knowledge : how organizations manage what they know*. Boston: Harvard Business Perss.

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ฉลอมชัย คำสีแก้ว¹, พรศักดิ์ สุจิตรีรักษ์²

^{1,2}สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง,

Email : thekop2528@gmail.com¹, dr_singha@hotmail.com²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ 2) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าวิชาการและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 254 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .986 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว กรณีเมื่อพบความแตกต่างจะนำไปทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการสัมพันธ์ชุมชน ด้านการอบรมสั่งสอน ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน และด้านการจัดอาคารสถานที่ตามลำดับ
2. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่พบว่า ด้านสัมพันธ์ชุมชน และด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน, การส่งเสริมคุณธรรม, จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน

The Role of School Administrators in Promoting Students' Ethics and Morals in Schools under the Office of Ratchaburi Primary Educational Service Area I

Chalongchai Kamsikaew¹, Phornsak Sucharitrak²

^{1,2}Educational Administration under the Muban Chom Bueng Rajabhat University,

Email : thekop2528@gmail.com¹, dr_singha@hotmail.com²

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the role of school administrators in promoting students' ethics and morals in schools under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office I; and 2) compare the role of school administrators in promoting students' ethics and morals among schools under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office I classified by school sizes. The sample consisted of 254 school administrators and teachers from Social Studies, Religion and Culture discipline. The samples were selected by using the stratified random sampling technique. The research instrument included a five-rating scale questionnaire with the reliability of .986. Data analysis used percentage, mean, standard deviation and One-way Analysis of Variance using Scheffe Method. The results were showed that:

1) the role of school administrators in promoting students' ethics and morals in schools under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office I in all aspects were at a high level overall, with the highest mean score being a role model, followed by formulating the policy, building community involvement, educating, arranging students' activities and maintaining the buildings, respectively; and

2) the overall statistical significant difference of the role of school administrators in promoting students' ethics and morals were at .05, however, in terms of the multiple comparison test, there were no significant differences between 2 items which were the community involvement and being a role model for school administrators in promoting students' ethics and morals.

Keywords: School Administrators, Promoting Students' Ethics and Morality in Schools

บทนำ

สภาพของสถานการณ์ปัจจุบันในสังคมไทย ชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤติอันน่าเป็นห่วง จากการพัฒนาที่ขาดความสมดุลโดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจแต่ประการเดียวทำให้ทรัพยากรมนุษย์และสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกบริหาร และการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ โดยเฉพาะเมื่อเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับวัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งส่งผลกับประเทศที่ขาดการเตรียมความพร้อมที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ มีผลให้สังคมไทยซึ่งถูกกระทบอย่างรุนแรง จากกระแสวัตถุนิยมและวัฒนธรรม การบริโภคอันส่งผลกระทบต่อคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน จนเป็นปัญหาทางสังคมอย่างน่าเป็นห่วง ในขณะเดียวกันคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตทางค่านิยมที่เป็นผลกระทบจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติ ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงส่งผลให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูให้ความรู้ ปลุกฝังศีลธรรมให้เยาวชนคนไทย มีคุณภาพและจริยธรรมลดน้อยลง นำไปสู่ค่านิยม และพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น (สิทธิศักดิ์ แก้วทา, 2555 : 51)

สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชนนั้น ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการ และขาดการบูรณาการร่วมกัน พ่อแม่ ผู้ปกครอง อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบปล่อยปละละเลย เพราะด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับทำให้ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด จนมองข้ามความสำคัญของการปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับบุตรหลานของตน ในส่วนสถาบันการศึกษา พบว่าหลักสูตรการเรียนการสอน

ชั้นพื้นฐานทุกระดับชั้นยังขาดการสอดแทรกเรื่องคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะ และคุณลักษณะของพลเมืองที่ดี ให้แก่นักเรียน นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นแบบแผนในการเรียน การสอนวิชาจริยธรรมมุ่งศึกษาเพียงภาคทฤษฎี แต่ไม่ได้มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ขาดกระบวนการในการประเมินและฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้สอน ส่งผลให้บุคลากรบางส่วน มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ลงโทษนักเรียนรุนแรงเกินกว่าเหตุ กระทำอนาจารลูกศิษย์ กลายเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเด็กและเยาวชน บรรทัดฐานของสังคมเน้นให้คุณค่าทางวัตถุ มากกว่าจิตใจ ให้คุณค่ากับคนเก่งมากกว่าคนดี จึงทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากมองข้าม ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจ ละเลยคำสอนทางศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี อันดีงามของประเทศชาติ ลุ่มหลงไปกับค่านิยม ตะวันตก ประกอบกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ได้ประสบกับปัญหาการเกิดวิกฤตทางศีลธรรม ในสังคม เกิดความไม่สอดคล้องกันของคนในชาติ มีการแบ่งแยกเป็นฝ่ายของประชาชนในประเทศ อันก่อให้เกิดภาวะสังคมไร้ระเบียบ ซึ่งได้ส่งผลกระทบ ในทางลบต่อเด็กและเยาวชนอย่างมหาศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพให้แก่เด็กและเยาวชนในทุก ๆ ด้าน ซึ่งเปรียบเสมือน การป้องกันปัญหาระยะยาวของประเทศชาติ มิให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจาก บรรทัดฐานของสังคม และกลายเป็นปัญหาสังคม ต่อไปในอนาคต อันจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ของประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง (กรมการศาสนา, 2552) ทำนองเดียวกับ นันทพร เชื้อคำ (2555 : 89) กล่าวว่า การปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์แก่นักเรียนควรได้รับความร่วมมือจาก หลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ สถานศึกษา สถาบันครอบครัว

ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม สถานศึกษาและสถาบันครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนโดยตรง เนื่องจากทั้ง 2 สถาบัน มีความสัมพันธ์กับนักเรียน คือ สถานศึกษามีหน้าที่ให้การศึกษาแก่นักเรียน เพื่อให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การศึกษา รวมทั้งมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ควบคู่กันไป ส่วนสถาบันครอบครัวมีหน้าที่ให้กำเนิดเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนนักเรียนตั้งแต่เล็กจนโต

สถาบันการศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นในเด็ก และเยาวชนซึ่งประเทศไทยได้มีการบรรจุ หลักสูตรการเรียนการสอนลูกเสือ เนตรนารี และ ยุวกาชาด ไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ กระทรวงศึกษาธิการมาโดยตลอด ซึ่งแนวทาง ในการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนให้มีลักษณะนิสัย เป็นผู้มีความยุติธรรม มีวินัย เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ฝึกทักษะด้านความคิดริเริ่ม ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็น แนวทางที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเยาวชนทั้ง ทางร่างกาย และจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ เติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป ดังนั้น ในการเรียนการสอนทุกหลักสูตรและทุกระดับชั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสอดแทรกจิตสำนึกสาธารณะ คุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาดด้วย เพื่อ กลายเป็นกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมของ สถาบันการศึกษาที่มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาเยาวชน ให้มีอุดมคติ ค่านิยม พฤติกรรม และแนวทาง การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับอุดมการณ์แห่งชาติ อันจะนำมาสู่ความมั่นคงของประเทศชาติอย่าง ยั่งยืน (กรมการศาสนา, 2552 : 2)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งที่จะนำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จตาม

วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพราะผู้บริหารจะต้อง เป็น ทั้งผู้นำและเป็นผู้สร้างขวัญกำลังใจให้ครู เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยที่ต้องการในโลก ยุคไร้พรมแดน ซึ่งการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์นั้น จะต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนั้น แผนพัฒนา ประเทศ แผนพัฒนาการศึกษาต่าง ๆ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ โดยมีจุดเน้นการพัฒนาความรู้กับคุณธรรม ซึ่งนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ของ กระทรวงศึกษาธิการนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำกรอบแนวคิดของ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก่ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม โดยกล่าวถึง แนวนโยบายด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมว่า สร้างสังคมไทย ให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างคุณธรรมของคน (สำนักงานปลัด กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 22)

การพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ผู้เรียน จึงเป็นสิ่งจำเป็น และควรกระทำอย่างยั่งยืน เป็น กระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การที่จะ พัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ต้องกระทำทั้ง ด้านวัตถุ และด้านจิตใจไปพร้อม ๆ กันจึงจะเกิด ผลดี เพราะคุณธรรมเป็นรากฐานแห่ง ความ เจริญรุ่งเรือง มั่นคง สงบสุข ของบุคคลและ ประเทศชาติ การจัดการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบ ในการช่วยพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมที่พึงประสงค์ ให้กับผู้เรียน การศึกษาที่พึงประสงค์จะต้องเป็น การจัดการศึกษาที่เสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น โดยกลมกลืนกับธรรมชาติ ส่วนหนึ่งของความรู้ ความเข้าใจที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาและเสริมสร้างสังคม ดีขึ้น คือ ความรู้ความเข้าใจในคุณธรรม ดังนั้น

การจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาควบคู่กันไปด้วย เพราะถ้าผู้เรียนมีความรู้สูง แต่ขาดความเจริญทางด้านจิตใจจะทำให้เกิดปัญหาขึ้น แต่เมื่อพิจารณาการดำเนินการจัดการศึกษาเรื่องคุณธรรมของโรงเรียนพบว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการพัฒนาคุณธรรมให้แก่ผู้เรียน เช่น ส่งเสริมศีลธรรมและประกวดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นยังไม่พบว่ามีการสอนสอดแทรกที่ชัดเจน และยังพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเชิงกระด้าง มีกิริยามารยาทไม่นอบน้อมต่อผู้ใหญ่ ได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ นักเรียนนำวัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งไม่เหมาะสมกับสังคมไทยมาใช้ จากการวิเคราะห์สาเหตุเบื้องต้น เกิดจากการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาในโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เท่าเทียมกัน (บุญพรชัย เหลืองอุ่มพล, 2558 : 264)

นอกจากนี้ การดำเนินงานของโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาที่พบคือ ด้านบริหารจัดการพบว่า ผู้บริหารและบุคลากรขาดการประสานความร่วมมือกับชุมชน นโยบายด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมไม่เป็นรูปธรรมและไม่ชัดเจน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียนส่วนใหญ่มีบรรยากาศไม่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการฝึกอบรมนักเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศ พบว่า ขาดการวิเคราะห์หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมพบว่า โรงเรียนไม่สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมเท่าที่ควร ขาดการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนที่มี

คุณธรรมจริยธรรมดีเด่น ด้านการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน พบว่า ผู้เกี่ยวข้องยังไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือด้านทรัพยากรในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่หลากหลายพบว่า ขาดเครื่องมือที่ใช้ในการกำกับติดตามและประเมินผลที่หลากหลาย ขาดระบบการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง ส่งเสริม คุณ ธรรม จริยธรรมนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ไชยพร เรืองแท้, 2556 : 2-3)

ในส่วน of โรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยผลผลิตคือนักเรียนที่มีคุณภาพตามความต้องการของสังคม แต่ในการดำเนินงานของโรงเรียนที่ผ่านในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า การดำเนินงานยังประสบปัญหาหลายประการ ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1, 2559 : 7-9)

1. ด้านการกำหนดนโยบาย พบว่า โรงเรียนไม่มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมกำหนดเป็นหลักสูตร ปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดนโยบายส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม

2. ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง พบว่า ยังมีครูบางส่วนหรือจำนวนน้อยที่มีข้อบกพร่อง มีปัญหา ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตนให้เป็นครูที่ดีได้แต่อย่างไรก็ตามถ้าครูที่มีปัญหาเหล่านั้นเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์หรือแพร่ในสังคม คนทุกคนก็จะถูกกระหนาบกระเทือนไปด้วย เพราะสังคม

พิจารณาและเห็นว่าครูเป็นผู้ทำผิดไม่ได้ ครูขาดคุณธรรมก็ไม่ได้เช่นกัน เพราะครูเป็นบุคคลที่สังคมไว้วางใจให้การยกย่องนับถือ ต้องการให้เป็นแบบอย่างหรือผู้นำที่ดีแก่ลูกหลานของบุคคลในสังคม การประพฤติตนที่มีปัญหาทั้งกับตัวเองกับลูกศิษย์และกับสังคมย่อมเป็นการทำลายคุณค่าในอาชีพครูและตัวครูเอง

3. ด้านการอบรมสั่งสอน พบว่า ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารควรเน้นให้ครูสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในทุกครั้งที่เข้าสอน

4. ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนากับชุมชนและเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม

5. ด้านการจัดอาคารสถานที่ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในยังไม่เป็นระเบียบควรจัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ ส่งเสริมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

6. ด้านการสัมพันธ์ชุมชน พบว่า การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้รับการปฏิบัติตนน้อยกว่าการบริหารงานด้านอื่น และมีปัญหาอื่น ๆ ที่หลากหลาย เช่น ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของผู้เรียนชุมชนไม่ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาครูอาจารย์มีชั่วโมงสอนมากไม่มีเวลาให้บริการชุมชน แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นมีน้อย ผู้ปกครองในชุมชนยากจนไม่ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา และขาดวัสดุ ครุภัณฑ์ ในการเผยแพร่เกียรติประวัติของสถานศึกษา เป็นต้น

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำสถานศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นบทบาทของผู้บริหารจึงสำคัญยิ่งในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของ

นักเรียน เพราะผู้บริหารเป็นผู้นำและเป็นผู้สร้างขวัญกำลังใจให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม จริยธรรมตามที่ต้องการในโลกยุคไร้พรมแดน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา และบริหารสถานศึกษาได้ตามบทบาทหน้าที่ของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 182 โรงเรียน โดยจำแนกเป็น ขนาดเล็ก 104 โรงเรียน ขนาดกลาง 53 โรงเรียน และ

ขนาดใหญ่ 25 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1, 2559 : 4-9)

ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยการใช้การคิดคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, อ้างถึงใน อีรุติ เอกะกุล, 2549 : 129) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 127 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นและเทียบสัดส่วน (stratified random sampling) จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 73 โรงเรียน ขนาดกลาง 37 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 17 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูล แบบเจาะจงโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายวิชาการ 1 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 254 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

1) ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน จำแนกดังต่อไปนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1, 2559 : 11)

1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก (มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คน ลงมา) จำนวน 73 แห่ง

1.2 โรงเรียนขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121-400 คน) จำนวน 37 แห่ง

1.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 401 คน ขึ้นไป) จำนวน 17 แห่ง

2) ตัวแปรตาม (dependent Variable) ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ มนัส สานาอะนะ (2550 : 7) เรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยะลา 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดนโยบาย 2) ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง 3) ด้านการอบรมสั่งสอน 4) ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน 5) ด้านการจัดอาคารสถานที่ และ 6) ด้านการสัมพันธ์ชุมชน

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ในเรื่องของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน จาก มนัส สานาอะนะ (2550) ตามตัวแปรตามที่ศึกษาในครั้งนี้ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1) แบบสำรวจรายการ เพื่อถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 3 ข้อ สอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่งงาน และขนาดของโรงเรียน

2) แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามแนวทฤษฎีของ Likert (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 69-70) โดยเลือกตอบเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน จำนวน 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดนโยบาย 2) ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง 3) ด้านการอบรมสั่งสอน 4) ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน 5) ด้านการจัดอาคารสถานที่ และ 6) ด้านการสัมพันธ์ชุมชน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงในเนื้อหา นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : index of item objective congruence) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง .982 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์ไปทดลองใช้ (try out) กับหัวหน้าวิชาการ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (reliability) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีการ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นที่ .986

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของ การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งแบบสอบถามทางช่องรับเอกสารของแต่ละโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 และขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถามส่งคืนแบบสอบถามหลังจากได้รับแบบสอบถามแล้วภายใน 2 สัปดาห์

3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีขั้นตอนดังนี้

1) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถาม

2) วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3) วิเคราะห์ระดับบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้านแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินค่าระดับความคิดเห็นเฉลี่ย (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538 : 73) โดยถือว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของ

ผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในช่วงใดแสดงว่าบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 อยู่ในระดับนั้น

4) วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาท ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันจะนำไปทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 254 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.7 เพศชาย ร้อยละ 43.3 ตำแหน่งเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ร้อยละ 50 เท่ากัน สำหรับด้านขนาดของโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก 146 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 โรงเรียนขนาดกลาง 74 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 และโรงเรียนขนาดใหญ่ 34 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4

2. ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดนโยบาย 2) ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง 3) ด้านการอบรมสั่งสอน 4) ด้านการจัดกิจกรรม

นักเรียน 5) ด้านการจัดอาคารสถานที่ และ 6) ด้านการสัมพันธ์ชุมชน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า ระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ในภาพรวม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีการปฏิบัติตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง ($\bar{X} = 4.42$) ด้านการกำหนดนโยบาย ($\bar{X} = 4.28$) ด้านการสัมพันธ์ชุมชน ($\bar{X} = 4.26$) ด้านการอบรมสั่งสอน ($\bar{X} = 4.24$) ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ($\bar{X} = 4.24$) และด้านการจัดอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 4.19$) ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe') ผลการวิจัยพบว่า

3.1 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยรวม มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนที่แตกต่างกัน 2 คู่ ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่กับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มิบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางกับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านการกำหนดนโยบาย พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน 1 คู่ คือ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลางแตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง

3.3 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

3.4 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านการอบรมสั่งสอน พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน 1 คู่ คือ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก กับขนาดใหญ่ แตกต่าง โดยผู้บริหารโรงเรียนเล็กมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

3.5 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน 2 คู่ คือ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกัน และระหว่างผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนมากกว่าผู้บริหาร

โรงเรียนขนาดกลาง และผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

3.6 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านการจัดอาคารสถานที่ พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกัน 1 คู่ คือ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก กับขนาดใหญ่แตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

3.7 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้านการสัมพันธ์ชุมชน พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัย นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลวิจัยเป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุที่ว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในโรงเรียนในการขับเคลื่อนนโยบาย ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน ไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจึงไม่เพียงเป็นผู้นำด้านการจัดการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำการประพฤติปฏิบัติทางจริยธรรมที่สำคัญยิ่ง คือ “การสร้างโรงเรียนให้เป็นสถาบันแห่ง คุณธรรม จริยธรรม (ethical institution)” อีกด้วย ประกอบกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนมีความสำคัญ

และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพ และมีมาตรฐาน ตรงตามหลักสูตรกำหนด รวมทั้งมีคุณลักษณะ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชามณซ์ กองแก้ว (2553) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายละมั่ง 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจริยธรรม ของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการอบรมสั่งสอน และด้านการสร้างเงื่อนไขมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญพริษฐ์ เหลืองอุ้มพล (2558) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณธรรม นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับ การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมมีความสัมพันธ์ ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูงมาก อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพ นักเรียน และด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้าน การจัดสภาพแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาครู และด้านการเป็นแบบอย่าง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน การประพฤติเป็นแบบอย่าง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กว่าด้านอื่น ๆ เป็นเพราะในการบริหารจัดการ องค์กร ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จ คือ การมีผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ

มีวิสัยทัศน์ และทักษะการบริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การมีภาวะผู้นำที่จะสามารถนำพาองค์กรให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ภาวะผู้นำจึงเปรียบเสมือนอาวุธประจำกายของผู้บริหารมืออาชีพที่จะสามารถสร้างอำนาจชักนำ และมีอิทธิพลได้เหนือผู้อื่น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัส สานานะอะ (2550) ได้ศึกษาบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการประพฤติเป็นแบบอย่าง ด้านการอบรมสั่งสอน และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ขณะที่ด้านอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ๆ เป็นเพราะอาจมีงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่มีแผนโครงการรองรับสถานที่ที่ไม่เอื้ออำนวย ไม่มีมุมความรู้ การจัดนิทรรศการ การแสดงผลงานด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่มีการนิเทศตรวจห้องเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬาร พรเพชรไพร (2557) ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มพระธาตุอุโมงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มพระธาตุอุโมงค์ตามภาระการบริหารงานในโรงเรียนทั้ง 5 ด้านพบว่า โดยรวมในระดับการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัด

กิจกรรม ด้านบริหารด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการวัดและประเมินผล และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือด้านการสอน และการนิเทศชั้นเรียน

2. เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมพบว่า 1) ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) ด้าน การกำหนดนโยบาย พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ด้าน การประพฤติเป็นแบบอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน 4) ด้านการอบรมสั่งสอน พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเล็ก กับผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 5) ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน คือ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ และระหว่างผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 6) ด้านการจัดอาคารสถานที่ พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 7) ด้านการสัมพันธ์ชุมชน พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นดังนี้อาจมาจากเหตุผลที่ว่า โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้บริหารโรงเรียนอาจจะมิบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะว่า โรงเรียนขนาดกลางและในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในทรัพยากรการบริหารมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่ว่าจะเป็น

ด้านงบประมาณ หรือด้านบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Scanlan & Lopez (2012 : 216-218) ได้ศึกษาบทบาทการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม และคุณธรรมของนักเรียน พบว่าบทบาทที่สำคัญได้แก่ การอำนวยความสะดวก การเป็นผู้นำแบบมีอาชีพ การสร้างความเป็นมืออาชีพให้ครู การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โดยสรุปจะเห็นว่า ผู้บริหารจึงไม่เพียงเป็นผู้นำการประพฤติปฏิบัติทางจริยธรรมเฉพาะตนเท่านั้น แต่มีหน้าที่สำคัญยิ่ง คือ “การสร้างโรงเรียนให้เป็นสถาบันแห่งคุณธรรม จริยธรรม (ethical institution)” อีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ สามารถกุล (2552) ได้ทำการศึกษารoles of the school administrator in promoting moral and character education in schools. พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดของครูและคณะกรรมการสถานศึกษา ประชากรเป็นครูและคณะกรรมการสถานศึกษาผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การวางแผนกลยุทธ์แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยรายครูโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่กับโรงเรียนระดับกลาง และขนาดใหญ่แตกต่างกันทางสถิติ .01 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่าง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรมอบบทบาท ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ทั้ง 6 ด้าน ให้มากยิ่งขึ้นเนื่องจากผลการวิจัยอยู่ในลำดับมาก ควรมีการปรับปรุงและแก้ไขให้อยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อเป็นมาตรฐานในการบริหารต่อไป เพราะจะได้ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม และจริยธรรมที่ดี

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ในด้านการจัดอาคารสถานที่ โดยการจัดสถานที่ต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวย ตกแต่งห้องเรียนเพิ่มบอร์ดให้ความรู้ จัดมุมนิทรรศการการแสดงผลงานด้านคุณธรรม จริยธรรม จัดการแข่งขัน การประกวดด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการนิเทศตรวจสอบห้องเรียนให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยอยู่ในลำดับท้าย ๆ จึงควรปรับปรุงและแก้ไขให้ดีขึ้น

1.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ของผู้บริหารโรงเรียน จะต้องทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ในการส่งเสริมและการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยอาศัยการประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาศึกษาเปรียบเทียบกับ

2.3 ควรศึกษาปัญหาของการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องจริยธรรมของนักเรียนให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด

2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดเขตอื่น ๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2552). *คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

จุฬารพร เพชรไพร. (2557). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มพระธาตุอุปมุงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น.

ชูชาติ สามารถกุล. (2552). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์.

ไชยพร เรืองแห้ว. (2556). *บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2549). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤตินัยศาสตร์และสังคมศาสตร์*.

อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

นันทพร เชื้อคำ. (2555). *บทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 6(3), 89.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญฤทธิ์ เหลืองอุ่มพล. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2*. วารสาร Veridian E-Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(1), 264.

พิชามญช์ กองแก้ว. (2553). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในเครือข่ายละมั่ง 1 สพป.ชุมพร เขต 2*. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. กรุงเทพฯ.

มนัส สานานะอะ. (2550). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ยะลา.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. (2559). *แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2559*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554-2556*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สิทธิศักดิ์ แก้วทา. (2555). แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิจิตร. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(20), 51.
- Scanlan, M., & Lopez, F. (2012). *Vamos: How school leaders promote equity and excellence for bilingual students*. Dissertation Abstract International, 216-218.

กลุ่มทุนและสถานะของรัฐทุนนิยมในการเมืองระดับท้องถิ่น

ศรัณย์ จิระพงษ์สุวรรณ

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email : saran.ji@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

งานศึกษาเรื่อง “กลุ่มทุนและสถานะของรัฐทุนนิยมในการเมืองระดับท้องถิ่น” มีคำถามหลักในการวิจัยว่า สถานะของรัฐท้องถิ่นภายใต้ระบบทุนนิยมมีรูปแบบเป็นอย่างไร รวมถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มทุนมีความขัดแย้งและร่วมมือกัน ในประเด็นปัญหาใดบ้าง/อย่างไร

โดยมีสมมุติฐานว่า กลุ่มทุนอุตสาหกรรม ซึ่งมีเครือข่ายกับกลุ่มการเมืองระดับชาติ ได้เข้าไปจัดการ/ครอบงำการปกครองในฝ่ายบริหารและสภาเทศบาล เพื่อแสวงหาผลประโยชน์เพื่อกลุ่มทุนของตนเองรวมถึงกลุ่มทุนบริการ-การค้า ซึ่งมีเครือข่ายกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่น มีการเคลื่อนไหวในลักษณะต่อสู้แข่งขันกับกลุ่มทุนอุตสาหกรรม ที่แผ่ขยายอำนาจทุนและการเมืองเข้ามาในระดับท้องถิ่น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มทุนตนเองในพื้นที่เทศบาลให้คงอยู่ แม้กระนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลก็ดำเนินการได้โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่เทศบาลมีอยู่ มิได้ดำเนินไปเพียงเพราะผลประโยชน์แก่กลุ่มตนเองเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอิสระสัมพันธ์ของรัฐในระบบทุนนิยมที่ว่า ในบางช่วงรัฐเป็นอิสระจากชนชั้นนายทุนทั้งชนชั้น แต่ก็ยังต้องคำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของระบบทุนนิยมโดยรวม

ผลสำรวจ พบว่า เทศบาลที่ทำการศึกษามีลักษณะอิสระสัมพันธ์ของรัฐ ทั้งนี้ก็เป็นไปเพื่อผลประโยชน์โดยรวมของชนชั้นนายทุน รวมถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มทุนประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่เทศบาลมีการต่อสู้และช่วงชิงความได้เปรียบในการมุ่งขยายอำนาจทางการเมือง

คำสำคัญ: อิสระสัมพันธ์ของรัฐ, กลุ่มย่อยของชนชั้นในระบบทุนนิยม

Capital Groups and Condition of Capitalist State in Local Politics

Sarun Jirapongsuwan

Faculty of Humanities and Social Sciences Suan Sunandha Rajabhat University,

Email : saran.ji@ssru.ac.th

Abstract

The study entitled ‘Capital Groups and Condition of Capitalist State in Local Politics’ includes research questions as follows: what is the formation of the condition of capitalist state under capitalism? And to what extent is the correlation among capital groups in terms of the conflict and the co-operation; what problems and how? The hypotheses assumed that the industrial capital groups in connection with national politician groups have managed/ dominated the administration of administrative section and municipal council to seek benefits for their own capital groups. Moreover, the service-trade capital groups in connection with local politician groups have movement in terms of competition with industrial groups expanding their capital and political power into local level to keep the profit of their groups in municipal area while the various municipal’s activities continue under the existence of the legal power of the municipal instead of under the benefit of capital groups. The finding is in line with the notion of relative autonomy in capitalism stating that in some period the state becomes independent from the whole capitalist groups while relying on the overall benefit of capitalism. The survey results indicate that the studied municipal possess relative autonomy to overall benefit the capitalists. Moreover, in terms of the movement of various capitalist groups in the area, the competition for advantages of political power expansion exists.

Keywords: Relative autonomy, Fraction of Capitalists

บทนำ

เทศบาลนั้นถือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีมานานในสังคมไทย เป็นหน่วยการปกครองที่ถือได้ว่าใกล้ชิดกับประชาชน รวมทั้งยังสามารถกำหนดทิศทางการบริหารการปกครองในพื้นที่ท้องถิ่นที่เทศบาลรับผิดชอบอยู่ในแต่ละจังหวัด เพราะฉะนั้นจึงมิใช่เรื่องแปลกหากจะปรากฏว่ามีกลุ่มการเมือง หรือกลุ่มทุนต่าง ๆ ที่มีความพยายามที่จะแทรกตัวเข้าไปเพื่อยึดครองอำนาจในการบริหารของหน่วยการปกครองดังกล่าว ทั้งนี้เพราะหากกลุ่มใดสามารถที่จะครอบครองอำนาจทางการเมืองในหน่วยปกครองดังกล่าวแล้ว ก็จะสามารถควบคุมและครอบครองอำนาจทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ด้วยนั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเทศบาลนั้นเป็นหน่วยการปกครองที่มีความสำคัญต่อเวทีการต่อสู้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองของท้องถิ่น ดังนั้นในเบื้องต้นผู้เขียนจึงขอนำเสนอภาพรวมความเป็นมาของหน่วยการปกครองเทศบาลเสียก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถช่วยให้เห็นภาพในการศึกษาซึ่งจะได้ให้รายละเอียดในช่วงหลังของการศึกษางานชิ้นนี้

รูปแบบของเทศบาลที่เกิดขึ้นตาม พ.ร.บ. จัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 เป็นแบบที่เรียกกันในประเทศตะวันตกว่า แบบสภา-นายกเทศมนตรี (Council-Mayor Form) อันเป็นแบบที่ผู้นำของเราได้รับมาจากอังกฤษ สารสำคัญของแบบนี้ก็คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเป็นผู้เลือกสมาชิกเทศบาล ต่อจากนั้นสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งรวมกันเป็นสภาเทศบาลก็ใช้เสียงข้างมากเลือกนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี ทำให้รูปแบบการปกครองท้องถิ่นเช่นนี้มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม (ธนศวร์ เจริญเมือง, 2548 : 52-61)

เทศบาลในประเทศไทยก่อตั้งเป็นครั้งแรก 1 ปีหลังจากมีการสถาปนาระบอบรัฐสภา นับเป็นความพยายามครั้งแรกของรัฐบาลยุคประชาธิปไตย

ที่ต้องการสถาปนากการปกครองท้องถิ่นอย่างจริงจังในประเทศไทย เทียบกับสุขาภิบาลซึ่งได้รับการก่อตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2440 อันเป็นยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่กรรมการสุขาภิบาลกลับมาจากการแต่งตั้งและเป็นข้าราชการประจำล้วน ๆ ทำให้สุขาภิบาลที่ถือกันว่าเป็นองค์กรท้องถิ่นหน่วยแรกของไทยนั้น ที่แท้ก็เป็นองค์กรท้องถิ่นแต่ในนามเท่านั้น (ประหยัด หงษ์ทองคำ, 2523 : 40)

สังเกตจากนโยบายของรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งแถลงในเดือนธันวาคม 2475 เราพอจะเข้าใจความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจของรัฐบาลในยุคประชาธิปไตยระยะต้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลยุคนั้นมองเห็นความจำเป็นที่จะกระจายอำนาจในการปกครองสู่ท้องถิ่น โดยกล่าวไว้ดังนี้

“รัฐบาลนี้เห็นว่า วิธีการปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจและหน้าที่ การปกครองทั่วประเทศให้มาอยู่ในจุดศูนย์กลางเดียวอย่างเช่นเดี๋ยวนี้นี้ไม่ได้ผลดีเท่ากับที่จะแบ่งอำนาจและหน้าที่ให้ไปอยู่ในเฉพาะท้องที่เสียบ้าง เพื่อว่าการปกครอง ในเฉพาะท้องที่หนึ่งจะได้มุ่งอยู่ในผลประโยชน์ของท้องที่นั้น ๆ วิธีการจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น ก็โดยวิธีจัดให้มีผู้แทนราษฎรในท้องที่นั้น ๆ จัดการกันเอง วิธีการเช่นนี้ เขากำลังทำอยู่แล้ว ในนานาประเทศ” (ธนศวร์ เจริญเมือง, 2548 : 118)

รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เกิดขึ้นโดยรัฐบาลคณะราษฎร จึงมีลักษณะเดียวกันกับโครงสร้างของระบบรัฐสภาที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลือกนายกรัฐมนตรี คณะราษฎรต้องการกระจายอำนาจไปสู่การปกครองท้องถิ่นเพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบอบประชาธิปไตย การกระจายอำนาจเป็นแนวทางการเมืองที่ปฏิบัติกันในประเทศประชาธิปไตยทุกประเทศ ส่วนการเลือกรูปแบบสภา-นายกเทศมนตรี ก็เพื่อให้ประชาชนฝึกฝน

และเรียนรู้ระบบรัฐสภาในระดับท้องถิ่น จะได้มีประสบการณ์ในการส่งเสริมความมั่นคงให้แก่ระบบรัฐสภาในระดับชาตินั่นเอง

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) สร้างการถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง สังคมการเมืองไทยก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงอิทธิพลของลักษณะดังกล่าวได้ สิ่งที่พบคือ ระบบการเมืองและเศรษฐกิจของไทยจำเป็นต้องปรับตัว ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักธุรกิจที่ต้องการปรับปรุงขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดโลก และการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตแบบใหม่ (สุรสิทธิ์ วชิรขจร, 2535 : 79-80) ดังนั้น การเมืองไทยในท้องถิ่นของไทยเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญ นับตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี 2540 นำไปสู่การตั้งคำถามต่อสถานะของรัฐท้องถิ่นภายใต้ระบบทุนนิยม รวมถึงการเข้ามามีบทบาทมากขึ้นของชนชั้นนายทุนในทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น แต่ที่น่าสนใจและจับต้องได้ในทัศนะของผู้ศึกษา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและทุน และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนต่าง ๆ ภายใต้โครงสร้างการเมืองการปกครองแบบเทศบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจ สถานะของรัฐท้องถิ่นภายใต้ระบบทุนนิยม โดยใช้แนวคิดเรื่องอิสระสัมพันธ์ของรัฐทุนนิยม และการต่อสู้เพื่ออยู่รอดในรัฐทุนนิยมของชนชั้นนายทุนของ Nicos Poulantzas

2. เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวของกลุ่มทุนท้องถิ่น และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทุนรวมถึงแนวคิดเรื่อง กลุ่มย่อยของชนชั้นในระบบทุนนิยม (Fraction)

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นในการสร้างคำอธิบายโดยมีหน่วยในการศึกษา คือ เทศบาลนครแถบภาคกลางตอนล่าง ภายใต้ช่วงระยะเวลาการเข้ามามีอำนาจของกลุ่มทุนระดับชาติจนถึงการเข้ามาแย่งชิงอำนาจในเทศบาลของกลุ่มทุนท้องถิ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2557

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเพื่อค้นคว้าหาคำตอบพิสูจน์สมมติฐาน โดยวิธีการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. วิจัยเอกสาร (Documentary Research)

โดยการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารมีที่มาจาก 2 แหล่ง คือ ข้อมูลขั้นต้น จากพระราชบัญญัติราชกิจจานุเบกษา ระเบียบกระทรวงมหาดไทย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลขั้นสอง ได้แก่ หนังสือ วารสารและเอกสารทางวิชาการ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนการศึกษาเอกสารจะเป็นการศึกษาในส่วนของทฤษฎีและแนวคิด

2. วิจัยภาคสนาม (Field Research)

เป็นส่วนการศึกษาที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวพฤติกรรมและลักษณะของสังคม โดยการสัมภาษณ์ (Interview) และฝังตัวในชุมชน โดยกลุ่มประชากร ได้แก่ นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล กลุ่มการค้าต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้รับเหมา กลุ่มโรตารี กลุ่มผู้ค้าปลีก เป็นต้น

กรอบในการอธิบายปรากฏการณ์

การอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในงานชิ้นนี้ได้เลือกใช้กรอบแนวคิดเรื่อง อิสระสัมพันธ์ (Relative autonomy) ของ Poulantzas รวมถึงแนวคิดเรื่องกลุ่มย่อยของชนชั้น (Fraction) ในระบบทุนนิยม โดยมีสาระสำคัญโดยสังเขปดังที่ได้เสนอไปในหัวข้อข้างต้น

การนำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบ ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง เพื่อนำไปสู่ การตอบคำถามหลักของการวิจัยนั้น ผู้วิจัย ได้นำ แนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อการอธิบาย การ บริหารงานของเทศบาล

โดยผู้วิจัยมองว่า การก้าวเข้ามาของนายทุน เพื่อที่จะมีอำนาจในการปกครองเทศบาล ทำให้เกิด ผลประโยชน์ของกลุ่มย่อยทางชนชั้น (กลุ่มทุน ที่ผู้บริหารแต่ละชุดสังกัด) แต่กระนั้นเทศบาล ในฐานะเป็นองค์กรหนึ่งของรัฐก็มีอำนาจและ ความอิสระสัมพันธ์ ที่จะดำเนินการเพื่อ ผลประโยชน์แก่สังคมโดยรวมด้วย แต่ก็จะต้อง ดำเนิน ไปบนพื้นฐานของรัฐทุนนิยมเสมอ โดยสิ่งที่ น่าสนใจก็คือ การค้นหาว่าเทศบาลดำเนินการอย่างไร ภายใต้การควบคุมของรัฐส่วนกลาง ว่าสำเร็จหรือ ล้มเหลวหรือไม่ เพื่อประโยชน์ของทั้งสังคม โดยรวม และนายทุนก็ยังได้ประโยชน์ต่อไป

บททวนวรรณกรรม

การศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง ที่เกิดขึ้นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุน ในปัจจุบัน ได้มีนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ศึกษา ในหลากหลายแนวทาง และผลการศึกษาในแต่ละ แนวทางก็แตกต่างกันออกไป จากการค้นคว้าของ ผู้ศึกษาสามารถจำแนกงานที่ศึกษาหลัก ๆ รวมไปถึง ข้อวิพากษ์วิจารณ์ ดังนี้

1. แนวคิดแบบพหุนิยม (Pluralism)

แนวคิดแบบพหุนิยม นั้นเป็นแนวคิดที่ได้ ครอบงำการศึกษาในทางรัฐศาสตร์มาเป็น เวลานานพอควร จนได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญ ของอุดมการณ์ประชาธิปไตย ดังเห็นได้จาก แนวคิดพหุนิยมมีมุมมองที่ลดความสำคัญของรัฐ โดยเพิ่มสำคัญของบุคคลและกลุ่มบุคคล ในสังคม ในลักษณะที่สังคมอยู่เหนือรัฐ มิใช่รัฐ อยู่เหนือสังคม รัฐมีฐานะและบทบาทเพียงเป็น ผู้กำหนดกติกา และคอยทำหน้าที่เป็นกรรมากร

ท่ามกลางการแข่งขัน การต่อรอง และการแย่งชิง อำนาจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งดำเนินไปตามกติกา ที่ทุก ๆ ฝ่ายยอมรับนับถือ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2530 : 4)

แนวคิดพหุนิยมนี้มีสาระสำคัญหรือจุดเน้นหลัก ที่สามารถศึกษาได้จากงานของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน เช่น

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2530 : 2-12) เห็นว่า แนวคิดพหุนิยมนี้มีจุดเน้นอยู่ที่ กลุ่มหลากหลาย ในสังคม ซึ่งประกอบกันเข้าเป็นรัฐ ดังนั้นรัฐจึง มิได้มีฐานะเป็นเครื่องมือทางการบริหารหรือเป็น โครงสร้างทางการเมืองแต่อย่างใด รัฐเป็นเพียง รัฐบาล (State as the government) แต่เป็น รัฐบาลที่มีหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ การแข่งขันระหว่างกลุ่ม มากกว่าที่จะเป็นรัฐบาล ซึ่งเป็นตัวกระทำการทางการเมือง หรือมีอิสระ ที่จะขึ้นนำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ กลุ่มหลากหลายทางสังคมต่างหากที่เป็นพลัง ผลักดันอันสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย

ชัยอนันต์ เห็นว่า ในแนวคิดพหุนิยมนี้ จะมองว่า รัฐ ประกอบด้วย ระดับชั้นทางการเมือง มีผู้มีอำนาจมากที่สุด และผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า ลดหลั่นกันลงไป และบุคคลชั้นนำทางการเมือง ในระดับต่าง ๆ (เช่น ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น) จะมีอยู่ อย่างกระจัดกระจายทั่วไปในกิจกรรมต่าง ๆ และมีทรัพยากรทางการเมือง (หรือสามารถเข้าถึง ทรัพยากรทางการเมือง) มากกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม ดังนั้นอำนาจทางการเมืองจึงมีการกระจายตัว มากกว่าที่จะกระจุกตัวอยู่ที่ศูนย์อำนาจใด ศูนย์อำนาจหนึ่ง

นอกจากนี้ ชัยอนันต์ ยังมองว่า นอกเหนือ ไปจากปัจเจกบุคคลแล้ว กลุ่มคนที่มีผลประโยชน์ ร่วมกันเป็นหน่วยทางสังคม กลุ่มเหล่านี้มีพลังมากพอ ที่จะกดดันรัฐบาลและข้าราชการให้ดำเนิน นโยบายและปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องกับ ความต้องการของกลุ่ม โดยเหตุนี้รัฐและรัฐบาล

ตลอดจนกลไกของรัฐ (ระบบราชการ) จึงอยู่ภายใต้
พลังการควบคุมและกดดันจากสังคม

โดยสรุปแล้ว ชัยอนันต์ มองว่า แนวคิดแบบ
พหุนิยมนี้ มีจุดเน้นที่พลังทางการเมืองของกลุ่ม
หลากหลาย ปฏิเสธอำนาจรัฐ และเห็นว่าผู้นำ
ทางการเมืองถูกจำกัดการใช้อำนาจโดยพลังของ
กลุ่มต่างๆในสังคมที่กดดันอยู่ตลอดเวลา

นักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่ได้กล่าวถึงแนวคิด
พหุนิยมไว้อย่างน่าสนใจ ก็คือ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม
(2545 : 45-47) โดย สมศักดิ์ มองว่า แนวคิดพหุนิยมนี้
เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยจะมี
เสถียรภาพได้ก็ต่อเมื่อระบบสังคมมีกลุ่มชนชั้นนำ
อยู่หลายกลุ่ม โดยที่แต่ละกลุ่มต่างแข่งขันกัน
อำนาจทางการเมืองมีลักษณะกระจายตัวไปสู่กลุ่ม
ต่าง ๆ จนทำให้แต่ละกลุ่มมีอำนาจใกล้เคียงกัน
หรือไม่ห่างกันมากนัก

สมศักดิ์ ได้มองว่า แนวคิดพหุนิยมนี้ตระหนักถึง
ความแตกต่างทางสังคม ที่มีการแบ่งแยกคน
ออกเป็นชนชั้น ศาสนา กลุ่มอาชีพ กลุ่มชาติพันธุ์
เพศ และอายุ โดยเชื่อว่าไม่มีกลุ่มใด ๆ ที่มีอำนาจมาก
จนสามารถครอบงำผลประโยชน์ของสังคมได้
และนอกจากนั้นแนวคิดนี้ยังมุ่งอธิบายถึง
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย
ของรัฐโดยผ่านกลุ่มผลประโยชน์ และพรรคการเมือง
ดังนั้นตามมุมมองของแนวคิดพหุนิยมนี้ ระบบ
การเมืองจึงเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่กลุ่ม
อันหลากหลายได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการก่อให้เกิด
ผลกระทบต่อนโยบายของรัฐ

ส่วนทางด้าน Roskin (1997 : 84-85) เห็นว่า
แนวคิดพหุนิยมนี้ คือการมองว่า ในการปกครองนั้น
มิใช่เป็นการปกครองโดยกลุ่มชนชั้นนำเพียง
หนึ่งเดียวเท่านั้น แต่ประกอบไปด้วยกลุ่มเฉพาะทาง
อันหลากหลายในสังคมโดยมีการแข่งขันกัน
ซึ่งการแข่งขันกันนี้เองเป็นการป้องกันบุคคลหรือ
กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในการได้มาซึ่งการเข้าควบคุม
ในระบบการเมือง และการตัดสินใจทางการเมือง

ของรัฐบาล ตามแนวคิดนี้ก็คือ การประสานต่อรอง
ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทั้งนี้ในมุมมองแบบ
พหุนิยมนี้รัฐบาลมีบทบาทในการเป็นเหมือน
ผู้พิพากษา/ผู้ดูแลกฎ ทำหน้าที่สร้างความมั่นใจ
ให้กับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีผลประโยชน์แตกต่างกัน
เหล่านี้ ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม
(Rule of the game)

นอกจากนี้ Roskin ยังมองว่า แนวคิดพหุนิยมนี้
เป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปรียบว่า
ถ้าหากประเทศใดปฏิเสธแนวคิดพหุนิยม ประเทศนั้น
ก็จะประสบกับปัญหาในการสร้างประชาธิปไตย
ด้วย

จากการศึกษาถึงสาระสำคัญหรือจุดเน้นหลัก
เกี่ยวกับแนวคิดพหุนิยมจากนักวิชาการหลาย ๆ
ท่าน ทำให้สามารถสรุปสาระสำคัญของแนวคิด
ดังกล่าวตามทัศนะของผู้เขียน ได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดนี้มีฐานคติในการมองว่า มีกลุ่ม
ต่างๆหลากหลายภายในสังคมที่เกิดจาก
การรวมตัวกันของปัจเจกบุคคล เพื่อเรียกร้อง
ปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มของตน โดยที่
แต่ละกลุ่มนั้นจะมีการแข่งขันกันอย่างเสรี และ
แต่ละกลุ่มนั้นจะมีการเข้าถึงทรัพยากรทางการเมือง
ได้ใกล้เคียงกัน ดังนั้นกลุ่มที่หลากหลายในสังคม
จึงไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

2. กลุ่มต่าง ๆ นี้จะได้รับการยอมรับและ
เคารพซึ่งกันและกัน อันเป็นอิทธิพลสำคัญของ
แนวคิดแบบเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล
และกลุ่มโดยเคารพและไม่ละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน
นอกจากนี้กลุ่มต่าง ๆ ก็จะได้รับ การยอมรับ
การให้ความสำคัญและความเคารพจากรัฐบาล
ด้วยเช่นเดียวกัน

3. เมื่อมีฐานคติในการยอมรับและให้ความสำคัญ
กับกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้นกลุ่มในสังคมจึงสามารถ
มีอิทธิพลเรียกร้อง ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ในระดับต่าง ๆ จากรัฐได้ และรัฐยอมรับฟังและ

พยายามประสานประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด

4. แนวความคิดแบบพหุนิยมให้ความสำคัญกับหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้ความสำคัญกับการกระจายตัวของอำนาจว่า มีอยู่ทุกกลุ่ม ทุกส่วนของสังคมอย่างเสมอภาคกัน อำนาจในการการเมืองจะไม่กระจุกตัวอยู่ที่บุคคลหรือกลุ่มใดเพียงกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ

5. ฐานคติสำคัญของแนวคิดแบบพหุนิยม มองว่า รัฐมีบทบาทจำกัด รัฐหรือรัฐบาลนั้นจะไม่มีบทบาทหรืออิทธิพลในการกำหนดนโยบายหรือมีบทบาทในการชี้นำสังคมมากนัก แต่รัฐจะทำหน้าที่ที่สำคัญเป็นแต่เพียงผู้ดูแลกฎ เปรียบเป็นผู้ควบคุมและประสานการดำเนินการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมสูงสุดเท่านั้น ส่วนบทบาทสำคัญในการชี้นำการเป็นไปของสังคมนั้นเป็นการกระทำอันสำคัญของกลุ่มต่าง ๆ เอง

แนวการศึกษาแบบพหุนิยม มองว่าสังคมนั้นประกอบไปด้วยกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายเป็นจำนวนมาก และแต่ละกลุ่มนั้นไม่มีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันมากนัก แต่ละกลุ่มมีอำนาจคัดค้านกันได้ ใช้หลักเหตุผลในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐได้ใกล้เคียงกัน ดังนั้นลักษณะโครงสร้างสังคมในมุมมองแบบนี้จึงมีลักษณะของความเท่าเทียมกันและไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นที่ชัดเจน

แต่แนวมาร์กซิสต์นั้นมองว่าในสังคมนั้นไม่มีความเท่าเทียมกัน และมีการแบ่งโครงสร้างของสังคมออกเป็นสองชนชั้นด้วยกันคือชนชั้นผู้ปกครอง ผู้ขูดรีด และชนชั้นผู้ถูกปกครอง ชนชั้นที่ถูกขูดรีด โดยแนวคิดแบบมาร์กซิสต์นั้นมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในโครงสร้างทางสังคมนั้นมีลักษณะที่เป็นพลวัต กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงขัดแย้ง ต่อสู้ และล้มล้างกันอยู่ตลอดเวลา

โดยชนชั้นที่เสียเปรียบได้ทำการต่อสู้เพื่อล้มล้างชนชั้นที่เอาเปรียบให้สูญสลายไป

ผู้เขียนมองว่าแนวคิดแบบมาร์กซิสต์นั้นสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมไทยมากกว่าแนวคิดแบบพหุนิยม เพราะสังคมไทยนั้นไม่มีลักษณะที่สอดคล้องตามแนวคิดพหุนิยมที่มองว่ากลุ่มต่างๆ ในสังคมมีความเท่าเทียมกันและสามารถมีอิทธิพลต่อรัฐได้ ทั้งที่ความเป็นจริงของสังคมไทยนั้น มีลักษณะโครงสร้างที่เป็นสังคมนั้นมาโดยตลอดในประวัติศาสตร์นับตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังเห็นได้จากการมีระบบศักดินา ระบบไพร่ ที่เป็นระบบในการแบ่งแยกคนในสังคมออกเป็นชนชั้น และสร้างความไม่เท่าเทียมกันให้เกิดขึ้น (ลิขิต ธีรเวคิน, 2545 : 9-12, 37-40 ; ลิขิต ธีรเวคิน, 2546 : 10, 20, 29, 37) แม้กระทั่งในปัจจุบันนี้สังคมไทยก็ยังคงไม่มีความเท่าเทียมกัน และยังคงมีลักษณะแบ่งแยกเป็นชนชั้นอยู่ดี ดังตัวอย่างที่ผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นในบางเรื่อง เช่น

ความไม่เท่าเทียมกันทางโอกาสทางการเมือง (ใจ อึ้งภากรณ์, มิถุนายน 2547 : 34-35; ใจ อึ้งภากรณ์, สิงหาคม 2547 : 34-35)

ความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิทางเพศ (ใจ อึ้งภากรณ์, มิถุนายน 2547 : 34-35; ใจ อึ้งภากรณ์, กรกฎาคม 2547 : 34-35)

ความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องการเคารพความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ/ศาสนา (ใจ อึ้งภากรณ์, พฤษภาคม 2547 : 34-35)

ความไม่เท่าเทียมกันด้านการเข้าถึงการให้บริการสาธารณสุขของรัฐ (ใจ อึ้งภากรณ์, กรกฎาคม 2547 : 34-35 ; เศรษฐสุยาม, สิงหาคม 2547 : 20-21)

2. แนวความคิดแบบสหการ (Corporatism)

แนวความคิดแบบสหการ หรือ Corporatism มีรากเหง้าความคิดจากกระแสเดียวกันกับแนวคิดพหุนิยม และให้ความสำคัญกับบทบาทของกลุ่ม

เช่นเดียวกัน โดยแนวคิดแบบนี้เชื่อในการประสาน สอดคล้องกันระหว่างผลประโยชน์ทั้งหลาย ในสังคม ซึ่งมีรากฐานอยู่ที่การมีความเห็นพ้อง ต้องกัน อันจะทำให้สังคมเคลื่อนตัวไปโดยอาศัย การร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายไว้ที่วางร่วมกัน (อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 2542 : 59-64)

แนวคิดสหการ นี้มีสาระสำคัญหรือจุดเน้นหลัก ที่สามารถศึกษาได้จากงานของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน เช่น

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2539 : 18-20) กล่าวในหนังสือมองเศรษฐกิจการเมืองไทย ผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ ได้ให้ภาพ ความสำคัญของการเข้ามามีบทบาทของนักธุรกิจ ในระบบการเมือง และได้มีส่วนร่วมใน กระบวนการตัดสินใจของรัฐเป็นอย่างมาก อย่างที่ ไม่เคยมีมาก่อนในอดีต

งานของ อเนก พยายามศึกษาโต้แย้งกับ การศึกษาของ Fred W.Riggs (1966) ที่มองว่า สังคมไทยเป็นสังคมการเมืองแบบ อำมาตยาธิปไตย (Bureaucratic Polity) ซึ่งการกำหนดนโยบาย ของรัฐถูกครอบงำโดยข้าราชการมาโดยตลอด กล่าวคือ ไม่มีพรรคการเมืองที่สามารถควบคุม กำกับและขึ้นาระบบราชการได้อย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็น พรรคการเมืองแบบพรรคเดียวที่ผูกขาด อำนาจเบ็ดเสร็จ หรือพรรคการเมืองในระบบที่มีการ แข่งขัน อย่างอิสระ

กรอบการวิเคราะห์ที่ได้ใช้แนว Corporatism เพื่อศึกษาการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายของนักธุรกิจเป็นการเข้าร่วมใน คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็น ความร่วมมือในลักษณะภาคีรัฐและสังคม ซึ่งเกิดขึ้น ในประเทศไทยสมัย รัฐบาล พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

ประเด็นสำคัญที่ อเนก เสนอมี 3 ประเด็น คือ

1. ในปลายทศวรรษ 1970 สมาคมธุรกิจ ในประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นเป็นกลุ่มผลประโยชน์ นอกพระราชการที่มีความเป็นอิสระและมีการทำงาน

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการแข่งขันกัน อย่างเสรีระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

2. กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ได้ผลักดันให้มีการเพิ่มพูน ความสามารถและประสิทธิภาพของหน่วยงานรัฐ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการดำเนินงานทางธุรกิจ ของกลุ่มตนได้ดีขึ้น

3. เปรียบเทียบความสัมพันธ์ภาคีรัฐ-สังคม แบบเสรีของไทย กับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับ ธุรกิจของไทยที่มีลักษณะที่นำโดยภาครัฐน้อยกว่า ขณะที่เกิดความสัมพันธ์แบบภาคีรัฐ-สังคม แบบเสรี(Corporatism) นั้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่าง พลังอำมาตยาธิปไตยกับพลังนอกราชการ ในระยะหลัง ๆ นี้อยู่ในลักษณะที่ “ทุกฝ่ายได้ ไม่มีใครเสีย”

อเนก มองว่า ในขณะที่ดุลแห่งอำนาจรัฐ กับสมาคมธุรกิจในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอนเอียงไปทางภาครัฐ แต่ในประเทศไทยฝ่ายรัฐและสมาคมธุรกิจต่างก็มี น้ำหนักอยู่ในสมการแห่งอำนาจอย่างค่อนข้าง สมดุลมากกว่าพลังนอกระบบราชการที่มุ่งมั่น เอาจริงเอาจังหรือนายทุนในประเทศสามารถ ควบคุมรัฐบาลได้ในระดับหนึ่ง ในที่สุดก็เกิดขึ้น ในรูปแบบของสมาคมธุรกิจในประเทศไทย

แนวการศึกษาแบบสหการนั้น มองว่า รัฐนั้น เปรียบได้กับกรรมการ (Roskin, et.al., 1997 : 84) ผู้คอยดูแล ควบคุมตัวแสดง อันได้แก่ กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ให้ดำเนินกิจกรรมไปตามกฎที่มีอยู่ เท่านั้น ดังนั้นรัฐจึงมิได้มีบทบาทในการปกครอง มากนัก รัฐเปรียบเสมือนตัวกลางที่คอยจัดการ ผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมให้ลงตัว เท่านั้น

ขณะที่แนวการศึกษาแบบมาร์กซิสต์นั้น มิได้มองเรื่องรัฐที่แตกต่างกัน โดยมองว่ารัฐนั้น เป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองหรือชนชั้น ผู้ชู้ตริด (Ralph Miliband, อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช,

2530 : 53) รัฐดำรงอยู่เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมในการขูดรีดเอาเปรียบที่ชนชั้นปกครองกระทำต่อชนชั้นผู้ถูกปกครองหรือชนชั้นผู้ถูกขูดรีด

ในเรื่องมุมมองที่มีต่อรัฐ ในทัศนะของผู้เขียนนั้นเห็นว่า แนวคิดแบบมาร์กซิสต์นั้นเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับโลกในความเป็นจริงมากกว่า แนวคิดแบบสหการที่มีความเป็นอุดมคติค่อนข้างมาก เพราะการมองว่ารัฐมีบทบาทจำกัดแค่เพียงทำหน้าที่เป็นตัวกลางหรือกรรมการผู้ดูแลกฎนั้น เป็นการไม่สอดคล้องกับสภาพความจริงของสังคมไทยในยุคปัจจุบันภายใต้บริบทของการเมืองชั่วเดียว (ส.ศิวรักษ์, 2547 : 197-199) ที่รัฐบาลสามารถบริหารงานได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (ประเวศ วะสี, 2547 : 187)

รวมถึงแนวความคิดแบบมาร์กซิสต์นั้น มองรัฐว่ามีบทบาทมากกว่าที่แนวคิดแบบสหการ แต่บทบาทของรัฐในมุมมองนี้คือ บทบาทในการเป็นเครื่องมือในการขูดรีด เอาเปรียบ แสวงหาผลประโยชน์ ของชนชั้นปกครองที่มีต่อชนชั้นผู้ถูกปกครองนั่นเอง ซึ่งผู้เขียนมองว่าแนวคิดเช่นนี้สอดคล้องกับความเป็นจริงของการเมืองไทยมากกว่าแนวคิดแบบสหการ

โดยตัวอย่างเหตุการณ์ที่ชี้ให้เห็นโดยนัยได้ว่ารัฐได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองในการขูดรีดแสวงหาผลประโยชน์ เช่น กรณีที่เรียกกันว่า “การคอร์รัปชันนโยบาย” (ผู้ที่ใช้คำนี้เป็นคนแรกคือ ประเวศ วะสี, อ้างถึงใน สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2547 : 61) เช่น การเก็บภาษีสรรพสามิตกิจการโทรคมนาคม (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2547 : 61-65 ; สุเมธ วงศ์พานิชเลิศ, 2547 : 77-86; กิตติศักดิ์ ปกติ, 2547 : 144-146) การส่งเสริมการลงทุนดาวเทียมไอพีสตาร์ กรณีเร่งรัดการตรากฎหมายปฏิรูประบบราชการ (กิตติศักดิ์ ปกติ, 2547 : 140-142) เป็นต้น

3. แนวคิดชนชั้นนำ (Elitism)

แนวคิดแบบชนชั้นนำ (Elitism) โดยทั่วไปจะมีพื้นฐานความเชื่อร่วมกันว่า ในทุกสังคมจะมีชนชั้นของบุคคลผู้เหมาะสมที่จะเป็นผู้ปกครองเพียงชนชั้นเดียว มีคุณสมบัติพิเศษในด้านทักษะและลักษณะทางศีลธรรม ที่จำเป็นต่อการปกครองรัฐ (อนุสรณ์ ลีมนณี, 2542 : 65-70)

แนวคิดชนชั้นนำ นี้มีสาระสำคัญหรือจุดเน้นหลัก ที่สามารถศึกษาได้จากงานของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน เช่น

กลุ่มนักวิชาการที่เน้นวิพากษ์ระบบชนชั้นนำในสังคมเน้นการศึกษาบทบาทของชนชั้นนำในการครอบงำสังคมเพื่อรักษามลประโยชน์ของตน แนวคิดนี้พัฒนาขึ้นในสหรัฐอเมริกา โดยนักวิชาการ เช่น C.Wright Mill

Mill (1956) ศึกษาชนชั้นนำผู้มีอำนาจ (Power Elite) ในสังคมอเมริกา อันได้แก่ กลุ่มคนในตำแหน่งสำคัญหรือวงการคนชั้นสูงทางธุรกิจ การเมือง และการทหาร ซึ่งมีอำนาจตัดสินใจในประเด็นหลักของสังคม และมีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอยู่อย่างใกล้ชิด ผลการศึกษาของ Mills ไม่เพียงสนับสนุนแนวคิดของตัวแบบชนชั้นนำอย่างชัดเจน แต่ยังยอมรับกันในหมู่นักวิชาการสายมาร์กซิสต์อีกด้วย (อนุสรณ์, 2542 : 81) ในขณะเดียวกันการตีความเกี่ยวกับอำนาจของชนชั้นนำ ในสังคมของเขายังถูกวิจารณ์อย่างกว้างขวางโดยนักสังคมศาสตร์สายพหุนิยมโดยเฉพาะ Talcott Parsons (1994) (อนุสรณ์, 2542 : 81)

นักวิชาการอีกท่านที่ทำการศึกษา ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจ คือ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ

จักรกฤษณ์ (2517) มุ่งศึกษาเปรียบเทียบว่ากลุ่มบุคคลใด ที่เป็นชนชั้นนำที่มีอำนาจ และมีคุณสมบัติที่ได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำในการปกครองชุมชน ผลการศึกษาพบว่าเทศบาลที่ทำการศึกษามีชนชั้นนำของชุมชน คือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสำคัญในชุมชน โดยมี

คุณสมบัติสำคัญ คือ มีรายได้ครัวเรือนสูง เมื่อเฉลี่ยต่อปี มีกรรมสิทธิ์ที่ดินมาก มีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ มีภาวะผู้นำในการแสดงความคิดเห็น และเป็นเครือข่ายกับชนชั้นนำเก่า ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับชนชั้นนำมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะความสัมพันธ์ ในกลุ่มชนชั้นนำระดับสูง ส่วนลักษณะโครงสร้างอำนาจของชุมชน ที่ทำการศึกษามีลักษณะเป็น พีระมิด โดยชนชั้นนำจำนวนน้อยที่อยู่ในตำแหน่งสูงสุดของพีระมิด และเป็นผู้ผูกขาดการใช้อำนาจรวมถึงการตัดสินใจของสังคมไว้ทั้งหมด โดยบุคคลเหล่านี้จะเป็นบุคคลที่มีบทบาทสูง ในเทศบาลที่ทำการศึกษา

หากว่า ในมุมมองแบบมาร์กซิสต์ มองว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจนั้นเกิดขึ้น จากการขูดรีดและเอาเปรียบโดยชนชั้นนายทุนหรือชนชั้นผู้ปกครอง เพื่อให้ได้มาซึ่ง “กำไรและมูลค่าส่วนเกิน” จนถึงที่สุดแล้วก็จะเกิดการต่อสู้เพื่อล้มล้างการขูดรีดและเอาเปรียบให้หมดสิ้นไป

ผู้เขียนมองว่า มุมมองแบบมาร์กซิสต์นั้น มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมไทย มากกว่ามุมมองแบบชนชั้นนำ ทั้งนี้เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจในสังคมไทยนั้นมิได้มีการแข่งขันอย่างเสรีตามมุมมองแบบพหุนิยมและแบบสหการแต่อย่างใด แต่ในสังคมไทยนั้นมีการเอาเปรียบและผูกขาดผลประโยชน์โดยกลุ่มคนจำนวนน้อยเพียงไม่กี่กลุ่มในสังคมเท่านั้น (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2547 : 91-133)

นอกจากนี้ยังมี ตัวอย่าง ปัญหาทางเศรษฐกิจของชนชั้นกรรมาชีพ ที่เกิดจากการถูกขูดรีดและเอาเปรียบในสังคมไทยบางกรณี เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการไร้ที่ดินทำกิน การไร้ที่อยู่อาศัย (อุเชน เชียงเสน, 2546 : 36-46; บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2546 : 68-92) การรวมตัวของแรงงานไทย เพื่อแก้ปัญหาที่ไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐ เป็นต้น

(คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย : หมุดหมายใหม่ขบวนการกรรมกร, 2546 : 14-17)

ตามที่คุณเขียนได้นำเสนอถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างแนวการศึกษาแบบพหุนิยม, แบบสหการ, แบบชนชั้นนำ ทำให้ได้ข้อสรุปว่า แนวการศึกษาแบบมาร์กซิสต์นั้นมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองไทยมากกว่าแนวคิดแบบพหุนิยม, สหการ, ชนชั้นนำ ทั้งนี้เพราะแนวการศึกษาแบบมาร์กซิสต์นั้นมิมองหรือแนวคิดที่สอดคล้องกับสถานะที่เป็นอยู่จริงของสังคมไทยในหลาย ๆ ประการดังกล่าวข้างต้น ในขณะที่แนวการศึกษาแบบพหุนิยม, แบบสหการ, แบบชนชั้นนำนั้นมีความเป็นอุดมคติค่อนข้างสูงและไม่สอดคล้องกับสถานะของสังคมไทยแต่อย่างใด

จากที่คุณเขียนได้กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับแนวการศึกษาต่าง ๆ ผู้เขียนเลือกที่จะนำเสนอถึงภาพรวมและจุดสนใจ หรือมุมมองหลักที่เกี่ยวกับ “รัฐทุนนิยม” ของแนวมาร์กซิสต์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเทศบาลนครแถบภาคกลางตอนล่างต่อไป

แนวคิดแบบมาร์กซิสต์ (Marxism) นั้นเป็นแนวคิดทางการเมืองที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) นักปรัชญาชาวเยอรมัน (Collins, Cobuild Advanced Learner's English Dictionary, 2003 : 881) ซึ่งมี แก่นความคิดหนึ่งที่สำคัญคือ เรื่องชนชั้นทางสังคม (Social Class) และการต่อสู้ระหว่างชนชั้นที่เป็นเจ้าของกับชนชั้นที่ไม่ได้เป็นเจ้าของ ในเรื่องการถือครองปัจจัยการผลิต

Roskin (1997 : 105-107) เห็นว่าแนวความคิดของมาร์กซ์ เป็นแนวคิดสังคมนิยมที่มีลักษณะทางอุดมการณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ส่วนที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ได้แก่ แนวคิดว่าด้วยเรื่องการถือครองปัจจัยการผลิต, แนวคิดว่าด้วยเรื่องชนชั้นทางสังคม

และแนวคิดด้วยเรื่องประวัติศาสตร์ โดยจะได้ขยายความดังต่อไปนี้

1. “แนวคิดด้วยเรื่องเศรษฐกิจ” ในเรื่องเศรษฐกิจนี้ มาร์กซ์ได้มุ่งความสนใจไปยังเรื่อง “มูลค่าส่วนเกิน” (Surplus value) หรือสิ่งที่ผู้คนทั่วไปเรียกว่า “กำไร” นั่นเอง

มาร์กซ์ เห็นว่า ไม่มีความยุติธรรมในเรื่องของมูลค่าส่วนเกินนี้ เพราะแรงงานผู้ซึ่งทำหน้าที่ในการผลิต กลับได้รับผลตอบแทนแค่เพียงเศษเสี้ยวของมูลค่าของสิ่งที่เขาผลิตได้เท่านั้น

มาร์กซ์ มองว่า ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้น ได้เค้นเอาสินค้าไปจำหน่ายในตลาด โดยที่ประชากรส่วนใหญ่ ซึ่งมาร์กซ์เรียกว่า “ชนชั้นกรรมาชีพ” หรือ “Proletariat” (พฤติสาณ ชุมพล, 2546 : 289) นั้นไม่สามารถที่จะซื้อสินค้าเหล่านั้นได้ อันจะนำไปสู่ภาวะผลผลิตล้นเกิน เพราะสินค้าไม่สามารถจำหน่ายได้หมด ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว มาร์กซ์เห็นว่า จะนำไปสู่ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ยิ่งใหญ่จนทำลายระบบทุนนิยมได้เลยทีเดียว

โดยทั่วไปแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่ามาร์กซ์ ให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ก็คือ แนวคิดเรื่อง “หลักเศรษฐกิจกำหนด” (Economics Determinism) กล่าวคือ เศรษฐกิจนั้นเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการมีอิทธิพลต่อสังคมในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็น ในด้านการเมือง การศึกษา ศาสนา ประชญา หรือแม้แต่ศิลปวัฒนธรรมก็ตาม (อานนท์ อาภาภิรม, 2528 : 108)

ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การกล่าวว่า แนวความคิดมาร์กซิสต์เป็นความคิดแบบเศรษฐกิจกำหนด (Economic Determinism/ Economism) โดยนักวิชาการส่วนใหญ่ นั้นเป็นการกล่าวหาแนวคิดมาร์กซิสต์ที่อาจคลาดเคลื่อน โดยผู้เขียนเห็นว่า ในความเป็นจริงแล้ว นักคิดมาร์กซิสต์ที่เชื่อในหลักเศรษฐกิจกำหนดนั้น เป็นเพียงบางพวกเท่านั้น เช่น เคาทส์ลีย์ และ

เบอร์นสไตน์ นักคิดพวกนี้เชื่อว่าเศรษฐกิจนั้น จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ โดยมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป แตกต่างมาร์กซิสต์อีกส่วน อาทิ เลนิน, เหมา เจ๋อตง, เซ กวารา และฟิเดล คาสโตร นั้น ไม่ได้เป็นพวกเศรษฐกิจกำหนด เพราะเขาเหล่านั้น พยายามที่จะปฏิวัติเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เหตุผลหนึ่งของการพยายามเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ก็เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ก็เพราะความเข้าใจในเรื่องของวัตถุนิยมวิภาษวิธี (Dialectical Materialism) ที่จิตก็มีพลังในการเปลี่ยนแปลงวัตถุได้ด้วย ทั้งนี้ เลนิน เองก็เคยกล่าวไว้ชัดเจนว่า “จิตสำนึกของมนุษย์นั้นไม่เพียงแต่สะท้อนภาพของโลกในทางวัตถุเท่านั้นแต่ยังสามารถสร้างสรรค์สรรพสิ่งได้ด้วย” (David McLellan, Marxism after Marx, 1979 : p. 108)

สรุปได้ว่า วิภาษวิธีในบริบทนี้อาจเข้าใจได้ว่าเป็น Creative Reflection (การสะท้อนภาพปัญหาโดยสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาด้วย – คำว่า creative reflection นี้เป็นคำของ รศ.สุชาย ตรีรัตน์ แห่งภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) นอกจากนี้ตัวอย่างงานที่กล่าวยืนยันได้ว่า มาร์กซ์นั้นไม่ได้เป็นผู้ที่เชื่อในเศรษฐกิจกำหนดอย่างกลไก (Richard W. Miller, Analyzing Marx Morality, Power and History, 1984 : p. 9, 227)

2. “แนวคิดด้วยเรื่องชนชั้นทางสังคม” Roskin (1997 : 105) เห็นว่าเรื่องชนชั้นทางสังคมนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งตามแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ โดยมาร์กซ์มองว่าในสังคมทุกสังคมนั้น ได้ถูกแบ่งเป็น 2 ชนชั้น ชนชั้นหนึ่ง คือ ชนชั้นขนาดเล็กของคนจำนวนน้อยที่เป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิต และอีกชนชั้นหนึ่ง คือ ชนชั้นขนาดใหญ่ของประชากรส่วนใหญ่ที่ต้องทำงานเพื่อชนชั้นขนาดเล็ก สังคมแต่ละสังคมได้ดำเนินไปภายใต้การบงการของชนชั้นที่เหนือกว่า ซึ่งเป็นชนชั้นผู้จัดตั้ง

กฎหมาย ศิลปะ และการออกแบบโดยมีความต้องการรักษาไว้ซึ่งอำนาจของชนชั้นของตน แนวคิดเรื่องชนชั้นในสังคมนี้มาร์กซ์และ เองเกล เพื่อนของเขาได้อธิบายไว้ใน “The Communist Manifesto” (อ้างถึงใน โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์, 2546 : 60; อานนท์ อาภาภิรม, 2528 : 109; David Macey, 2000 : 183 - 242; ใจ อึ้งภากรณ์ และคณะ, 2545 : 9-51) โดยได้อธิบายว่า ตลอดเวลา ในประวัติศาสตร์นั้น เป็นเรื่องของ การต่อสู้ระหว่างชนชั้นเรื่อยมา โดยชนชั้นหนึ่งกดขี่รูดนาทาเร้นอีกชนชั้นหนึ่ง โดยสาเหตุที่ชนชั้นหนึ่งสามารถขูดรีดอีกชนชั้นหนึ่งได้นั้น ก็เนื่องจากเรื่องปัจจัยเศรษฐกิจ อุดมการณ์ และการเมืองนั่นเอง ชนชั้นใดเป็นผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต ชนชั้นนั้นก็จะเป็ชนชั้นที่มีอำนาจในสังคม

3. “แนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องประวัติศาสตร์” มาร์กซ์ได้นำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจ และชนชั้นทางสังคมดังที่ได้กล่าวไป มาใช้ในการอธิบาย การเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ ซึ่งในการอธิบายดังกล่าวนี้ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานเรื่อง “เศรษฐกิจ” เป็นหลัก โดยความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคมนั้นได้เกิดขึ้นเพราะปัญหาเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก อันทำให้เกิดการปฏิวัติ/ต่อสู้เพื่อล้มล้างชนชั้นที่เอาเปรียบ และเปลี่ยนแปลงรูปแบบสังคมไป นับจากสังคมดั้งเดิม ไปจนถึงสังคมสุดท้าย คือสังคมคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นสังคมที่ไม่มีชนชั้น ไม่มีการเอาเปรียบกัน และไม่มีปัญหาในทางเศรษฐกิจอีกต่อไป (Roskin, 1997 : 107) แนวคิด/แนวการศึกษาแบบมาร์กซิสต์ เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจ และเป็นการมองหรือให้ความสนใจกับเหตุการณ์แบบวัตถุนิยม (Materialism) กล่าวคือให้ความสนใจในเรื่องของการทำมาหากิน การดิ้นรนเพื่อมีกิน เพื่อดำรงชีวิตอยู่ หรือกล่าวอีกอย่างก็คือ วัตถุนิยมนั้น เป็นการมองว่าสิ่งของวัตถุต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด

ความคิด และมีอิทธิพลเหนือการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม และทุกสิ่งในสังคม (โกวิทย์ วงศ์สุรวัฒน์, 2546 : 59)

การนำวัตถุนิยมมาใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมนี้เรียกว่า “วัตถุนิยมประวัติศาสตร์” (Historical Materialism) (บุญศักดิ์ แสงระวี, 2544 : 9 ; David Macey, 2000 : 183-184) ซึ่งเป็นการมองว่าประวัติศาสตร์นั้นถูกสร้างโดยมนุษย์เอง มีชี้อิทธิพลชาติหรือโดยประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของแต่อย่างใด (ริอูส, ม.ป.ป. : 124-136)

นักวิชาการมาร์กซิสต์ในสหรัฐในช่วงต้นทศวรรษ 1970 แบ่งทฤษฎีรัฐแนวมาร์กซิสต์และนีโอมาร์กซิสต์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ทฤษฎีที่ถือว่ารัฐเป็นเครื่องมือของชนชั้นนายทุน (Instrumentalism) ทฤษฎีที่มองว่ารัฐถูกกำหนดโดยโครงสร้างของระบบทุนนิยม (Structuralism) และทฤษฎีรัฐแนวมาร์กซิสต์เฮเกล (Hegelian-Marxist Perspective) ซึ่งเน้นหนักการศึกษาถึงปัจจัยด้านอุดมการณ์ ความสำนึกในชนชั้น และความชอบธรรม (Gold et. al, 1975 : 37-41 อ้างใน อนุสรณ์ ลิมมณี, 2547)

แนวการแบ่งกลุ่มทฤษฎีรัฐแบบนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่ามีลักษณะแคบเกินไปจนไม่อาจจะครอบคลุมทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีอยู่ และไม่อาจจะจำแนกความแตกต่างระหว่างทฤษฎีได้เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแบ่งกลุ่มระหว่างกลุ่มทฤษฎีแรกกับกลุ่มที่สองนั้น เป็นการแบ่งกลุ่มโดยมองที่ประเด็นปลีกย่อยมากกว่าเกณฑ์ที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นการแบ่งกลุ่มโดยมองเฉพาะด้านการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐว่าเป็นการกำหนดโดยรับอิทธิพลจากชนชั้นนายทุนโดยตรง หรือการกำหนดโดยอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้างชนชั้นและการผลิตแบบทุนนิยม

อันที่จริงการแบ่งในแง่นี้เป็นผลโดยตรงจากการถกเถียงเชิงวิชาการเกี่ยวกับแนวการศึกษา

แบบมาร์กซิสต์ระหว่าง Miliband กับ Poulantzas (Miliband, 1978 ; Poulantzas, 1978) ในงานชิ้นแรก ๆ เกี่ยวกับรัฐของเขา คือ The State in Capitalist Society (1965) Miliband พยายามพิสูจน์ให้เห็นว่า นายทุนนั้นมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานของรัฐโดยตรงโดยอาศัยรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงและการมีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนในงานชิ้นแรกเกี่ยวกับรัฐของ Poulantzas คือ Political Power and Social Classes (1973) นั้น เขามีความเห็นแย้งว่า การที่รัฐรับใช้ผลประโยชน์จากนายทุนนั้น หากใช้เพราะอิทธิพลของนายทุนแต่ละคนไม่ หากเป็นเพราะรัฐดำเนินการไปภายในกรอบจำกัดโดยโครงสร้างของระบบทุนนิยมต่างหาก อย่างไรก็ตาม ในงานชิ้นหลัง ๆ ทักษะที่มีต่อรัฐของทั้งสองคนก็ได้เปลี่ยนแปลงไป จนมีความคิดพื้นฐานคล้ายคลึงกันมากทีเดียว

4. รัฐและระบบนายทุน(The states and the capitalist system)

Poulantzas อธิบายว่า รัฐมีคุณลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม คือ รัฐเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบทุนนิยมนั้นยังคงอยู่ เท่ากับว่า รัฐนั้นคือโครงสร้างส่วนบนที่มั่นคงและเอื้อประโยชน์ต่อชนชั้นปกครองและยังคงสถานะของพวกผู้มีอำนาจไว้เหมือนเดิม ส่วนภูมิหลังของผู้หน้านั้นเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น เพราะกิจกรรมที่ผู้มีอำนาจในรัฐกระทำลงไปเพื่อผลประโยชน์ของนายทุนภายใต้ระบบทุนนิยม (Haralambos, 2004 : 557)

5. อิสระเชิงสัมพัทธ์ (Relative autonomy)

Poulantzas กล่าวว่า “รัฐทุนนิยมนั้นในบางโอกาส...จะเอื้อประโยชน์สูงสุดแก่ชนชั้นนายทุน เมื่อชนชั้นนายทุนไม่ได้เป็นชนชั้นปกครอง นั่นคือ สมาชิกในกลุ่มจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในการกำหนดทิศทางการบริหารงานของรัฐ” (Haralambos, 2004 : 557-559)

Poulantzas อธิบายอีกว่า ในบางขณะชนชั้นนายทุนไม่ได้บริหารงานภาครัฐโดยตรง แต่พวกเขาจะทำไปเพื่อผลประโยชน์ให้กับระบบทุนนิยมในระยะยาว และรัฐในบางโอกาสก็เป็นอิสระจากอิทธิพลของชนชั้นนายทุน นั่นหมายถึง รัฐอาจปกครองโดยชนชั้นนายทุนก็ได้ หรืออาจเป็นเพียงกลุ่มย่อยทางชนชั้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรืออาจเกิดการตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มย่อยทางชนชั้นบางกลุ่มซึ่งรวมตัวเป็น กลุ่มอำนาจ (power bloc) เข้าบริหารงานภาครัฐก็ได้ กล่าวคือ

1. ชนชั้นนายทุนในบางกรณีไม่ได้เป็นอิสระจากรัฐ อีกทั้งยังมีความขัดแย้งและมีผลประโยชน์ที่แตกต่างกับอุดมการณ์ของรัฐ

2. ในบางกรณีการที่ชนชั้นนายทุนเข้าไปกำหนดทิศทางการนโยบายรัฐโดยตรง อาจจะทำให้ระบบอ่อนแอลงและยังจะทำให้เกิดการขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์อย่างรุนแรงและชัดเจนมากยิ่งขึ้นกับชนชั้นกรรมาชีพ

3. เหตุที่ไม่กำหนดทิศทางของรัฐโดยตรง ก็เพื่อไม่ให้มีการประท้วงอย่างรุนแรง

4. รัฐนำเสนอตัวเองในนามตัวแทนของประชาชน ผลประโยชน์สาธารณะ ดังนั้นในเชิงอุดมการณ์เขาจึงปิดบังผลประโยชน์ที่แท้จริงไว้ นั่นคือ ผลประโยชน์เพื่อกลุ่มนายทุน

อาจกล่าวโดยสรุปว่า อิสระสัมพัทธ์ของรัฐมีมิติ ในด้านต่าง ๆ เช่น อิสระจากชนชั้นนายทุนทั้งชนชั้น, อิสระจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ, อิสระจากอุดมการณ์และอิสระจากสังคม เป็นต้น

6. แนวคิดเครื่องมือในการกดขี่โดยรัฐ (Repressive and ideological state apparatus)

Poulantzas มีความเห็นต่าง Miliband (Haralambos, 2004 : 557-558) ในเรื่องการสร้างความชอบธรรมเพราะเขามองไปมากกว่านั้นคือ การสร้างความชอบธรรมต้องมีความสัมพันธ์กับรัฐ Poulantzas ให้ความหมายของรัฐกว้างกว่า Miliband โดยมองว่า รัฐเป็น

เครื่องมือในการกดขี่บังคับ เช่น รัฐบาล, กองทัพ, หน่วยงานตำรวจ เป็นต้น และยังมีเครื่องมือในเชิงอุดมการณ์ เช่น โบสถ์ วัด พรรคการเมือง เป็นต้น และเขายังมองว่า ครอบครัวยังเป็นส่วนหนึ่งของรัฐด้วยโดยให้เหตุผลดังนี้

1. ครอบครัวยังเหมือนสถาบันต่าง ๆ ในรัฐที่คอยกดขี่ และสถาบันครอบครัวก็มีความสำคัญกับระบบทุนนิยมมาก หากไม่มีครอบครัวก็จะทำให้ชนชั้นกรรมาชีพพัฒนาจิตสำนึกที่ทำลายหรือตั้งคำถามกับระบบทุนนิยมได้

2. เครื่องมือทางอุดมการณ์สัมพันธ์กับเครื่องมือที่ใช้ในการกดขี่ด้วย

3. เขาแย้งว่าการเปลี่ยนแปลงในเครื่องมือการกดขี่ของรัฐจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเครื่องมือในเชิงอุดมการณ์ด้วย

4. เขาเห็นว่าแนวคิดคอมมิวนิสต์สุดขั้วต้องการกำจัดสถาบันหลัก อย่างเช่น ครอบครัว เป็นต้น

โดยสรุป Poulantzas มีแนวคิดที่ว่า รัฐจะสร้างกลไกบางอย่างที่ทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่ (ชนชั้นกรรมาชีพ) ไม่สำนึกถึงการกดขี่ที่ตนเองได้รับ เช่น ครอบครัว วัด โรงเรียนและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เป็นต้น โดยรัฐทุนนิยมไม่จำเป็นต้องปกครองโดยชนชั้นนายทุนเท่านั้น ซึ่งกลุ่มชนชั้นนายทุนอาจส่งตัวแทนไปปกครองเพื่อยังประโยชน์แก่ระบบทุนนิยม อีกทั้งรัฐก็มีอิสระเชิงสัมพัทธ์คือการที่ รัฐเป็นองค์กรที่ไม่จำเป็นต้องทำตามความต้องการของนายทุนเพียงอย่างเดียว รัฐมีอิสระในการดำเนินการของรัฐบางประการ แต่ทั้งหมดนั้นยังคงทำไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์โดยทั่วไปของระบบทุนนิยม (general interest of capital) นั่นเอง

7. แนวคิดเรื่องกลุ่มย่อยของชนชั้นในระบบทุนนิยม (Fraction)

แนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องชนชั้นทางสังคม โดย Roskin (1997 : 105) เห็นว่าเรื่องชนชั้นทางสังคมนี้

เป็นเรื่องที่มีความสำคัญตามแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ โดยมาร์กซ์มองว่าในสังคมทุกสังคมนั้นได้ถูกแบ่งเป็น 2 ชนชั้น ชนชั้นหนึ่ง คือ ชนชั้นขนาดเล็กของคนจำนวนน้อยที่เป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิต และอีกชนชั้นหนึ่ง คือชนชั้นขนาดใหญ่ของประชากรส่วนใหญ่ที่ต้องทำงานเพื่อชนชั้นขนาดเล็ก สังคมแต่ละสังคมได้ดำเนินไปภายใต้การบงการของชนชั้นที่เหนือกว่า ซึ่งเป็นชนชั้นผู้เขียนกฎหมายโดยมีความต้องการรักษาไว้ซึ่งอำนาจของชนชั้นของตน

แนวคิดเรื่องชนชั้นในสังคมนี้นับว่ามีมาร์กซ์และเอนเกลได้อธิบายไว้ใน “The Communist Manifesto” (อ้างถึงใน โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2546 : 60 ; อานนท์ อาภาภิรม, 2528 : 109 ; David Macey, 2000 : 183,242 ; ใจ อึ้งภากรณ์ และคณะ, 2545 : 9-51) โดยได้อธิบายว่า ตลอดเวลาในประวัติศาสตร์นั้นเป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นเรื่อยมา โดยชนชั้นหนึ่งกดขี่รูดนาทาเร้นอีกชนชั้นหนึ่ง โดยสาเหตุที่ชนชั้นหนึ่งสามารถขูดรีดอีกชนชั้นหนึ่งได้นั้น ก็เนื่องจากเรื่องปัจจัยเศรษฐกิจ อุดมการณ์และการเมืองนั่นเอง ชนชั้นใดเป็นผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต ชนชั้นนั้นก็จะเป็ชนชั้นที่มีอำนาจในสังคม

ในสังคมทุนนิยมนั้นด้วยเหตุที่ ชนชั้นนายทุนหรือกลุ่มชนชั้นย่อยๆของชนชั้นนี้มีบทบาทครอบงำหรือครอบความเป็นใหญ่อยู่ นโยบายของรัฐส่วนใหญ่จึงมักจะสนองต่อผลประโยชน์ต่อชนชั้นดังกล่าว แต่แน่นอนนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อมวลชนโดยทั่วไปคงจะเกิดขึ้นได้ตราบเท่าที่ไม่กระทบต่อการดำรงและการสืบทอดการครอบงำและการขูดรีดทางชนชั้น ดังนั้น Poulantzas จึงเห็นว่า รัฐทำหน้าที่เป็นตัวแทนและคอยจัดระเบียบผลประโยชน์ระยะยาวให้แก่กลุ่มชนชั้นย่อย ๆ ของพวกนายทุนที่ซึ่งรวมตัวกันเป็นกลุ่มอำนาจ(power block) (อนุสรณ์, 2542) รัฐได้สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางการเมือง

(political unity) ให้แก่ชนชั้นที่มีอำนาจครอบงำอยู่ ดังนั้นจึงทำให้ชนชั้นนี้มีอำนาจครอบงำอยู่ได้ (Poulantzas, 1980 : 127; Poulantzas, 1978 : 189)

ในทางตรงกันข้าม รัฐจะพยายามทำให้ชนชั้นที่ถูกครอบงำไม่สามารถรวมตัวกันได้ โดยการทำให้พวกเขาแตกแยกกัน และโดยการใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือครอบงำ สภาพอย่างนี้เรียกว่า รัฐมีสถานะเป็นตัวแทนผลประโยชน์ทางการเมืองของชนชั้นที่มีอำนาจนั่นเอง

จากการศึกษาความหมายของคำว่า fraction สามารถสรุปได้ดังนี้

Class fraction ในความหมายทาง Marxist คือ การจัดแบ่งที่เล็กกว่ากลุ่มทางชนชั้น โดยวัดจากความแตกต่างของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทางอุดมการณ์ รวมถึงความแตกต่างในวิถีชีวิตและความคิดทางการเมือง (Collins, Cobuild Advanced Learner's English Dictionary, 2003 : 82)

Jessop (1990: 199-200) กล่าวว่า กลุ่มที่เข้าร่วมกันนั้นมีความสัมพันธ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและผลประโยชน์ ไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้ง ยังมีลักษณะเข้าควบคุมครอบงำทั้งทางด้านเศรษฐกิจและแนวคิดเพื่อเป็นไปตามผลประโยชน์ของกลุ่มและตนเอง

อนุสรณ์ ลิมมณี (2547) กล่าวว่า ชนชั้นกฎหมายหรือกลุ่มชนชั้นย่อย ๆ ของชนชั้นนี้มีบทบาทครอบงำหรือครองความเป็นใหญ่อยู่ นโยบายของรัฐส่วนใหญ่จึงมักจะสนองต่อผลประโยชน์ต่อ ชนชั้นดังกล่าว แต่่นโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อมวลชนโดยทั่วไปคงจะเกิดขึ้นได้ราบเท่าที่ ไม่กระทบต่อการดำรงและการสืบทอดการครอบงำ และการขูดรีดทางชนชั้น

ไชยันต์ ไชยพร (นสพ.กรุงเทพธุรกิจ) กล่าวว่า ใน The Eighteenth Brumaire มาร์กซ์และสหายนองเกลส์ ได้อธิบาย “lumpenproletariat”

ในฐานะที่เป็น “เศษของชนชั้น” (class fraction) นั่นคือ จะมีสถานะเป็นชนชั้นก็ยังไม่ได้ พวก “เศษชนชั้น” นี้เอง ที่มาร์กซ์และองเกลส์ ชี้ว่าเป็นฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญให้กับ หลุยส์ โบนาปาร์ต ในฝรั่งเศสช่วงปี 1848

ดังจะเห็นได้ว่า การกล่าวถึงเรื่อง Fraction ก็ได้มีการแปลความที่ชัดเจนเท่าใดนัก เช่น อาจแปลว่า กลุ่มชนชั้นย่อย หรือเศษของชนชั้น เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนมองว่าคำแปลเหล่านี้ยังมิได้บ่งบอกลักษณะที่แท้จริงของคำว่า Fraction ตามแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ (ผู้เขียน)

คำว่า Fraction นี้ มีนักวิชาการมาร์กซิสต์ กรุณาให้คำแปลเป็นภาษาไทย คือ ฝ่ายฝ่ายทางชนชั้น ส่วนของชนชั้นและกลุ่มย่อยทางชนชั้น ซึ่งเป็นคำของ รศ.สุชาย ตรีรัตน์ แห่งภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยผู้เขียนเลือกใช้คำแปลที่ว่า “กลุ่มย่อยของชนชั้น” เพราะมีนัยยะบ่งบอกถึงความไม่เป็นเนื้อเดียวกันของแต่ละชนชั้นไม่ว่าจะเป็นชนชั้นนายทุนหรือชนชั้นแรงงานก็ตาม

จากแนวคิดเรื่อง กลุ่มย่อยของชนชั้น ตามแนวทฤษฎีมาร์กซิสต์ อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มที่จัดแบ่งนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างของประเภทปัจจัยการผลิตที่ถือครองเป็นเจ้าของ หรือครอบครองดูแล ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดการจัดชั้นทางสังคม ที่กำหนดโดยความสัมพันธ์ทางอุดมการณ์และการเมือง ซึ่งแนวคิดแบบพุนิยม และแนวคิดแบบชนชั้นนำ มักไม่ให้ความสำคัญกับประเภทของปัจจัยการผลิต ในการกล่าวถึง Fraction จะเป็นการกล่าวถึง Fraction ทางชนชั้น เช่น กลุ่มนายทุนการค้า กลุ่มทุนอุตสาหกรรม กลุ่มทุนธนาคาร และกลุ่มทุนที่ดิน เป็นต้น (Poulantzas, 1979 : 23-24) ส่วนในฝ่ายแรงงานเอง ก็มีกลุ่มย่อยต่าง ๆ อยู่ เช่น กลุ่มแรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มกลุ่มแรงงานการเกษตร กลุ่มพนักงานธนาคาร เป็นต้น

Poulantzas เน้นในเรื่องอิทธิพลของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นที่มีต่อรัฐ ในหนังสือ Political Power and Social Classes เขาเห็นว่ารัฐเป็นสิ่งที่ได้มาโดยแรงบีบคั้น (condensation) จากความสัมพันธ์ ด้านอำนาจระหว่างชนชั้นและกลุ่มย่อยของชนชั้น (classes fraction) (Poulantzas, 1980 : 128-129) ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชนชั้นที่มีอำนาจครอบงำสังคมทุนนิยมนั้น Poulantzas ระบุว่า รัฐไม่ได้มีฐานะเป็นเครื่องมือชนชั้นโดยตรง แต่รัฐก็ไม่ได้มีอิสระในตัวเองอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะรัฐเองไม่ได้มีเอกภาพ แต่ถูกแบ่งแยกออกจากกัน กล่าวคือในตัวของรัฐเองนั้น รัฐมีสภาพขัดแย้งอยู่ภายใน ซึ่งเป็นผลที่เกิดมาจากการขัดแย้งระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มย่อยของชนชั้น ที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นนโยบายของรัฐจึงเป็นผลลัพธ์จากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นที่ดำเนินการอยู่ในรัฐนั่นเอง (Poulantzas, 1980 : 131-134)

โดยสรุป สามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มย่อยของชนชั้นนี้มีลักษณะร่วมคือ กลุ่มที่มีแนวคิดอุดมการณ์ และเศรษฐกิจร่วมกันจึงเข้าร่วมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทางเศรษฐกิจและการเมืองในระบบทุนนิยม กลุ่มย่อยของชนชั้นที่ว่่านี้อาจอยู่ได้ทั้งในชนชั้นนายทุนและชนชั้นกรรมาชีพ

8. ข้อมูลภาคสนาม(Field Research)

การต่อสู้ของกลุ่มทุนอุตสาหกรรมและกลุ่มทุนบริการ-การค้า

ผู้วิจัยขอณาเข้าสู่การอธิบายให้เห็นถึงพฤติกรรมของการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มทุนที่เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้บริหารเทศบาลชุดเก่าและชุดใหม่ โดยในที่นี้จะมุ่งอธิบายตามสมมุติฐานที่ว่า กลุ่มทุนบริการและการค้า (ทุนท้องถิ่น) มีการเคลื่อนไหวในลักษณะของการต่อสู้แข่งขันกับกลุ่มทุนอุตสาหกรรม (ทุนระดับชาติ) ที่แผ่ขยายอำนาจทุนเข้ามาในระดับท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้ก็คือเทศบาลนคร

นั่นเอง โดยการต่อสู้ของกลุ่มทุนบริการและการค้านี้ก็มีไว้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มทุนตนเองในพื้นที่เทศบาลให้คงอยู่ มิให้กลุ่มของตนเองต้องถูกเบียดขับ หรือถูกกดขี่จากกลุ่มทุนอุตสาหกรรม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองในระดับท้องถิ่น ในอดีตนายทุนท้องถิ่นที่สร้างขยายอาณาจักรทางเศรษฐกิจ และอิทธิพลของตนเอง มักจะใช้วิธีการโดยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรืออยู่เบื้องหลังให้การสนับสนุนนักการเมืองคนใดคนหนึ่งให้ลงรับสมัคร ทั้งนี้ได้อาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจและเครือข่ายในท้องถิ่น และจังหวัดต่าง ๆ ที่ตนกุมอำนาจอยู่เป็นเครื่องมือช่วยเหลือ ซึ่งการครอบครองอำนาจทางการเมืองหรือการเป็นนักการเมืองนั้นก็อาจทำให้ข้าราชการเกิดความเกรงใจ หรือมีช่องทางที่จะสามารถประกอบธุรกิจของตนได้มากขึ้น (ตระกูล มีชัย, 2526 : 102) และเมื่อกลุ่มทุนใดสามารถเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้โดยตรง จะส่งผลให้เกิดปัญหาทางการเมืองการทับซ้อนทางผลประโยชน์ได้ เพราะหากผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายกับกลุ่มธุรกิจที่ให้การสนับสนุนเป็นคนละกลุ่มกัน ก็จะก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนที่ดำเนินนโยบายกับคนที่ประกอบธุรกิจ กล่าวคือ ผู้กำหนดนโยบายมีความอิสระในการกำหนดนโยบาย และกลุ่มอื่นนอกจากกลุ่มธุรกิจสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายได้บ้างซึ่งนั่นก็จะเป็นผลดีทั้งต่อระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจ แต่ถ้าหากนักการเมืองกับกลุ่มธุรกิจเป็นกลุ่มเดียวกัน ก็จะเกิดปัญหาในแง่ที่ว่ากำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่ออกมาจะทำเพื่อผลประโยชน์ของธุรกิจเป็นสำคัญ (โดยเฉพาะเพื่อธุรกิจของกลุ่มตนหรือกลุ่มที่สนับสนุนตน) ซึ่งช่องว่างของการเข้าถึงอำนาจทางการเมือง และการกำหนดนโยบายของกลุ่มอื่นก็จะหายไป และความมีอิสระในการตัดสินใจก็จะหายไปด้วยนั่นเอง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2549 : 85)

การนำเสนอประเด็นการต่อสู้ทางการเมืองและเศรษฐกิจ ผู้วิจัยจะเริ่มจากการพิจารณาตั้งแต่การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลทั้งชุดเก่าและชุดใหม่ โดยเริ่มจากปี ก่อนปี พ.ศ. 2550-2557 โดยงานศึกษาจะแบ่งพิจารณาออกเป็น 2 ช่วง คือ ผู้บริหารเทศบาลช่วง ก่อนปี พ.ศ. 2550-2557 (กลุ่มทุนอุตสาหกรรม) และผู้บริหารเทศบาลช่วงปี พ.ศ. 2550-2557 (กลุ่มทุนบริการและการค้า) โดยลำดับ ดังนี้

ก่อนที่กลุ่มทุนอุตสาหกรรมจะเข้ามามีบทบาทในการเมืองระดับเทศบาลนั้น กลุ่มทุนบริการและการค้าถือได้ว่าเป็นกลุ่มทุนที่ยึดครองอำนาจในการบริหารงานเทศบาลอยู่เดิม ดังจะเห็นได้จาก การที่นายกเทศมนตรีในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2550-2557 ก่อนที่กลุ่มอำนาจเดิมจะพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในปลายปี พ.ศ. 2549 ให้แก่กลุ่มอำนาจใหม่

จากการลงพื้นที่ที่เทศบาลนคร พบว่า การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลฯ ครั้งนี้ เป็นการประชันกันระหว่าง “กลุ่มพัฒนานคร” นำโดย นาย ก... นายกเทศมนตรีนครคนล่าสุดที่ประกาศจะลงเลือกตั้งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีอีกสมัย กับ “กลุ่มคนรักถิ่น” ที่นำโดย นาย ส... หรือ เอีย ส... อดีต รองนายกเทศมนตรีนคร ซึ่งรับไม่ต่อจาก นาย ป... หรือ เอีย อ... แกนนำกลุ่มคนรักถิ่น และอดีตนายกเทศมนตรีนคร 2 สมัย ซึ่งปัจจุบันคาดว่า จะวางมือทางการเมืองไปแล้ว

กลุ่มพัฒนานคร นำโดย นาย ก... นายกเทศมนตรีนครคนล่าสุด การลงสมัครชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีสมัยหน้าที่กำลังจะมาถึง คาดว่า น่าจะวางตัวทีมงานที่จะเป็นรองนายกเทศมนตรีไว้เหมือนเดิม คือ นาย ท..., นาย ภ... หรือ เอีย อ... ส่วนตระกูล ว... มีบางแหล่งข่าว ระบุว่า อาจจะให้นาย ศ... เจ้าของปั้มน้ำมันเอสโซ่พัฒนา

ลงสมัครเหมือนเดิม อีกด้านหนึ่งแหล่งข่าวระบุว่า นาย ช... บุตรชายของ นาย ส... หรือ เอีย ย... อาจจะกลับมาลงสมัครรองนายกเทศมนตรีทีมเดียวกับ นาย ก... ซึ่งก่อนหน้านี้ได้ลาออกจากตำแหน่งรองนายกเทศมนตรี ไปเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน เพื่อกลับไปดูแลกิจการสินเชื่อเบสท์บาย อย่างไรก็ตาม นาย ก... ยังคงให้นาย ช... ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

สำหรับการเตรียมความพร้อมผู้คัดเลือกตั้งในครั้งนี้ นาย ก... หันมาใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แฉเช่นเฟซบุ๊ก “กลุ่มพัฒนานคร” เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ผลงาน โดยยังคงให้นาย ช... ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ดูแลหน้าเฟซบุ๊ก ซึ่งก่อนหน้านี้เคยประสบความสำเร็จจากเฟซบุ๊กเครือข่ายเฝ้าระวังน้ำท่วมของจังหวัด ขณะที่ในช่วงเดือนมีนาคมที่ผ่านมา นาย ก... ได้นำสมาชิกลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องก่อนจะหมดวาระ

ด้านกลุ่ม “คนรักถิ่น” เปิดตัวด้วยสโลแกน “ผมไม่เคยทิ้งใคร” นำโดยนาย ส... หรือเอีย ส..., นาย ช... หรือ เอีย ต..., นายช... หรือ เอีย ช... อดีตรองนายกเทศมนตรีนคร รวมทั้ง นาย ศ... หรือ เอีย ห... อดีตสมาชิกสภาเทศบาลเขตที่ 1 (โกรกกราก วัดติ๊กมหาขาราม วัดเจษฎาราม คลองกระโจน) และ นาย ส... อัมพรพรชัย หรือ เอีย ต... อดีตสมาชิกสภาเทศบาลเขตที่ 4 (ท่าฉลอม โรงไฟฟ้า คลองบางหญ้า) มีการเตรียมความพร้อมของทีมคนรักถิ่น พบว่า ได้ทุ่มเงินซื้อโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และโทรศัพท์ระบบบอกรับสมาชิกอย่างมหาศาลเคเบิลทีวี แม้จะไม่รู้ว่าเป็นเพราะ นาย ช... เป็นญาติกับ นาย ว... ผู้อำนวยการบริษัท มหาชัยเคเบิลทีวีจำกัดหรือไม่ เพราะก่อนหน้านี้เวลาสมาชิกรับชมข่าวท้องถิ่นช่อง 1 และช่อง 2 มักจะเห็นโฆษณาทีมคนรักถิ่นที่มีน้ำเสียงของนายสุภาพออกอากาศเป็นประจำทุกวันอยู่บ่อยครั้ง

ที่ผ่านมา นาย ส... กับนาย ข... เคยเป็นเทศมนตรีร่วมกับ นาย ป... หรือ เฮีย อ... สมัยที่นาย ส... เป็นนายกเทศมนตรีเมื่อปี 2543 หลังยกฐานะจากเทศบาลเมืองเป็นเทศบาลนคร ซึ่งที่ผ่านมา นาย ส... เป็นนายกเทศมนตรีรวมกัน 6 สมัย ก่อนจะส่งต่อให้ นาย ป... ดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี เมื่อปี 2545 ขณะนั้น นาย ส... มีอายุ 80 ปี

นาย ป... ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี 2 สมัย ตั้งแต่ปี 2545 และปี 2547 โดยมีนาย ข... นาย ส... และนาย ข... ติดสอยห้อยตามเป็นเทศมนตรี กับนาย ต... รวมทั้ง นาย ภ... ที่ภายหลังได้ลาออกจากตำแหน่งรองนายกเทศมนตรี เมื่อปี 2549 ก่อนที่จะย้ายไปอยู่อีกข้างหนึ่ง ภายหลัง นาย ส... ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคชราและมะเร็งปอดเมื่อเดือนเมษายน 2551 เหลือไว้เพียงตำนานนายกเล็กหลายสมัยกว่า 30 ปี และเป็นอดีตนายกสมาคมเทศบาลแห่งประเทศไทยคนแรก การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนคร เมื่อปี 2551 นายประวิทย์ต้องเจอกับ นาย ก... (ก่อนหน้านี้นี้ใช้ชื่อว่า ส...) สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเจ้าของธุรกิจประมง ลงสมัครในนามกลุ่มสารร่วมใจพัฒนา โดยมี นาย ท.. อดีตนายกสมาคมประมงของจังหวัด เป็นผู้ชิงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรี โดยที่ผ่านมานาย ท... เคยลงสมัครชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี เมื่อปี 2547 ด้วยสโลแกน “ถึงเวลาทองต้องมาแทน” แต่สอบตก รวมทั้ง นาย ภ... ที่ผันตัวจากกลุ่มคนรักถิ่น มาอยู่กลุ่มสารร่วมใจพัฒนา และ นาย ข... ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก่อนจะลาออกมา โดย นาย ก... ถูกจับตามองว่าเป็นผู้สมัครที่มีลักษณะ “กระดุกคนละเบอร์” เพราะเป็นผู้สมัครหน้าใหม่ ขณะที่ นาย ป... มีประสบการณ์มาแล้ว 2 สมัย

อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครเมื่อวันที่ 16 มี.ค. 2551 ที่ผ่านมา ผลปรากฏว่าเกิดปรากฏการณ์ “หักปากกาเซียน” เพราะผู้สมัครหน้าใหม่อย่าง นาย ก... ชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนน 10,529 คะแนน ขณะที่ นาย ป... ได้คะแนนเพียง 8,911 คะแนนเท่านั้น ถึงกระนั้นสมาชิกสภาเทศบาลในนามกลุ่มคนรักถิ่น ยังคงเป็นขวัญใจของชาวบ้านอยู่ จึงได้รับเลือกเข้ามาถึง 19 คน โดยกลุ่มสารร่วมใจพัฒนาแทรกเข้ามาได้ 5 คนเท่านั้น

จากการสอบถามประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลนคร ก็พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการเปลี่ยนผู้บริหารชุดใหม่ จึงได้เลือกกลุ่มสารร่วมใจพัฒนา เพราะที่ผ่านมาการบริหารงานของกลุ่มคนรักถิ่นนั้นมีปัญหาหลายเรื่อง ซึ่งจากการที่ นาย ก... เข้ามาบริหารงานในเทศบาลก็พบกับความเปลี่ยนแปลงหลายเรื่อง โดยเฉพาะการปฏิรูปมิติด้านนครเศรษฐกิจ รวมทั้งการแก้ปัญหาน้ำท่วมในช่วงน้ำทะเลหนุน และในช่วงวิกฤตอุทกภัย ปี 2554 ซึ่งมีเสียงชื่นชมจำนวนมากว่าแก้ไขปัญหาได้ทันสถานการณ์

แม้จุดแข็งของ นาย ก...จะเป็นที่รู้จักกันดีสำหรับของคนในพื้นที่ แต่จุดอ่อนในสมัยที่แล้วอยู่ที่สมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มพัฒนานครพยายามนำบุคคลในตระกูลซึ่งเป็นที่รู้จักในเขตเทศบาลเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนานคร เพื่อสู้ศึกเลือกตั้งในครั้งนี้ ได้แก่ นาย ภ... อดีตอาจารย์ชื่อดังลงสมัครในเขต 2 (ตลาดมหาชัย สามร้อยห้อง เดิมบาง ณรงค์มิตร) หรือจะเป็น นาย ณ... ผู้ประนีประนอมศาลจังหวัด ลงสมัครในเขต 3 ซึ่ง ตระกูล ศ. นี้เป็นที่รู้จักกันดีสำหรับชาวบ้านเป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกสภาเทศบาลในสายของกลุ่มพัฒนานครนั้น มีจุดแข็งอยู่ที่เขต 3 (วัดป้อมสะพานปลา ถนนเศรษฐกิจ เทศบาล 8 ค่ายลูกเสือ) ซึ่งมีผู้สมัครที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลนครสมัยล่าสุดมาแล้ว 4 คน ได้แก่ นาย ส..., นาย ส...,

นาย ช... และ นาย จ... อย่างไรก็ตามกลับพบว่า
เขตเลือกตั้งที่ 1 กลับมี นาย ม... ผู้สมัครเพียงคนเดียว
เท่านั้น ที่เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล
ก่อนหน้านี้

ส่วนกลุ่มคนรักถิ่น แม้อาจกล่าวได้ว่ามีจุดแข็ง
อยู่ที่สมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมีเสียงข้างมาก
แต่จุดอ่อนตรงที่ตัวผู้สมัครชิงตำแหน่ง
นายกเทศมนตรีซึ่งเป็นแม่เหล็กสำคัญ หากนำ
นาย ส... เทียบกับ นาย ก... ที่มีผลงานและ
การปรากฏตัวออกสื่อในประเด็นระดับประเทศ
เช่น วิกฤตน้ำท่วมนั้นย่อมเป็นที่รู้จักกันมากกว่า
ส่วน นาย ส...ทำได้เพียงแค่แรงเสริม เช่น แจก
กระสอบทรายเท่านั้น ไม่นับทัศนคติของคน
ในตลาดที่รู้จัก เฮีย ส...เป็นอย่างดี หากเทียบกับ
นาย ป... หรือ เฮีย อ... แกนนำกลุ่มคนรักถิ่น
ก่อนหน้านี้ อย่างหลังก็น่าจะมีบารมีทางการเมือง
มากกว่า

จากข้อมูลข้างต้นนั้นก็พอที่จะสรุปได้ว่า
การเลือกตั้งท้องถิ่น กลุ่มทุนอุตสาหกรรมที่ได้รับ
การสนับสนุนจากพรรคการเมืองระดับชาติ
ไม่สามารถช่วยให้ผู้สมัครในสังกัดได้รับชัยชนะได้
และก่อนหน้านี้ก็ประสบความล้มเหลวไปในการเลือกตั้ง
สมาชิกวุฒิสภาของจังหวัดมาแล้ว ซึ่งเป็นสมาชิก
กลุ่มทุนบริการและการค้า อย่างไรก็ตามการผูกขาด
ทางการเมืองในจังหวัด ยังคงมีการแข่งขันกัน
ภายในกลุ่มทุนเพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้น

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง “กลุ่มทุนและสถานะของ
รัฐทุนนิยมในการเมืองระดับท้องถิ่น” ในครั้งนี้
เป็นการศึกษาถึงการต่อสู้ระหว่างกลุ่มทุนและสถานะ
ของรัฐทุนนิยมในสนามการเมืองของเทศบาล
โดยวัตถุประสงค์ในการศึกษามี 2 ประการ คือ
ศึกษาเรื่องกลุ่มย่อยของชนชั้นในระบบทุนนิยม
(Fraction) ในเทศบาลเมืองแพร่ และอำนาจ
อิสระสัมพันธ์ของรัฐเชิงในระบบทุนนิยม

(Relative autonomy) เพื่อศึกษาลักษณะ
การรวมตัวเป็นเครือข่ายของกลุ่มทุน รวมถึง
การต่อสู้เพื่อยุ่รอดของกลุ่มย่อยทางชนชั้น
ในระบบทุนนิยมไม่ว่าจะเป็น กลุ่มทุนบริการ-การค้า
(ทุนท้องถิ่น) และกลุ่มทุนอุตสาหกรรม (ทุน
ระดับชาติ) รวมถึงสถานะภาพของเทศบาลและ
รัฐส่วนกลางที่อยู่ในระบบทุนนิยม

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แนวความคิด
ทุนนิยมของสำนักมาร์กซิสต์ ในเรื่องกลุ่มย่อย
ทางชนชั้นในระบบทุนนิยม(Fraction) และอิสระ
สัมพันธ์ของรัฐ (Relative autonomy) โดยทั้ง
2 แนวคิดนี้เป็นของ Nicos Poulantzas มาเป็น
กรอบหลักในการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า
ลักษณะการเคลื่อนไหวระหว่างกลุ่มทุน
อุตสาหกรรมและกลุ่มทุนบริการ-การค้า มีลักษณะ
เป็นการเคลื่อนไหวในเชิงการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจรัฐ
คือ อำนาจในการบริหารงานเทศบาลเพื่อปกป้อง
และเป็นฐานทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อก้าว
ไปสู่ในสนามการเมืองที่ใหญ่ขึ้น มีผลประโยชน์
มากขึ้นเช่น สนามการเมืองระดับชาติ นี่คือการเคลื่อนไหวของ
กลุ่มทุนอุตสาหกรรม
ในส่วนลักษณะการเคลื่อนไหวของกลุ่มทุน
บริการ-การค้า ก็มีลักษณะดันรนและต่อสู้เพื่อ
เข้ามามีส่วนในอำนาจทางการเมืองของเทศบาล
เพื่อรักษาส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและ
การเมืองมิให้ลดน้อยลงไปกว่าที่เป็นอยู่ และผล
การต่อสู้ในลักษณะนี้ของกลุ่มทุนท้องถิ่นก็มี
แนวโน้มว่า ยังคงรักษาสัดส่วนผลประโยชน์ของ
กลุ่มตนไว้ได้ ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้ง
นายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลครั้งล่าสุด
กล่าวโดยสรุป จากการนำแนวความคิดในเรื่อง
กลุ่มย่อยของชนชั้นในระบบทุนนิยมและอำนาจ
อิสระสัมพันธ์ของรัฐทุนนิยม ของ Poulantzas
มาใช้ศึกษาในพื้นที่เทศบาลนครในครั้งนี้ ผู้วิจัย
พบว่า แนวคิดในเรื่องกลุ่มย่อยของชนชั้นในระบบ
ทุนนิยม และอำนาจอิสระสัมพันธ์ของรัฐในระบบ

ทุนนิยม มีความเหมาะสมในการอธิบาย
ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่เทศบาลนคร

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ ปกรติ. (2547). 7 ปมปริศนาในยุค
ทักษิณานุวัตร. *รู้ทันทักษิณ*. ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง.
(บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ขอคิดด้วยคน.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2546). *พื้นฐานรัฐศาสตร์กับ
การเมืองในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย. (2546).
หมุดหมายใหม่ขบวนการกรรมกร.
ฟ้าเดียวกัน, 1(2 เมษายน-มิถุนายน), 14-
17.

ใจ อึ๊งภากรณ์ และคณะ. (2545). *อะไรนะลัทธิ
มาร์กซ์ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสือ
ประชาธิปไตยแรงงาน.

ใจ อึ๊งภากรณ์. (2547). รัฐไทยคือต้นเหตุของ
ความรุนแรง ในทัศนะของมาร์กซิสต์. *a day
weekly*, 2(28 พฤษภาคม-3 มิถุนายน), 34-
35.

ใจ อึ๊งภากรณ์. (2547). สภาพของเด็กกอนูบาล ใน
ทัศนะของมาร์กซิสต์. *a day weekly*,
4(11-17 มิถุนายน), 34-35.

ใจ อึ๊งภากรณ์. (2547). ชายแท้ต้องเข้มข้ม ห้าม
กอดจูบก้น ในทัศนะของมาร์กซิสต์. *a
day weekly*, 6(25 มิถุนายน-1กรกฎาคม),
34-35.

ใจ อึ๊งภากรณ์. (2547). การเมืองเรื่องเอดส์ ใน
ทัศนะของมาร์กซิสต์. *a day weekly*,
8(9-15 กรกฎาคม), 34-35.

ใจ อึ๊งภากรณ์. (2547). หมา คนจีน (และผู้หญิง)
ห้ามเข้า! ในทัศนะของมาร์กซิสต์. *a day
weekly*, 10(23-29 กรกฎาคม), 34-35.

ใจ อึ๊งภากรณ์. (2547). โง่งๆ...พรรคมหาชน
ประกาศจุดยืนเรื่องรัฐสวัสดิการ ในทัศนะ
ของมาร์กซิสต์. *a day weekly*, 12(6-12
สิงหาคม), 34-35.

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2517). *บุคคลชั้นนำ
โครงสร้างแห่งอำนาจและการเมือง ใน
ชุมชนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2530). รัฐ. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตระกูล มีชัย. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม
ธุรกิจเอกชน และข้าราชการกับ การ
เมืองไทย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ.

ธเนศวร เจริญเมือง. (2548). *100 ปี การปกครอง
ท้องถิ่นไทย พ.ศ.2440-2540*. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

นิพนธ์ พัวพงศกร. (2547). การผูกขาดในระบบ
ทุนนิยมไทย. *รู้ทันทักษิณ*. ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง.
(บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ขอคิดด้วยคน.

บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2546). เครือข่ายสลัม
4 ภาค : ประวัติศาสตร์และบทเรียน ทัศนะ
วิพากษ์ *ฟ้าเดียวกัน*, 1(3), 68-92.

ประเวศ วะสี. (2547). *รัฐบาลทักษิณกับ
ความรับผิดชอบทางประวัติศาสตร์. รู้ทันทักษิณ*.
ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (บรรณาธิการ).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน.

ประหยัด หงส์ทองคำ. (2523). *การปกครอง
ท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2547). ประชาธิปไตย
ประชาธิปไตย ประชาธรรม. *รู้ทันทักษิณ*.
ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (บรรณาธิการ).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2549). *การต่อสู้ของทุนไทย เล่ม 2 การเมือง วัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2549). ทักษิณมิกส์จะอยู่กับเราอย่างน้อย 10-20 ปี. *ฟ้าเดียวกัน*, 4(ตุลาคม-ธันวาคม), 24.

พฤติสถาน ชุมพล. (2546). *ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิภพ ธงไชย. (2547). *พิษทักษิณ*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก.

ริอัส. (ม.ป.ป.). *มาร์กซ์ฉบับการ์ตูน*. กรุงเทพฯ: สุขนาการพิมพ์.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2545). *การเมืองการปกครองของ ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2546). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิลาวณีย์ เอื้อวงศ์กุล. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเมืองเรณูนคร*. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.

เศรษฐสยาม. (2547). คนรวยเอาเปรียบคนจนในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค เศรษฐศาสตร์การเมือง. *a day weekly*, 14(20-26 สิงหาคม), 20-21.

ส.ศิวรักษ์. (2547). การจรรโลงจริยธรรมภายใต้อำนาจการเมืองชั่วคราว. *รู้ทันทักษิณ*.

ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ขอดิดด้วยคน.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2547) *คอร์ปชั่นนโยบาย. รู้ทันทักษิณ*. ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ขอดิดด้วยคน.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2545). *วิวาทะ 8 แนวคิด ขบวนการแรงงาน NEOCLASSIC MARXISM*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สุเมธ วงศ์พานิชเลิศ. (2547). *อนาคตสื่อสารสารสนเทศไทยในยุคผู้นำดิจิทัล: คิดใหม่ ทำใหม่? รู้ทันทักษิณ*. ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ขอดิดด้วยคน.

สุเมธ ธีรนิติ. (2540). *ความเข้าใจบทบาทของ กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ

สุรสิทธิ์ วชิรขจร. (2535). *เทศบาลไทย ในทศวรรษหน้า: ก้าวไปข้างหน้า แต่ยังไม่ถึงดวงดาว*. *รัฐศาสตร์สาร*, 18 (1 มกราคม-เมษายน).

สุรเชษฐ์ เนยมทัง. (2538). *การเมืองท้องถิ่นของ จังหวัด เชียงใหม่ พ.ศ. 2476-2535*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา สังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

อนก เหล่าธรรมทัศน์. (2539). *มองเศรษฐกิจไทย ผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2539). *ที่มาด้านโครงสร้างของนโยบายความร่วมมือระหว่างรัฐและทุน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.

อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2547). *ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองยุคปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 7.

- กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2528). *รัฐศาสตร์เบื้องต้น*.
กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุเชน เชียงเสน. (2546). ขบวนการคนจนไร้ที่ดิน:
เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน. *ฟ้าเดียวกัน*,
1(4), 36-46.
- อรรถัย กักพล. (2547). ผลประโยชน์ทับซ้อนใน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น *เอกสาร
ประกอบการประชุมวิชาการ รัฐศาสตร์และ
รัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 5* (พ.ศ.
2547). กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ ก๊อปปี้.
- อัศรยา สังข์จันทร์. (2538). *คาร์ มาร์กซ์ ปฏิเสธ
ระบบตลาดหรือไม่*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร
มหาบัณฑิต. ภาควิชาปรัชญา. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- อังกูร สุนกุล. (2540). *ชนชั้นนำและโครงสร้าง
อำนาจชุมชน: การศึกษาเปรียบเทียบ
ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ใน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาปกครอง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- Collins Cobuild Advanced Learner's English
Dictionary. (2003) . *Glasgow : Harper
Collins Publishers.*
- Haralambos,Michael. (2004). *Sociology Themes &
Perspective*. Sixth Edition published in 2004.
by Collins Education.
- Nicos Poulantzas. (1975) . *Classes in
Contemporary Capitalism*. First published
1975. by Western Printing Services Ltd.
- Roskin, Michael G. et. al. (1997). *Sixth edition,
“Chapter5 Democracy in Practice:
Pluralist and Elitist Views”*. *Political
Science : An introduction*. New Jersey :
Prentice Hall.
- Roskin, Michael G. et. al. (1997). *Sixth edition,
“Chapter6 Political Ideologies”*. *Political
Science : An introduction*. New Jersey:
Prentice Hall.

การใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชน

เจตน์ ดิษฐอุตม

สังกัดสำนักงานสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

บทคัดย่อ

กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถาบันการคลังและการใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในบทความนี้เป็น “เครื่องมือ” ในการกำกับติดตามสถานะเศรษฐกิจสังคม (socioeconomic condition) และระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการวัดผลลัพธ์ของการใช้จ่ายภาครัฐว่าช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นหรือไม่ โดยสามารถใช้กรอบการวิเคราะห์ด้านตัวแปรคุณภาพชีวิต ในการบ่งชี้ถึงสถานะเศรษฐกิจสังคมขณะนั้นและที่อาจเป็นในอนาคต ตลอดจนทราบถึงปัญหา และความต้องการที่เกิดขึ้นจริงของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ภาครัฐสามารถออกแบบ และกำหนดบทบาทของหน่วยงาน อัตราค่าจ้าง การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย ตลอดจนหลักเกณฑ์ และวิธีการในการบริหารการเงินการคลัง เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่บ่งชี้ได้ ตัวอย่างเช่น ผลวิเคราะห์สะท้อนว่าบางพื้นที่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านสาธารณสุข รัฐบาล จะสามารถปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายด้านสาธารณสุขให้เหมาะสมและมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้กลุ่มคนพิการหรือคนยากจนสามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้สะดวกขึ้น ฯลฯ จากนั้นเมื่อมีการปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณในแผนงานต่าง ๆ เพื่อสร้างสถานะเศรษฐกิจสังคม ที่เหมาะสม ตอบสนองปัญหา และความต้องการของแต่ละช่วงเวลาแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้กรอบการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาผลลัพธ์ของการใช้จ่ายในแผนงานต่าง ๆ เป็นการกำกับและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินว่าเมื่อมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาใด ๆ แล้วมีการใช้จ่ายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ อันเป็นการกำกับการใช้จ่ายภาครัฐให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุดอยู่เสมอ

คำสำคัญ: สถาบันการคลัง, การใช้จ่ายภาครัฐ, คุณภาพชีวิต

Public Spending and People's Quality of Life

Jate Didthaudom

Investigation and Legal Affairs Bureau, Department Of Provincial Administration

Abstract

The analytical framework of the relation of fiscal institution with public spending and people's quality of life in this article is a 'tool' for supervising and tracking socioeconomic condition as well as the people's quality of life in various aspects. The framework can stipulate indications for the current and future socioeconomic condition in addition to the identification of problems and needs of people living in the area. This enables the government sector to design and specify the institution roles, workforce, fiscal budget allocation including principles and procedures in the administration of the finance to solve the identified problems. For example, in case the analytic results point out the problems of quality of life, government can suitably adjust the fiscal budget in the aspect of public health to solve such problems accordingly, so that the disabled groups or the poor can access such services more conveniently. Additionally, it can be used for budget allocation adjustment in order to create suitable socioeconomic condition. Relevant institution can apply such analytical framework for a budget allocation, to supervise and assess the fiscal budget spending in order to find out if the approved budget allocation can satisfy the objectives of the policy concerning the improvement of people's quality of life. This, therefore, leads to the supervision of public spending resulting in the highest benefit to the people.

Keywords: Fiscal Institution, Public Spending, Quality of Life, Budget Allocation

บทนำ

ตามแนวคิดที่ว่าด้วยเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ (welfare economics) ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เชิงปทัสฐาน (normative economics) (Atkinson, 1982; Musgrave & Musgrave, 1989) ยังคงมีเหตุผลและความจำเป็นเสมอในปัจจุบัน รัฐยังคงทำหน้าที่ในการสร้างสวัสดิการสังคม โดยการกระจายทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี มีสินค้าและบริการสำหรับบริโภคได้อย่างเพียงพอนำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา/สังคมที่อยู่ดีมีสุข (social desirability) (Winch, 1971; Stiglitz, 2000; Rosen, 2002) ตามหลักคตินี้รัฐบาลได้เข้ามาแก้ไขปัญหาคอขวดของตลาด (market failure) (Musgrave & Musgrave, 1989; Rosen, 2002) ให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามแบบพาเรโต โดยจะเห็นได้ว่าหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจและสังคมเริ่มมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จากเดิมที่ทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะเพียงไม่กี่เรื่องมาสู่การแทรกแซงระบบเศรษฐกิจเพื่อจัดสรรทรัพยากร การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการจัดสวัสดิการสังคมอย่างกว้างขวางมีการจัดเก็บภาษีอากรและการใช้จ่ายภาครัฐที่ขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ บางประเทศมีอัตราการขยายตัวที่สูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งอธิบายว่า รัฐบาลมีการใช้จ่ายมากขึ้น สาเหตุสำคัญเนื่องจากการขยายตัวของรายได้อันเกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง และความหนาแน่นของประชากร (urbanization & population density) ส่งผลให้รัฐจำเป็นต้องเข้ามาจัดบริการสาธารณะ การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันโรคระบาด ฯลฯ เป็นต้น ก่อให้เกิดการขยายตัวของการใช้จ่ายภาครัฐมากขึ้นนั่นเอง (Larkey, 1981)

ในบริบทของประเทศไทย มีการจัดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่เป็นไปตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และ พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ประกอบด้วย ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการจัดบริการสาธารณะในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชาติลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น โดยใช้ความร่วมมือกันของหน่วยงานของรัฐในระดับต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามนโยบายของรัฐ ทั้งนี้ตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีการใช้จ่ายภาครัฐอยู่ที่สัดส่วนระหว่าง 17 – 21 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (gdp) และเริ่มมีความตื่นตัว และให้ความสำคัญกับการบริหารงานในระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัด โดยการกำหนดให้จังหวัด และกลุ่มจังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาโดยมองจังหวัดเป็นองค์รวมเพื่อบูรณาการยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการและการประสานงานจากทุกภาคส่วนในจังหวัด ตั้งแต่หน่วยงานราชการส่วนกลาง หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคจนถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถยื่นคำขอจัดตั้งงบประมาณเองได้ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในระดับพื้นที่ (area-based) ในการที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีสังคมที่พึงปรารถนาพร้อมกันในระดับจังหวัดได้

จากปรากฏการณ์และช่องว่างทางวิชาการในบริบทของประเทศไทยที่ผู้เขียนนำเสนอไว้แล้ว จึงทำให้มีข้อสังเกตและเป็นที่มาของคำถามวิจัยของผู้เขียนว่า การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐทั้งในรูปของการมีอยู่ของส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ และการใช้จ่ายของภาครัฐในระดับพื้นที่ (area-based public spending) ได้มีส่วนก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมหรือการยกระดับคุณภาพชีวิตต่อประชาชนมากยิ่งขึ้นหรือไม่ ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอให้

เห็นกรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถาบัน การคลังและการใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิต ของประชาชนที่อาจนำไปสู่ข้อเสนอแนะ อาทิ การกำหนดนโยบายในการจัดสรรงบประมาณ การเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณ ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังอาจนำไปสู่การสร้างความตระหนัก ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสถาบันการคลัง ข้อมูลทางด้านการเงินการคลังของหน่วยงานของ รัฐในระดับต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้สามารถสร้าง คุณภาพชีวิตของประชาชนของไทยได้ดียิ่งขึ้น ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ของสถาบันการคลังและการใช้จ่ายภาครัฐกับ คุณภาพชีวิตของประชาชน

ขอบเขตการวิจัย

ในการพัฒนากรอบการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ของสถาบันการคลัง และการใช้จ่าย ภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชนของ บทความนี้ ผู้เขียนจึงได้พยายามทบทวน บรรณกรรมและสังเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ การวิเคราะห์ทั้งหมด โดยสรุปเพื่อประโยชน์ใน การพัฒนากรอบการวิเคราะห์ให้มีความชัดเจน โดยตัวแปรสถาบันการคลังผู้เขียนได้กำหนดตัว แปรเชิงสถาบันการคลังเข้ามาในการวิเคราะห์ ด้วย เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐซึ่งทำหน้าที่ดูแล ระบบเศรษฐกิจและสังคม บุคลากร วิธีการคิด ทัศนคติของหน่วยงาน ฯลฯ ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจ ใช้ทรัพยากร กำกับ และควบคุมระบบการใช้จ่าย ภาครัฐ จึงน่าจะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต ของประชาชนอย่างรอบด้านมากขึ้น ตามแนวคิด ของ Niskanen (1971: 1973), Williamson (1985) และ North (1981: 1990) เกี่ยวข้องกับการจัดบริการ สาธารณะอันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

โดยไม่ได้พิจารณาเพียงแค่รายจ่ายจริงที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ท้องถิ่นหนึ่ง ๆ แต่เพียงด้านเดียวเท่านั้น ส่วนตัวแปรการใช้จ่ายภาครัฐในประเด็นนี้เป็น ตัวแปรหลักในการวิเคราะห์ ซึ่งผู้เขียนได้กำหนด ตัวแปรรายจ่ายจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมด (actual spending) ให้สามารถวิเคราะห์ได้ชัดเจนถึง ผลลัพธ์ของการใช้จ่ายภาครัฐว่ามีผลต่อคุณภาพ ชีวิตของประชาชน ในการนี้ได้กำหนดตัวแปร ประเภทของการใช้จ่ายภาครัฐซึ่งเป็นการจำแนก เอาไว้ตามแนวปฏิบัติของระเบียบ/กฎหมายที่ เกี่ยวกับการใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐไทย

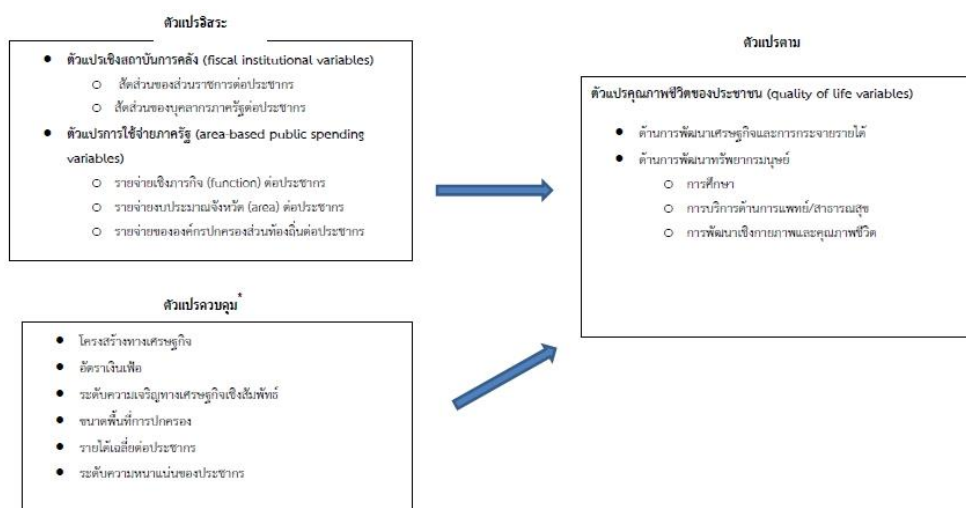
ตัวแปรคุณภาพชีวิตของประชาชน ตัวแปร ตามในการวิเคราะห์นี้ มีหลายตัวแปรที่อธิบาย ถึงสภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน และเป็น ผลอันเกิดขึ้นโดยตรงมาจากการใช้จ่ายภาครัฐ ผู้เขียนจึงได้กำหนดกลุ่มของตัวแปรที่ได้มา จากการวิจัยเชิงประจักษ์ซึ่งได้ทบทวนเอาไว้ ข้างต้น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ (economic development & income distribution) โดย ผู้เขียนเห็นว่าสถาบันการคลังและการใช้จ่าย ภาครัฐมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่ง อาศัยงานวิจัยของ Krueathap (2002) ซึ่ง กำหนดให้มีมิติการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็น ตัวแปรตามด้านหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์ผลของการ กระจายอำนาจทางการคลังที่ส่งผลต่อสวัสดิการ ทางเศรษฐกิจ (economic welfare) ใน ระดับประเทศ และงานวิจัยของ Schuknecht & Tanzi (2005) ที่กำหนดให้มีมิติของเศรษฐกิจ และการจ้างงานเป็นตัวแปรตามกลุ่มหนึ่งที่เป็นผล มาจากการลดลงของรายจ่ายสาธารณะและ สำหรับ 2) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) ผู้เขียนได้ กำหนดกลุ่มของตัวแปรไว้โดยอาศัยงานวิจัยของ Lindaman & Thumaier (1999) และ Krueathap (2002) ซึ่งมีการกำหนดกลุ่มของตัว

แปรด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีกลุ่มย่อยของตัวแปรด้านนี้ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข ฯลฯ เป็นตัวแปรตาม ที่ได้รับอิทธิพลจากการกระจายอำนาจ รวมทั้งงานวิจัยของ Schuknecht & Tanzi (2005) ที่มีการกำหนดตัวแปรด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีกลุ่มย่อยของตัวแปรด้านนี้ เช่น มาตรฐานที่อยู่อาศัย การศึกษา สาธารณสุขฯ เป็นตัวแปรตามที่เป็นผลมาจากการลดลงของรายจ่ายสาธารณะอีกด้วย ทั้งนี้ สำหรับกรอบ การวิเคราะห์ที่ได้จากส่วนนี้พร้อมกับนิยาม/คำอธิบายของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งหมดผู้เขียนจะนำเสนอโดยละเอียดในส่วนถัดไป

กรอบการวิเคราะห์

กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถาบันการคลังและการใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิต

ของประชาชนของบทความนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตัวแปรสถาบันการคลัง (fiscal institutional variables) และตัวแปรการใช้จ่ายภาครัฐ (area-based public spending variables) ที่มีต่อตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแปรคุณภาพชีวิตของประชาชน (quality of life variables) ซึ่งจำแนกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ (economic development & income distribution) และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) ในการนี้ผู้เขียนสามารถพัฒนาเป็นกรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถาบันการคลังและการใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังแสดงในแผนภาพที่ 1 พร้อมคำอธิบายรายละเอียดดังนี้

* ตัวแปรควบคุมแต่ละตัวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามในแต่ละด้านที่ต่างกัน ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายรายละเอียดการกำหนดตัวแปรควบคุมไว้ในส่วนของกรอบการวิเคราะห์ตัวแปรตามแต่ละด้าน

ภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถาบันการคลังและการใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของประชาชน

จากกรอบการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถใช้ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม (socioeconomic data)

ในปีต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการใช้จ่ายภาครัฐ (public spending) ที่มีต่อคุณภาพชีวิต

(quality of life)ของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้ โดยมีการกำหนดตัวแปรในการศึกษา นิยาม/คำอธิบายของแต่ละตัวแปร และแหล่งข้อมูลที่สามารถหาได้ไว้โดยละเอียดดังกล่าวต่อไปนี้

● ตัวแปรอิสระ

1) ตัวแปรสถาบันการคลัง (fiscal institutional variables: ins)

ดังที่ได้อธิบายแล้วข้างต้นว่า การออกแบบสถาบันการคลังภาครัฐมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน (Niskanen, 1971: 1973; Williamson, 1985; North, 1981: 1990) ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากว่าภาครัฐมีการเพิ่มขนาดของภาครัฐเพื่อจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่น ได้แก่ จำนวนส่วนราชการ และจำนวนบุคลากรภาครัฐ ที่มากขึ้นแล้วนั้นย่อม

ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีตามไปด้วย เนื่องจากผู้เขียนมีสมมติฐานว่าส่วนราชการ และบุคลากรภาครัฐที่มีจำนวนมากที่ทำหน้าที่จัดผลิตและส่งมอบบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน อาทิ ส่วนราชการหรือบุคลากรภาครัฐมีภาระดูแลประชาชนไม่มากนัก ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น การบริการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การศึกษา สาธารณสุข ฯลฯ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมองว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถาบันการคลังภาครัฐที่มีต่อคุณภาพชีวิตจึงควรให้ความสำคัญด้วย โดยมีรายละเอียดของตัวแปร ดังนี้

ตารางที่ 1 นิยาม/คำอธิบายของตัวแปรสถาบันการคลัง

ตัวแปร	นิยาม/คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
1. สัดส่วนของส่วนราชการต่อประชากร	จำนวนส่วนราชการ (ประกอบด้วย ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ องค์กรอื่นของรัฐ และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ) ทั้งหมดต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในท้องถิ่น	สำนักงานจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย
2. สัดส่วนของบุคลากรภาครัฐต่อประชากร	จำนวนบุคลากรภาครัฐ (ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว พนักงานจ้าง และ พนักงานราชการ) ของส่วนราชการตามนิยามของตัวแปรสถาบันการคลังที่ 1 ข้างต้น ต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในท้องถิ่น	สำนักงาน ก.พ., กรมบัญชีกลาง และ สำนักงานจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถาบันการคลังและคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น ยังคงมีข้อจำกัดพอสมควร ผู้วิเคราะห์จะต้องตีความหมายอย่างระมัดระวัง กล่าวคือ ในประเด็นแรก ส่วนราชการที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ นั้น มิได้จัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนในจังหวัดอันเป็นที่ตั้งแต่เพียงจังหวัดเดียว แต่ยังมี การจัดบริการสาธารณะในการกิจต่าง ๆ ครอบคลุมไปยังจังหวัดใกล้เคียงในลักษณะของเขตพื้นที่ด้วย อาทิ ศูนย์วิศวกรรมและการแพทย์ที่ 2 จังหวัดขอนแก่น สังกัดกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวง

สาธารณสุขเป็นหน่วยงานของราชการส่วนกลาง ที่มาตั้งอยู่ในจังหวัดขอนแก่น มีหน้าที่จัดหาและบำรุงรักษาอุปกรณ์การแพทย์ให้แก่โรงพยาบาลของรัฐที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ประกอบด้วยขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม อุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย สกลนคร และเลย ซึ่งมิได้จัดบริการเฉพาะพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น แต่เพียงจังหวัด ฯลฯ เป็นต้น ทำให้แม้ว่าบางจังหวัดมีจำนวนส่วนราชการน้อยกว่าหรือไม่มีส่วนราชการที่รับผิดชอบบางภารกิจตั้งอยู่ก็อาจมีคุณภาพชีวิตที่ดีในการกิจนั้นได้ ทำให้จำนวน

ส่วนราชการซึ่งมีอยู่มากในจังหวัดหนึ่งอาจไม่สะท้อนว่าจังหวัดนั้นจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าอีกจังหวัดหนึ่งเสมอไป

ในประเด็นต่อมา ในการวิเคราะห์จำนวนประชากรต่อจำนวนบุคลากรภาครัฐก็มีข้อจำกัดเช่นกัน ในประเด็นที่ว่า บุคลากรภาครัฐบางคนมิได้มีการกิจหลักในการให้บริการโดยตรง (direct public service) แต่มีภารกิจในการปฏิบัติหน้าที่ในสายสนับสนุน (back office staff) ดังนั้น บางครั้งการที่จังหวัดหนึ่งมีจำนวนประชากรต่อจำนวนบุคลากรภาครัฐที่ไม่มากนัก (บุคลากรภาครัฐ 1 คน มีประชาชนที่ต้องดูแลไม่มากนัก) อาจไม่ได้สะท้อนว่าจังหวัดนั้นสามารถให้บริการแก่ประชาชนทั่วถึงอย่างแท้จริงก็เป็นได้ ทั้งนี้ แม้ว่าตัวแปรสถาบันการคลังจะมีข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น แต่อย่างไรก็ดี ตัวแปรเหล่านี้ให้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือพอสมควร และไม่มี ความซับซ้อนในการคำนวณ จึงสามารถนำมาใช้ในการสร้างตัวแปรสถาบันการคลังได้ในช่วงที่ยังไม่มีตัวแปรสถาบันการคลังตลอดจนข้อมูลในระดับจังหวัดที่ครอบคลุมและสมบูรณ์กว่านี้

2) ตัวแปรการใช้จ่ายภาครัฐ (area-based public spending variables: aps)

ตัวแปรการใช้จ่ายภาครัฐซึ่งเป็นตัวแปรหลักในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตนั้น จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลการใช้จ่ายทางการเงินของภาครัฐที่เกิดขึ้นจริง (actual spending) เพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงของการใช้จ่ายว่ามีการใช้จ่ายทั้งหมดในจังหวัด

เท่าไร มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตหรือไม่ จึงไม่สามารถใช้จำนวนงบประมาณที่ได้รับ การจัดสรร (budgeting) ได้ ทั้งนี้ ในการรวบรวมข้อมูลการใช้จ่ายของภาครัฐ (public spending) จะต้องรวบรวมการใช้จ่ายทางการเงินทั้งหมดของรัฐบาล ส่วนราชการซึ่งสังกัดราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคและจังหวัด ซึ่งจัดทำเป็นงบประมาณรายจ่ายจริงตามการอนุมัติของรัฐบาลในรูปของ “รายการงบประมาณ” (budget classification) รวมตลอดทั้งการใช้จ่ายจริงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนึ่ง ๆ ทั้งหมดด้วย ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรจำแนกรายจ่ายจริงของแต่ละระดับหลัก ๆ ประกอบด้วย 1) รายจ่ายของราชการส่วนกลาง (กระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ และองค์กรอื่นของรัฐ) และราชการส่วนภูมิภาค (function) 2) รายจ่ายของงบประมาณจังหวัด (area) และ 3) รายจ่ายของราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับการจำแนกข้อมูลของรายจ่ายจริงที่เกิดขึ้นตามแนวปฏิบัติของการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐซึ่งได้อธิบายไว้ในส่วนที่ 2 ตลอดจนสามารถพิจารณาให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรการใช้จ่ายของการบริหารราชการแต่ละระดับที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัด โดยแบ่งให้เห็นอย่างเด่นชัดได้ว่า การใช้จ่ายของการบริหารราชการแต่ละระดับดังกล่าวมีผลลัพธ์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนแต่ละด้านแตกต่างกันหรือไม่อีกด้วย

ตารางที่ 2 นิยาม/คำอธิบายของตัวแปรการใช้จ่ายภาครัฐ

ตัวแปร	นิยาม/คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
1.รายจ่ายเชิงภารกิจ (function) ต่อประชากร	รายจ่ายจริงของส่วนราชการสังกัดราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (รายจ่ายเชิงภารกิจจากส่วนกลาง) (function) ต่อจำนวนประชากรในจังหวัด	กรมบัญชีกลาง
2. รายจ่ายงบประมาณจังหวัด (area) ต่อประชากร	รายจ่ายจริงของงบประมาณจังหวัด (area) (รวมถึงรายจ่ายของกลุ่มจังหวัดแยกตามรายจังหวัด)ต่อจำนวนประชากรในจังหวัด	กรมบัญชีกลาง และสำนักงานคลังจังหวัดของแต่ละจังหวัด
3. รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชากร	รายจ่ายจริงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในพื้นที่ของจังหวัดต่อจำนวนประชากรในจังหวัด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดและสำนักงานคลังจังหวัดของแต่ละจังหวัด

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนไม่อาจมองข้ามข้อจำกัดอันมาจากข้อมูลของการใช้จ่ายภาครัฐไปได้ ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนมองเห็นอย่างน้อย 3 ประการ ประกอบด้วย ประการแรกข้อมูลการใช้จ่ายภาครัฐทั้งหมดไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้การวิเคราะห์ไม่เที่ยงตรง ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่มีการเก็บรวบรวมไว้มักจะเป็นข้อมูลการเบิกจ่ายผ่านระบบงบประมาณในรูปของ “รายการงบประมาณ” (budget classification) ในระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS) และรายจ่ายจริงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ข้อมูลรายจ่ายจริงอื่น ๆ ขาดข้อมูลที่ชัดเจนและครบถ้วน รวมทั้งไม่มีหน่วยงานภาครัฐใดที่มีการรวบรวมข้อมูลรายจ่ายจริงทั้งหมดด้วยอาทิ จากข้อมูลการสัมภาษณ์คุณวิลาวรรณ พยาน้อย และคุณประทีปเทืองทิพย์ ธีรเวชเจริญชัย ว่าด้วยข้อมูลรายจ่ายในส่วนของผู้ว่าฯ CEO รายจ่ายงบประมาณสนับสนุนท้องถิ่นของส่วนราชการต่าง ๆ รายจ่ายจากเงินกู้และความช่วยเหลือจากต่างประเทศ รายจ่ายจริงนอกงบประมาณของรัฐบางประการที่เกิดขึ้น

จากนโยบายกึ่งการคลัง (quasi-fiscal policy) (สกนธ์ วรรณวิวัฒนา และดวงมณี เลาวกุล, 2548) รายจ่ายประเภท tax expenditure (Hana P. Brixiet. Al, 2004) กองทุนสาธารณะที่รัฐมิได้เป็นเจ้าของแต่มีหน้าที่บริหารจัดการ (fiduciary funds) การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดทั้งหมดในลักษณะของการใช้จ่ายรวมภาครัฐทั้งหมด (consolidated public spending) จึงจะมีความเที่ยงตรงและสมบูรณ์ในการวิเคราะห์อย่างแท้จริง ในอนาคตภาครัฐจึงควรมีการรวบรวมหรือจัดทำฐานข้อมูลรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมดในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นขึ้นไปจนถึงระดับชาติในรูปของการจัดทำบัญชีรายจ่ายภาครัฐโดยรวม (consolidated public spending)

ประการที่สอง รายจ่ายจริงที่ปรากฏในจังหวัดหนึ่งอาจรวมถึงรายจ่ายบางส่วนที่เกิดขึ้นจากการจัดบริการสาธารณะให้แก่อีกจังหวัดหนึ่ง ดังเช่นตัวอย่างที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในข้อจำกัดของตัวแปรสถาบันการคลัง และอีกกรณีหนึ่งได้แก่ กรณีรายจ่ายที่เกิดจากการจัดบริการ

สาธารณะในจังหวัดหนึ่งไปปรากฏเป็นรายจ่ายของอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่หน่วยเบิกจ่ายตั้งอยู่ที่จังหวัดหนึ่งและหน่วยดำเนินงานไปตั้งอยู่อีกจังหวัดหนึ่ง กรณีนี้รายจ่ายที่เกิดขึ้นจากหน่วยดำเนินงานซึ่งตั้งอยู่อีกจังหวัดนั้น จะไปปรากฏเป็นรายจ่ายของจังหวัดที่หน่วยเบิกจ่ายตั้งอยู่ ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิเคราะห์อาจไม่สามารถแยกจ่ายของหน่วยดำเนินการหนึ่งออกมาให้ปรากฏเป็นรายจ่ายจริงในจังหวัดที่หน่วยดำเนินงานนั้นตั้งอยู่ได้ ตัวอย่างเช่น โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินสะดวก สังกัดกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดูแลรับผิดชอบพื้นที่การเพาะปลูกของจังหวัดราชบุรี สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม มีหน่วยเบิกจ่ายตั้งอยู่ที่จังหวัดราชบุรี และมีหน่วยดำเนินงานนอกเขตจังหวัดตั้งอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงคราม กรณีดังกล่าวนี้รายจ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นของโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาดำเนินสะดวก ไม่ว่าจะเป็นรายจ่ายจากงบประมาณและงบลงทุน จะไปปรากฏเป็นรายจ่ายจริงในส่วนของรายจ่ายเชิงภารกิจ (function) ของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเกิดขึ้นในจังหวัดราชบุรีเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้นจะไม่ไปปรากฏเป็นรายจ่ายจริงเชิงภารกิจ (function) ของอีกสองจังหวัดดังกล่าว ทั้งที่อีกสองจังหวัดนั้นมีหน่วยดำเนินงานของโครงการฯ ตั้งอยู่ด้วย ฯลฯ เป็นต้นทำให้ข้อมูลรายจ่ายจริงของจังหวัดหนึ่งอาจมากหรือน้อยเกินกว่าการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่จังหวัดก็เป็นได้

● ตัวแปรตาม

ผู้เขียนได้กำหนดตัวแปรคุณภาพชีวิตของประชาชน (quality of life variables) จากการทบทวนตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับพิจารณาถึงบริบทของประเทศไทย การมีอยู่และการเข้าถึงของข้อมูล

ในระดับจังหวัดแล้วนอกจากนี้ ผู้เขียนยังคำนึงถึงตัวแปรคุณภาพชีวิตซึ่งสามารถวัดได้ในเชิงปริมาณที่ชัดเจน และเกิดขึ้นจากการจัดบริการสาธารณะและการใช้จ่ายโดยตรงของภาครัฐ (direct public spending) เท่านั้น เพื่อให้สามารถเกิดความเชื่อมโยงกัน (linkage) ระหว่างการใช้จ่ายภาครัฐและคุณภาพชีวิตมากที่สุด จึงกำหนดให้ตัวแปรคุณภาพชีวิตประกอบด้วยตัวแปรในด้านต่าง ๆ 2 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ (economic development & income distribution) และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ (economic development & income distribution)

ในการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการใช้จ่ายภาครัฐที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้นั้น ผู้เขียนได้กำหนดสมการในการอธิบายถึงคุณภาพชีวิตด้านนี้โดยอาศัยงานวิจัยของ Krueathap (2002) และ Schuknecht & Tanzi (2005) ที่กำหนดตัวแปรต่าง ๆ ในด้านนี้ ดังแสดงในสมการต่อไปนี้

$$Y_{it} = \alpha + \beta_1 \text{ins}_{it} + \beta_2 \text{aps}_{it} + \beta_3 \text{cv}_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

จากสมการที่ 1

Y = คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ประกอบด้วย

- รายได้เฉลี่ยต่อประชากร
- การขยายตัวทางเศรษฐกิจ
- การจ้างงาน
- ภาระหนี้ครัวเรือน
- สัดส่วนคนยากจน

Ins = ตัวแปรสถาบันการคลัง

aps = ตัวแปรการใช้จ่ายภาครัฐ

cv = ตัวแปรควบคุมประกอบด้วย

- โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด

- อัตราเงินเฟ้อ $I, t = I$ ได้แก่ จังหวัด ที่ 1 ถึง n และ t
- ระดับความเจริญทางเศรษฐกิจเชิงสัมพัทธ์ ได้แก่ เวลา (ปี) ที่ใช้ในการคำนวณ
- ขนาดพื้นที่การปกครอง

ตารางที่ 3 นิยาม/คำอธิบายของตัวแปรด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

ตัวแปร	นิยาม/คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
1. รายได้เฉลี่ยต่อประชากร (gpp per capita)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเฉลี่ยต่อจำนวนประชากรต่อปี	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
2. การขยายตัวทางเศรษฐกิจ (growth rate)	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (gpp)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
3.การจ้างงาน	ร้อยละของประชากรแรงงานของประชากรวัยแรงงานทั้งหมดในจังหวัด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
4.ภาระหนี้ครัวเรือน	ภาระหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีในจังหวัด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
5.สัดส่วนคนยากจน	ร้อยละของประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในจังหวัด	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับคุณภาพชีวิตในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้นั้น ผู้เขียนพยายามพัฒนาตัวแปรที่บ่งชี้ถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละจังหวัดในบริบทของประเทศไทยเป็นหลัก โดยตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อประชากร และตัวแปรการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ผู้เขียนกำหนดตัวแปรขึ้นจากงานวิจัยของ Krueathap (2002) สำหรับตัวแปรการจ้างงานและภาระหนี้ครัวเรือน กำหนดขึ้นโดยพัฒนามาจาก Schuknecht&Tanzi (2005) และ OECD (2010) โดยผู้เขียนปรับเปลี่ยนจากภาระหนี้

สาธารณะมาเป็นภาระหนี้ครัวเรือนให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์ระดับจังหวัด ส่วนตัวแปรสัดส่วนคนยากจนซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งที่บ่งชี้ถึงสถานะความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนนั้น ผู้เขียนได้กำหนดขึ้นเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ว่าการใช้จ่ายของภาครัฐ สามารถช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของภาครัฐ (Musgrave & Musgrave, 1989) ตลอดจนการช่วยลดปัญหาความยากจนของประชาชนได้ดีขึ้นหรือไม่ จึงนำเป็นตัวแปรหนึ่งในการกำหนดกรอบวิเคราะห์ครั้งนี้ด้วย

ตารางที่ 4 นิยาม/คำอธิบายของตัวแปรควบคุมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

ตัวแปร	นิยาม/คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
1. โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด (provincial economic structure)	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์หลักของจังหวัด แบ่งเป็น อุตสาหกรรมและเกษตรกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (gpp) เพื่อสะท้อนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
2. อัตราเงินเฟ้อ (inflation rate)	อัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภคจังหวัดปัจจุบันเปรียบเทียบกับดัชนีราคาผู้บริโภคจังหวัดปีก่อน	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสำนักงานสถิติแห่งชาติ
3. ระดับความเจริญทางเศรษฐกิจเชิงสัมพัทธ์	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (gpp) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (gdp) (gpp/gdp)	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
4. ขนาดพื้นที่การปกครอง	ขนาดพื้นที่การปกครองทั้งหมดของจังหวัด (ตารางเมตร)	สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้เขียนเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่ตัวแปรบางตัวที่อาจมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ จึงต้องควบคุมเพื่อไม่ให้มีผลต่อการวิเคราะห์ตามสมการที่ (1) ด้วย โดยตัวแปรโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด ซึ่งใช้สัดส่วนของอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และสัดส่วนเกษตรกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนั้น เนื่องจากผู้เขียนมีสมมติฐานว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดที่แตกต่างกันของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย เช่น บางจังหวัดมุ่งเน้นเกษตรกรรม บางจังหวัดมุ่งเน้นอุตสาหกรรม ฯลฯ น่าจะมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านการกระจายรายได้ของจังหวัดที่แตกต่างกันด้วย

ประเด็นต่อมาผู้เขียนคำนึงถึงความยากง่ายหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการจัดบริการสาธารณะของแต่ละจังหวัด ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกันพอสมควรทำให้ระดับรายจ่ายของจังหวัดหนึ่ง ๆ ที่สูงอาจไม่ได้หมายความว่าจังหวัดนั้นมีการใช้จ่ายภาครัฐในการจัดบริการในเรื่องเดียวกันมากกว่าจังหวัด

อื่น ๆ โดยมีนักวิชาการต่างประเทศได้อธิบายหลักคิดไว้ อาทิ Ladd & Yinger (1989) ได้อธิบายส่วนหนึ่งของผลการวิจัยว่าปัจจัยแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นในสหรัฐอเมริกา จำนวน 86 แห่ง มีผลให้ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีต้นทุนในการจัดบริการสาธารณะ (cost of city services) มากน้อยต่างกัน โดยยกตัวอย่าง การจัดบริการสาธารณะ 3 ประเภท ได้แก่ การบริหารทั่วไป (เช่น การบริการสุขภาพ การสุขาภิบาล การจัดเก็บขยะฯ) ตำรวจ และงานดับเพลิง ของแต่ละท้องถิ่นจะมีต้นทุนในการจัดบริการที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน อาทิ ราคาปัจจัยนำเข้า (input prices) (เช่น จำนวนลูกจ้างของหน่วยงาน) อัตราคนยากจน (disadvantaged residents) ทรัพย์สินที่ครัวเรือนถือครอง (property composition) และความเจริญของเมือง (relations with suburbs) (ต้นทุนการจัดบริการสาธารณะบางประการต่อประชากรของเมืองชนบท (suburb) จะสูงกว่าเมืองใหญ่ (metropolis)) ฯลฯ เป็นต้นจากหลักคิดนี้ผู้เขียนจึงได้กำหนดตัวแปรควบคุมที่น่าจะบ่งชี้และอธิบายถึงต้นทุน

ในการจัดบริการสาธารณะที่แตกต่างกันในแต่ละจังหวัด ประกอบด้วย ตัวแปรอัตราเงินเพื่อตัวแปรระดับความเจริญทางเศรษฐกิจเชิงสัมพัทธ์ (gpp/gdp) และตัวแปรขนาดพื้นที่การปกครอง ซึ่งผู้เขียนคาดว่าตัวแปรเหล่านี้มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดโดยเฉพาะตัวแปรอัตราเงินเพื่อนั้น มีผลการวิจัยของ Krueathep (2002) ที่พบว่า ตัวแปรอัตราเงินเพื่อมีอิทธิพลต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรายปี (annual economic growth rates) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย

2) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development)

ในการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการใช้จ่ายภาครัฐที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ผู้เขียนได้กำหนดสมการในการอธิบายถึงคุณภาพชีวิตดังกล่าว ประกอบด้วย ตัวแปรสถาบันการคลังและตัวแปรการใช้จ่ายภาครัฐ ดังแสดงในสมการต่อไปนี้

$$Z_{it} = \alpha + \beta_1 ins_{it} + \beta_2 aps_{it} + \beta_3 CV_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

จากสมการที่ 2

Z = คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย

- การศึกษา
- การบริการด้านการแพทย์/สาธารณสุข
- การพัฒนาเชิงกายภาพและคุณภาพชีวิต

ins = ตัวแปรสถาบันการคลัง

aps = ตัวแปรการใช้จ่ายภาครัฐ

cv = ตัวแปรควบคุม ประกอบด้วย

- รายได้เฉลี่ยต่อประชากร (gpp per capita)
- ระดับความหนาแน่นของประชากร

(urbanization)

i, t = i ได้แก่ จังหวัด ที่ 1 ถึง n และ t ได้แก่ เวลา (ปี) ที่ใช้ในการคำนวณ

2.1) การศึกษา

ตารางที่ 5 นิยาม/คำอธิบายของตัวแปรด้านการศึกษา

ตัวแปร	นิยาม/คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
1. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย (years of schooling)	จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน /เทียบเท่าของประชากรกลุ่มอายุ 15-59 ปี โดยเฉลี่ย	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และกระทรวงศึกษาธิการ
2. ค่าเฉลี่ยคะแนน O-net ของนักเรียน ม.3	ค่าเฉลี่ยคะแนน o-net ของนักเรียนชั้น ม.3 ของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และกระทรวงศึกษาธิการ
3. นักเรียนที่ลาออกกลางคัน (dropout)	ร้อยละของนักเรียนที่ลาออกกลางคันต่อจำนวนนักเรียนทั้งหมดในจังหวัด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับตัวแปรคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (การศึกษา) ผู้เขียนได้กำหนดตัวแปรตามโดยพิจารณาถึงคุณภาพทางการศึกษาเป็นหลัก โดยตัวแปรจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย (years of schooling) ได้กำหนดตามตัวชี้วัดด้านการศึกษาของ OPHI (2010) และ OECD (2010) ขณะที่ตัวแปรค่าเฉลี่ย

คะแนน O-net ของนักเรียน ม.3 ผู้เขียนปรับมาจากตัวชี้วัดคะแนนวัดทักษะของนักเรียน (student's skill score) ของ OECD (2010) เพื่อให้สอดคล้องกับคะแนนที่ชี้วัดคุณภาพของผู้เรียนในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ส่วนตัวแปรนักเรียนที่ออกกลางคัน (dropout)

จากโรงเรียนนั้น ผู้เขียนกำหนดขึ้นตามตัวชี้วัด
ด้านการศึกษาของ Schuknecht&Tanzi (2005)

2.2) การบริการด้านการแพทย์/สาธารณสุข

ตารางที่ 6 นิยาม/คำอธิบายของตัวแปรด้านการบริการด้านการแพทย์/สาธารณสุข

ตัวแปร	นิยาม/คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
1. สัดส่วนของเตียงที่รองรับผู้ป่วย	จำนวนเตียงของสถานพยาบาลทั้งหมดในจังหวัดต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในจังหวัด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. สัดส่วนของบุคลากรทางการแพทย์ที่รองรับผู้ป่วย	จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ทั้งหมดต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในจังหวัด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
3. อัตราการเกิดมีชีพของทารก	อัตราการเกิดมีชีพของทารกต่อประชากร 1,000 คน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
4. อัตราการตายของประชากร	อัตราการตายต่อประชากร 100,000 คน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับตัวแปรคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (การแพทย์/สาธารณสุข) ผู้เขียนได้กำหนดตัวแปรสัดส่วนของเตียงที่รองรับผู้ป่วยและสัดส่วนของบุคลากรทางการแพทย์ที่รองรับผู้ป่วย จากงานวิจัยของ Gyourko& Tracy (1991) ส่วนตัวแปรการเกิดมีชีพของทารกและอัตราการตายของประชากรนั้น ผู้เขียนกำหนดตัวแปรนี้ขึ้นเพื่ออธิบายแทนตัวแปรการกำหนด

อายุคาดเฉลี่ย (life expectancy) ตามที่ใช้ในงานวิจัยของ Lindaman&Thumaier (1999), Krueathep (2002) และ Schuknecht&Tanzi (2005) ในการดูตัวชี้วัดความยืนยาวของชีวิตประชากร เนื่องจากขาดข้อมูลตัวแปรการกำหนดอายุคาดเฉลี่ยในระดับจังหวัดของไทย

2.3) การพัฒนาเชิงกายภาพและคุณภาพชีวิต

ตารางที่ 7 นิยาม/คำอธิบายของตัวแปรด้านการพัฒนาเชิงกายภาพและคุณภาพชีวิต

ตัวแปร	นิยาม/คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
1. การเข้าถึงน้ำประปา	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึงบริการน้ำประปา	การประปานครหลวงและการประปาส่วนภูมิภาค
2. การเข้าถึงไฟฟ้า	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึงไฟฟ้า	การไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
3. สัดส่วนของถนนต่อประชากร	ความยาวของถนนที่สร้างขึ้นโดยส่วนราชการในจังหวัดต่อจำนวนประชากรทั้งหมดในจังหวัด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
4. การจัดการคดียาเสพติด	ร้อยละของคดียาเสพติดที่สามารถปิดคดีได้ต่อจำนวนคดียาเสพติดที่รับแจ้งทั้งหมด	สำนักงานสถิติแห่งชาติและสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดแต่ละจังหวัด

สำหรับตัวแปรคุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (การพัฒนาเชิงกายภาพและคุณภาพชีวิต) ผู้เขียนได้กำหนดตัวแปรการเข้าถึงน้ำประปา ตามตัวแปรการเข้าถึงน้ำ

สะอาด (access to safe water) ในงานวิจัยของ Lindaman & Thumaier (1999) และ Krueathep (2002) ซึ่งจัดไว้เป็นตัวแปรในกลุ่มของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และตัวแปรการเข้าถึงน้ำดื่ม

(drinking water) สำหรับตัวแปรการจัดการคดียาเสพติด ผู้เขียนกำหนดตามตัวแปรอัตราการเกิดอาชญากรรม (assault rate) ของ OECD (2010) โดยปรับจากอัตราการเกิดเหตุมาเป็นร้อยละของคดียาเสพติดที่สามารถปิดคดีได้ต่อจำนวนคดียาเสพติดที่ได้รับแจ้งทั้งหมดเพื่อให้มองเห็นความสัมพันธ์ของการใช้จ่ายของภาครัฐที่มีส่วนช่วยให้คดียาเสพติดได้รับการแก้ไข ส่วนตัวแปรสัดส่วนของถนนต่อประชากรนั้น ผู้เขียนต้องการสะท้อนให้เห็นถึงการมีโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอต่อประชากรในจังหวัดช่วยให้ความสะดวกในการเดินทางและการขนส่งของประชาชนในจังหวัดนั้น ๆ อันเป็นตัวแปรที่อธิบายถึงคุณภาพชีวิตที่ดีในมาตรฐานการอยู่อาศัยของประชาชน

ในจังหวัดด้วย จึงได้พัฒนาตัวแปรนี้สำหรับการวิเคราะห์ด้วย จะสังเกตได้ว่าตัวแปรคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น ผู้เขียนได้พยายามกำหนดตัวแปรในด้านต่าง ๆ ที่สามารถวัดได้จริง เกิดขึ้นจากการจัดบริการสาธารณะและการใช้จ่ายโดยตรงของรัฐบาล ประกอบกับการที่ตัวแปรดังกล่าวมีข้อมูลในระดับจังหวัดที่เข้าถึงได้ง่าย เป็นที่นิยมใช้ในการวัดคุณภาพชีวิตทั่วไป และมีความน่าเชื่อถือพอสมควร ผู้เขียนบทความจึงเห็นควรนำมาบรรจุไว้ในกรอบการวิเคราะห์ เพื่อให้การวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการใช้จ่ายภาครัฐที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 8 นิยาม/คำอธิบายของตัวแปรควบคุมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ตัวแปร	นิยาม/คำอธิบาย	แหล่งข้อมูล
1. รายได้เฉลี่ยต่อประชากร (gpp per capita)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเฉลี่ยต่อจำนวนประชากรต่อปี	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
2. ระดับความหนาแน่นของประชากร (urbanization)	สัดส่วนของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลต่อจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลของจังหวัด	กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

สำหรับตัวแปรที่อาจมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้ ซึ่งต้องควบคุมเพื่อไม่ให้ผลต่อการวิเคราะห์ตามสมการที่ (2) ด้วยนั้น ผู้เขียนกำหนดขึ้นตามงานวิจัยของ Krueathep (2002) ซึ่งได้กำหนดให้ตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อประชากร ตัวแปรรายจ่ายภาครัฐสำหรับการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาหรือด้านสาธารณสุข และตัวแปรสัดส่วนของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลต่อจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลเป็นตัวแปรควบคุมในการวิเคราะห์ถึงผลของการกระจายอำนาจทางการคลังที่ส่งผลต่อตัวแปรตามด้านการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์และผลการวิเคราะห์ของ Krueathep (2002) พบว่า ตัวแปรควบคุมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข ซึ่งบ่งชี้ถึงสวัสดิการทางเศรษฐกิจ (economicwelfare) ของประเทศที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรนำตัวแปรเหล่านี้มาวิเคราะห์ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากรายจ่ายภาครัฐสำหรับการจัดบริการสาธารณะด้านการศึกษาหรือด้านสาธารณสุขถูกรวมอยู่ในตัวแปรต้นที่ใช้ในการวิเคราะห์อยู่แล้ว ในส่วนนี้ผู้เขียนจึงกำหนดเพียงตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อประชากรและตัวแปรระดับ

ความหนาแน่นของประชากรเป็นตัวแปรควบคุม
ในสมการที่ (2) นี้เท่านั้น

บทสรุปและการใช้ประโยชน์สู่การพัฒนา การใช้จ่ายภาครัฐ

กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถาบัน
การคลังและการใช้จ่ายภาครัฐกับคุณภาพชีวิต
ของประชาชนในบทความนี้เป็น “เครื่องมือ” ใน
การกำกับติดตามสมภาวะเศรษฐกิจสังคม (socioeconomic
condition) และระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน
ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการวัดผลลัพธ์ของการใช้
จ่ายภาครัฐว่าช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดี
ขึ้นหรือไม่ สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้
ดังนี้

ภาควิชาการ กรอบการวิเคราะห์ผลลัพธ์
ของการใช้จ่ายภาครัฐที่มีต่อคุณภาพชีวิตของ
ประชาชนที่ผู้เขียนพัฒนาขึ้นนี้ นอกจากจะเป็น
ส่วนหนึ่งในการพิสูจน์ว่าการใช้จ่ายของรัฐบาล
ในระบบเศรษฐกิจและสังคมตามแนวคิด
เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ (welfare economics)
ช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่แล้ว
ยังน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นให้ภาควิชาการตระหนัก
และมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบ
สถาบันการคลัง การวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการใช้
จ่ายภาครัฐในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์
ตามกรอบการวิเคราะห์หนี้หรือการต่อยอดใน
การพัฒนากรอบการวิเคราะห์ที่มีความครอบคลุม
และสามารถสะท้อนผลลัพธ์ของการดำเนินงาน
และการใช้จ่ายตามหลักวิชาการให้มีความเที่ยงตรง
และน่าเชื่อถือมากขึ้นยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนากรอบการวิเคราะห์
ในเชิงลึกของแต่ละจังหวัด โดยอาจมีการพัฒนา
กรอบการวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลระดับหน่วยงาน
(ระดับจุลภาค) ประกอบการวิเคราะห์ในภาพรวม
เพื่อหาคำอธิบายผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นได้
ความเข้าใจที่ได้จากการวิเคราะห์ตามกรอบ
การวิเคราะห์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกว่านี้ อาจนำไปสู่

ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในทางวิชาการเกี่ยวกับ
การออกแบบเชิงสถาบันการคลัง การกำหนด
บทบาทหน้าที่ของส่วนราชการ เพื่อให้สามารถมี
การตัดสินใจและการกำหนดนโยบายใน
การจัดสรรงบประมาณในพื้นที่ระดับจังหวัด
ได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ
ในระดับพื้นที่ เช่น การออกแบบการจัดการ
ตนเองระดับจังหวัด (self-governing province)
ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ฯลฯ เป็นต้น หรือ
ข้อเสนออื่นๆ เพื่อให้ภาครัฐนำไปใช้เป็นเครื่องมือ
ในการกำหนดนโยบายสาธารณะให้สามารถสร้าง
คุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น

หน่วยงานภาครัฐ สามารถใช้กรอบการวิเคราะห์
ด้านตัวแปรคุณภาพชีวิต ในการบ่งชี้ถึงสถานะ
เศรษฐกิจสังคมขณะนั้นและที่อาจเป็นในอนาคต
ตลอดจนทราบถึงปัญหาและความต้องการที่
เกิดขึ้นจริงของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ภาครัฐ
สามารถออกแบบและกำหนดบทบาทของ
หน่วยงาน อัตราค่าจ้าง การจัดสรรงบประมาณ
รายจ่าย ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการใน
การบริหารการเงินการคลัง เพื่อแก้ไขปัญหา
ต่าง ๆ ที่บ่งชี้ได้ ตัวอย่างเช่น ผลวิเคราะห์
สะท้อนว่าบางพื้นที่ มีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
ในด้านสาธารณสุข รัฐบาลจะสามารถปรับเปลี่ยน
การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายด้านสาธารณสุขให้
เหมาะสมและมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้
กลุ่มคนพิการหรือคนยากจนสามารถเข้าถึง
บริการดังกล่าวได้สะดวกขึ้น ฯลฯ จากนั้นเมื่อมี
การปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณใน
แผนงานต่าง ๆ เพื่อสร้างสถานะเศรษฐกิจสังคม
ที่เหมาะสม ตอบสนองปัญหา และความต้องการ
ของแต่ละช่วงเวลาแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สามารถใช้กรอบการวิเคราะห์เพื่อพิจารณา
ผลลัพธ์ของการใช้จ่ายในแผนงานต่าง ๆ เป็น
การกำกับและตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ
แผ่นดินว่าเมื่อมีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อแก้ไข

ปัญหาใด ๆ แล้ว มีการใช้จ่ายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ อันเป็นการกำกับการใช้จ่ายภาครัฐให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุดอยู่เสมอ

การที่หน่วยงานภาครัฐจะกำกับติดตามได้ตามที่อธิบายข้างต้น จะต้องมีการจัดทำฐานข้อมูลทางการเงินการคลัง และข้อมูลทางเศรษฐกิจสังคมตามกรอบวิเคราะห์ รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งอาจมีการกำหนดตามกรอบที่ถูกพัฒนาเพิ่มขึ้นในอนาคต เพื่อให้มีข้อมูลอย่างครบถ้วนสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ในมิติต่าง ๆ ที่หลากหลายได้ทันที อาทิ การวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการใช้จ่ายภาครัฐรายแผนงาน (program) ตามรายการที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละด้าน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของผลลัพธ์ได้อย่างเด่นชัด ฯลฯ เป็นต้นการมุ่งจัดทำฐานข้อมูลทางการเงินการคลังที่ดี อาจนำไปสู่การจัดทำงบประมาณรายจ่ายให้ครอบคลุมรายจ่ายสาธารณะทุกประเภท โดยการนำรายจ่ายนอกงบประมาณมารวบรวมไว้ในระบบงบประมาณภาครัฐอย่างครอบคลุม อาทิ ข้อมูลรายจ่ายจาก tax expenditure รายจ่ายจากเงินกู้ของรัฐบาล เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการประเมินผลลัพธ์ของการใช้จ่ายภาครัฐและการรายงานข้อมูลกลับไปสู่รัฐบาลในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดสรรงบประมาณภาครัฐให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สกนธ์ วรัญญูวัฒนา และดวงมณี เลาวกุล. (2548). *ความเลื่อมจากการใช้เครื่องมือการคลังเพื่อการพัฒนาประเทศ*. บทความนำเสนอการสัมมนาพิเศษทางเศรษฐกิจไทยปี 2548 สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์.

Atkinson, Lloyd C.. (1982). *Economics: the science of choice*. Illinois: Richard D. Irwin, INC.

Brix, Hana P., Christian M.A. (2004). *Valenduc & Zhicheng Li Swift. Tax Expenditure-Shedding Light on Government Spending through the Tax System Lesson from Developed and Transition Economies*. Washington D.C: The World Bank.

Gyourko, Joseph & Tracy, Joseph. (1991). The Structure of Local Public Finance and the Quality of Life. *The Journal of Political Economy*. 99(4), 774-806.

Krueathap, Weerasak. (2002). *Fiscal Decentralization and Economic Welfare: A Cross-Country Study*. A Policy Paper for Master's Degree in Public Policy Program. National Graduate Institute for Policy Studies (GRIPS).

Ladd & Yinger. (1989). *America's Ailing Cities: Fiscal Health and the Design of Urban Policy*. Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press.

Larkey, Patrick D. et al. (1981). Theorizing About the Growth of Government: A Research Assessment. *Journal of Public Policy*, 1(2). 157-220.

Musgrave, Richard & Musgrave, Peggy. (1989). *Public finance in theory and practice*. New York: The McGraw-Hill Companies.

Niskanen, William. (1971). *Bureaucracy and Representative Government*. New York: Aldine-Atherton.

- Niskanen, William. (1973). *Bureaucracy: Servant or Master*. London: Institute of Economic Affairs.
- North, Douglas. (1981). *Structure and Change in Economic History*. New York: W. W. Norton & Co.
- North, Douglas. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. New York: Cambridge University Press.
- OECD. 2010. OECD Better Life Index. (online). Retrieved: <http://www.oecd.org/statistics/datalab/bli.htm>, (April 2013, 4).
- Rosen, Harvey S. (2002). *Public Finance*. New York: The McGraw-Hill Companies.
- Schuknecht, Ludger & Tanzi, Vito. (2005). *Reforming Public Expenditure in Industrialised Countries: Are there Trade-offs?*. European Central Bank working paper 435. Frankfurt.
- Sharma, R. C. (1975). *Population Trends, Resources and Environment*. New Delhi: Dhanpat Rai.
- Stiglitz, Joseph. (2000). *Economics of the Public Sector*. New York: Norton & Company.
- Thurmaier, Kurt & Lindaman, Kara. (1999). *Elusive Nexus: Basic Needs and Fiscal Decentralization*. (online). Retrieved: <http://www.eolss.net/Sample-Chapters/C14/E1-34-05-05.pdf>, April (2013, 3)
- Williamson, Oliver. (1985). *The Economic Institutions of Capitalism: Firms, Markets, Relational Contracting*. New York: The Free Press.
- Winch, D. M. (1971). *Analytical Welfare Economics*. London: Cox & Wyman Ltd.

บทสัมภาษณ์

- ประทีปทิพย์ จีระเวชเจริญชัย. 28 มีนาคม 2556. สัมภาษณ์. นักวิชาการคลังชำนาญการพิเศษ. สำนักกำกับและพัฒนาระบบการบริหารการเงินการคลังแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS) กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. เวลา 14.30- 15.30 น.
- วิลาวรรณ พยาน้อย. 28 มีนาคม 2556. สัมภาษณ์. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านระบบการบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ สำนักกำกับและพัฒนาระบบการบริหารการเงินการคลังแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS) กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. เวลา 14.00-14.30 น.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ยินดีรับบทความวิชาการ/วิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ยังไม่ได้รับการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน บทความทุกบทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสารฉบับนี้จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่านต่อหนึ่งบทความ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการแก้ไขต้นฉบับและการพิจารณาตีพิมพ์ตามลำดับก่อนหลัง โดยมีข้อเสนอแนะในการส่งบทความดังนี้

การเตรียมต้นฉบับบทความ

ชื่อเรื่อง	ควรสั้นกะทัดรัดได้ใจความครอบคลุม ตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง (ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
ชื่อผู้เขียน	พิมพ์ชื่อโดยไม่ใช้คำย่อ มีสังกัดหรือสถานที่ทำงานต่อท้าย (ชื่อผู้เขียนต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
บทคัดย่อ	เป็นร้อยแก้ว เขียนเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ วิธีการ ผล และวิจารณ์หรือข้อเสนอแนะ (อย่างย่อ) และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ความยาวไม่เกิน 300 คำ)
คำสำคัญ (Keyword)	ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 3-4 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทความที่เป็นภาษาอังกฤษมีเฉพาะคำสำคัญภาษาอังกฤษ
บทนำ	อธิบายถึงความเป็นมา ความสำคัญของปัญหาที่ทำการศึกษา วิจัย ค้นคว้า ของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ สมมติฐานและขอบเขตของการวิจัย
เนื้อเรื่อง	กรณีบทความที่เป็นภาษาไทยควรใช้ภาษาไทยให้มากที่สุด ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กะทัดรัดและชัดเจน การใช้คำย่อต้องมีคำสมบูรณ์ไว้ในครั้งแรกก่อน
วิธีการศึกษาหรือการวิจัย	อธิบายขั้นตอนการวิจัย โดยกล่าวถึงแหล่งข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล วิธีการใช้เครื่องมือในการศึกษาหรือการวิจัย และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
ผลการดำเนินงาน	อธิบายถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษาหรือวิจัย โดยเสนอหลักฐานข้อมูลอย่างเป็นระเบียบและเข้าใจง่าย
อภิปราย	ควรอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการศึกษาหรือการวิจัย ว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ ควรอ้างถึงทฤษฎี หรือผลการศึกษาของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ
สรุปผล	ไม่ควรซ้ำซ้อนกับการแสดงผล แต่เป็นการสรุปประเด็น และสาระสำคัญของการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ข้อเสนอแนะ	อธิบายถึงการนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์หรือข้อเสนอแนะปัญหาที่พบในการศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาครั้งต่อไป
เอกสารอ้างอิง	ให้เขียนเอกสารอ้างอิงตามรูปแบบที่กำหนด

การเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิง ให้ใช้รูปแบบของ American Psychological Association (APA)

การอ้างอิงในบทความ กรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (author-date in-text citation)

การอ้างอิงท้ายบทความ เป็นการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนบทความได้ใช้อ้างอิงในการเขียนบทความ และจัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ดังอย่าง เช่น

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. (พิมพ์ครั้งที่). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ใน **ชื่อบรรณาธิการ**, **ชื่อหนังสือ**. (เลขหน้าบทความ). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่), เลขหน้าบทความ.

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีที่วิจัยสำเร็จ). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญา(ระดับ) ชื่อสาขาวิชา สังกัดของสาขาวิชา มหาวิทยาลัย.

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). **ชื่อเรื่อง**. ค้นเมื่อ [วัน เดือน ปี] จาก แหล่งสารสนเทศ.[หรือ URL]

การส่งต้นฉบับ

1. ให้พิมพ์บทความลงบนกระดาษ B5 โดยใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK

1.1 ชื่อเรื่อง ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 (ตัวหนา)

1.2 ชื่อผู้วิจัย ใช้รูปแบบอักษรขนาด 15 (ตัวหนา)

1.2 หัวข้อหลัก ใช้รูปแบบอักษรขนาด 14 (ตัวหนา)

1.3 เนื้อเรื่อง ใช้รูปแบบอักษรขนาด 14

โดยมีเนื้อหาคำบทความไม่เกิน 10 หน้า

2. ภาพประกอบ ควรแนบไฟล์ภาพต้นฉบับพร้อมเขียนคำอธิบายภาพ แหล่งที่มา และหมายเลขกำกับภาพ เพื่อความถูกต้องและง่ายต่อการจัดเรียงข้อมูล

3. ส่งบทความผ่านระบบ Email : hs_ssrujournal@ssru.ac.th

หากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่ 1 ถนนอุทัยนอก แขวงวังชิระ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทรศัพท์ 0 2160 1280 โทรสาร 0 2160 1283

4. สามารถดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://ojs.hs.ssru.ac.th/>

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

จัดพิมพ์โดย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
เลขที่ 1 ถนนอุทกวงนอก แขวงวชิระ เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ : 0 2160 1280 เว็บไซต์ : <https://hs.ssu.ac.th>